

ผลกระทบต่องานจากภาวะวิกฤต เศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่ปรึกษา

รศ.ดร.เมธี ครองแก้ว

คณะผู้ศึกษา

รศ.พิทักษ์สิทธิ	นายยะภูติ
รศ.ไพฑูรย์	คัชมาตย์
รศ.ดร.สมศักดิ์	ศรีตันติสุข
ผศ.เพียรศักดิ์	ภักดี

คณะผู้ดำเนินการศึกษา

รศ.ดร.เมธี ครองแก้ว ที่ปรึกษา

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติ หัวหน้าโครงการ

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ไพฑูรย์ คัชมาตย์ นักวิจัย

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข นักวิจัย

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.เพียรศักดิ์ ภักดี นักวิจัย

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำนำ

รายงานฉบับนี้เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ผลกระทบต่อผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (The impact of economic crisis situation on the workers losing jobs in the Northeast) จุดประสงค์ของการศึกษาเรื่องนี้ก็เพื่อศึกษาสภาพของผู้ตกงานเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางการแก้ปัญหาต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้วิธีการออกสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามไปสอบถามผู้ตกงานที่กลับมาอยู่ในหมู่บ้านขณะนั้น จากนั้นได้ใช้แบบสอบถามอีกชุดหนึ่งตามไปสอบถามครัวเรือนของผู้ที่ตกงานด้วย รวมตัวอย่างแต่ละส่วน 101 ตัวอย่าง ใน 70 หมู่บ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือกระจายไปใน 4 จังหวัดคือ สุรินทร์ ยโสธร มุกดาหาร และชัยภูมิ ซึ่งสุ่มเลือกตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ ในการสำรวจภาคสนามได้ให้นักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรจำนวน 8 คน หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จได้ตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อความสมบูรณ์ทันทีในท้องที่ แล้วนำกลับมาวิเคราะห์ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คณะนักวิจัยใคร่ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.เมธี ครองแก้ว ที่ได้ให้คำปรึกษามาตั้งแต่เริ่มต้น รวมทั้งจัดสรรเงินทุนให้ ใคร่ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้กรุณาจัดสรรงบประมาณให้ด้วย นอกเหนือจากนั้นคณะนักวิจัยใคร่ขอขอบคุณคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รวมทั้งเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ที่อำนวยความสะดวกและให้ข้อมูลต่าง ๆ จนทำให้การศึกษาเรื่องนี้เสร็จสมบูรณ์

อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ก็อาจไม่สามารถตอบคำถามได้ทุกเรื่องเกี่ยวกับคนตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เนื่องจากมีตัวแปรที่มีผลกระทบมากมาย และตัวแปรเหล่านั้นก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่อย่างน้อยที่สุดก็ให้คำตอบในบางเรื่องที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาและการศึกษาเชิงลึกต่อไป

คณะนักวิจัย

มิถุนายน 2543

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 ระยะเวลาในการศึกษา.....	3
1.5 วิธีการศึกษา.....	3
บทที่ 2 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดที่ทำการศึกษา และมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน	9
2.1 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดที่ทำการศึกษา	9
2.1.1 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์.....	9
2.1.2 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดยโสธร	11
2.1.3 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหาร	13
2.1.4 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดชัยภูมิ.....	14
2.2 มาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ.....	16
2.2.1 จังหวัดสุรินทร์	19
2.2.2 จังหวัดยโสธร	20
2.2.3 จังหวัดมุกดาหาร	21
2.2.4 จังหวัดชัยภูมิ.....	22
2.3 สรุป	23
บทที่ 3 ผลกระทบต่อผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ.....	29
3.1 สถานะ เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพการสมรสของผู้ได้รับผลกระทบ จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ	29
3.2 สภาพการทำงานก่อนตกงาน	30
3.3 สัญญาณก่อนถูกเลิกจ้าง วิธีการและเหตุผลที่นายจ้างเลิกจ้าง.....	32
3.4 เงื่อนไขที่ได้รับเมื่อถูกเลิกจ้าง การเรียกร้องและผลการเรียกร้อง	33
3.5 ความรู้สึกเมื่อถูกเลิกจ้าง และปรึกษาใครเมื่อถูกเลิกจ้าง	34
3.6 อาชีพที่ทำและรายได้หลังตกงาน.....	34
3.7 การปรับตัวระหว่างถูกเลิกจ้างงาน	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.8 การติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานและอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ต้องการ	36
3.9 ความชอบในแหล่งที่ทำงาน	37
3.10 งานและแหล่งงานที่คิดจะไปทำ.....	38
3.11 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญ.....	38
3.12 การเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตามตัวแปรที่สำคัญ.....	40
3.13 สรุป	41
บทที่ 4 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ.....	79
4.1 ลักษณะและขนาดของครัวเรือน	79
4.2 โครงสร้างของประชากร	80
4.3 อัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	80
4.4 การศึกษา	82
4.5 อาชีพและการเปลี่ยนแปลงอาชีพ	82
4.5.1 อาชีพหลัก	82
4.5.2 อาชีพรอง	83
4.5.3 การเปลี่ยนแปลงในอาชีพ.....	83
4.6 จำนวนวันทำงานต่อปี.....	83
4.7 การทำงานรับจ้าง	84
4.8 การย้ายถิ่น.....	84
4.8.1 อัตราการย้ายถิ่น	85
4.8.2 ลักษณะของผู้ย้ายถิ่น แหล่งที่ไปอยู่ และอาชีพที่ไปทำ	85
4.9 สถานภาพการสมรสของหัวหน้าครัวเรือน	85
4.10 การวางแผนครอบครัว	86
4.11 จำนวนบุตรและอัตราการตายของบุตร	86
4.12 ความพิการและการเจ็บป่วยเรื้อรัง.....	86
4.13 ลักษณะส้วม.....	87
4.14 ลักษณะของบ้านที่พักอาศัย.....	87
4.15 การถือครองที่ดิน	88

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.16 การเปลี่ยนแปลงของจำนวนที่ดิน	88
4.17 การทำการเกษตร	89
4.17.1 การปลูกพืช	89
4.17.2 การเลี้ยงสัตว์	90
4.18 รายได้และแหล่งที่มาของรายได้	90
4.19 รายจ่ายและประเภทของรายจ่าย	93
4.20 รายได้สุทธิ	94
4.21 ภาวะหนี้สิน	94
4.22 การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	95
4.23 ความช่วยเหลือที่ได้รับ	95
4.23.1 การได้รับการอบรมวิชาชีพ	95
4.23.2 การได้รับเงินช่วยเหลือ	96
4.23.3 การได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การเกษตร	96
4.23.4 การได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพ	96
4.23.5 การทำบัตรประกันสุขภาพ	96
4.24 การได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	97
4.24.1 ถนน	97
4.24.2 น้ำดื่ม	97
4.24.3 น้ำใช้	97
4.24.4 ไฟฟ้า	98
4.25 การรับข่าวสาร	98
4.26 การใช้เวลาว่าง	98
4.27 ปัญหาของครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน	98
4.27.1 ปัญหาทั่วไป	99
4.27.2 ปัญหาทางการเกษตร	99
4.28 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน	99
4.28.1 ทำให้สมาชิกของครัวเรือนดกงาน	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.28.2 ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลง.....	99
4.28.3 ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน	100
4.28.4 ภาวะทางด้านจิตใจ.....	100
4.28.5 ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น.....	100
4.28.6 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง.....	100
4.28.7 ปัญหาทางสังคม.....	101
4.29 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญ	101
4.29.1 เพศกับอาชีพหลัก.....	101
4.29.2 เพศกับระดับการศึกษา.....	101
4.29.3 เพศกับประเภทของงานรับจ้าง.....	101
4.29.4 เพศกับสถานที่ทำงานรับจ้าง	102
4.29.5 อาชีพหลักและอายุ	102
4.29.6 เพศและการเคลื่อนย้ายแรงงาน	102
4.30 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ รายจ่าย และหนี้สิน.....	102
4.31 สรุป	103
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	146
5.1 บทสรุป.....	146
5.1.1 สภาพเศรษฐกิจและมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน	146
5.1.2 สภาพของผู้ดกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ	147
5.1.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน	148
5.2 ข้อเสนอแนะ	151
บรรณานุกรม	155

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 ตัวอย่างที่เลือกศึกษาแยกตามจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน	5
ตารางที่ 2.1 รายได้ของประชากร/คน/ปี ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปี 2539 โดยแยกเป็นรายจังหวัด	24
ตารางที่ 2.2 ผลิตภัณฑ์จังหวัดสุรินทร์ตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ.2535-2539	25
ตารางที่ 2.3 ผลิตภัณฑ์จังหวัดชัยภูมิตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ.2535-2539	26
ตารางที่ 2.4 ผลิตภัณฑ์จังหวัดมุกดาหารตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ.2535-2539	27
ตารางที่ 2.5 ผลิตภัณฑ์จังหวัดชัยภูมิตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ.2535-2539	28
ตารางที่ 3.1 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามสถานะในครัวเรือน	44
ตารางที่ 3.2 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามเพศ	44
ตารางที่ 3.3 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามอายุ	44
ตารางที่ 3.4 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามระดับการศึกษา.....	45
ตารางที่ 3.5 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามสถานภาพการสมรส	45
ตารางที่ 3.6 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามจำนวนเดือน ที่กลับมาอยู่ในชนบท	45
ตารางที่ 3.7 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นธุรกิจส่วนตัว จำแนกตามงานที่ทำหลังสุด	46
ตารางที่ 3.8 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามงาน ที่ทำหลังสุด	46
ตารางที่ 3.9 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นธุรกิจส่วนตัวจำแนกตาม สถานที่ทำงานหลังสุด	47

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 3.10 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตาม สถานที่ทำงานหลังสุด	47
ตารางที่ 3.11 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำแนกตามผู้แนะนำให้ไปทำงาน	47
ตารางที่ 3.12 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามผู้แนะนำให้ไปทำงาน	48
ตารางที่ 3.13 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำแนกตามลักษณะของรายได้ที่ได้รับ	48
ตารางที่ 3.14 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำแนกตามรายได้รายเดือนที่ได้รับ	48
ตารางที่ 3.15 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำแนกตามรายได้รายวันที่ได้รับ	49
ตารางที่ 3.16 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำแนกตามรายได้ต่อปี	49
ตารางที่ 3.17 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามลักษณะการจ่ายค่าจ้าง	49
ตารางที่ 3.18 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามอัตราค่าจ้างรายวันที่ได้รับ	50
ตารางที่ 3.19 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามอัตราค่าจ้างรายเดือนที่ได้รับ	50
ตารางที่ 3.20 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามรายได้ต่อปี	51
ตารางที่ 3.21 จำนวนคำตอบของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามสัญญาณก่อนถูกเลิกจ้าง	51
ตารางที่ 3.22 จำนวนคำตอบของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามสัญญาณอื่นๆ	52

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 3.23	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามวิธีการที่นายจ้างเลิกจ้าง	52
ตารางที่ 3.24	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามเหตุผลที่นายจ้างระบุในการเลิกจ้าง	53
ตารางที่ 3.25	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามเงื่อนไขที่ได้รับเมื่อถูกเลิกจ้าง	53
ตารางที่ 3.26	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามการเรียกร้องค่าชดเชยตามกฎหมาย	54
ตารางที่ 3.27	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างซึ่งไม่เรียกร้อง ค่าชดเชยจำแนกตามสาเหตุที่ไม่เรียกร้อง	54
ตารางที่ 3.28	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตาม ความรู้สึกเมื่อถูกเลิกจ้าง	55
ตารางที่ 3.29	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามผู้ที่ไปปรึกษาเมื่อถูกเลิกจ้าง	55
ตารางที่ 3.30	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามอาชีพในปัจจุบัน	56
ตารางที่ 3.31	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามการเปลี่ยนแปลง ของรายได้	56
ตารางที่ 3.32	อัตราค่าจ้างที่ได้รับเฉลี่ยสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และมีงานทำในปัจจุบัน	56
ตารางที่ 3.33	จำนวนคำตอบของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามลักษณะการปรับตัวระหว่างถูกเลิกจ้าง	57
ตารางที่ 3.34	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามจำนวนแห่ง ที่สมัครงานไว้	57
ตารางที่ 3.35	จำนวนคำตอบของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามลักษณะความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง	58
ตารางที่ 3.36	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามแหล่งที่มีการ ติดต่อขอความช่วยเหลือ	58

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 3.37 เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลือเป็นอันดับ 1.....	58
ตารางที่ 3.38 เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลือเป็นอันดับ 2.....	59
ตารางที่ 3.39 เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลือเป็นอันดับ 3.....	59
ตารางที่ 3.40 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับรายได้ขั้นต่ำที่ต้องการต่อเดือน	60
ตารางที่ 3.41 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามความชอบในแหล่งที่ทำงานที่ต้องการไป	60
ตารางที่ 3.42 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามความชอบ อยู่ในหมู่บ้านหรือจังหวัดของตน	60
ตารางที่ 3.43 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามความชอบ ไปทำงานที่อื่น	61
ตารางที่ 3.44 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตาม ความคิดเห็นว่าจะไปทำงานที่อื่น.....	61
ตารางที่ 3.45 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามความเห็น ว่าจะไปทำงานที่อื่น	61
ตารางที่ 3.46 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ไม่คิดไปทำงานที่อื่น จำแนกตามความเห็นที่จะไม่ไปทำงานที่อื่น	62
ตารางที่ 3.47 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่คิดจะไปทำงานที่อื่น จำแนกตามชนิดของงานที่อยากทำ.....	62
ตารางที่ 3.48 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่คิดจะไปทำงานที่อื่น จำแนกตามชนิดของงานอื่น ๆ ที่อยากทำ	63
ตารางที่ 3.49 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่คิดจะไปทำงานที่อื่น จำแนกตามสถานที่ทำงานที่อยากไปทำ.....	63
ตารางที่ 3.50 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ.....	64
ตารางที่ 3.51 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามสถานภาพการสมรสและเพศ.....	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 3.52	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามงานที่ทำหลังสุดและเพศ.....	65
ตารางที่ 3.53	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุดและเพศ	65
ตารางที่ 3.54	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามระดับการศึกษาและอายุ.....	66
ตารางที่ 3.55	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามสถานภาพการสมรสและอายุ.....	67
ตารางที่ 3.56	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามงานที่ทำหลังสุดและอายุ.....	68
ตารางที่ 3.57	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุดและอายุ	69
ตารางที่ 3.58	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุดและงานที่ทำหลังสุด.....	70
ตารางที่ 3.59	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามผู้แนะนำและงานที่ทำหลังสุด.....	71
ตารางที่ 3.60	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามผู้แนะนำและสถานที่ทำงานหลังสุด	72
ตารางที่ 3.61	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามวิธีการที่นายจ้างเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด.....	73
ตารางที่ 3.62	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามเหตุผลที่นายจ้างระบุในการเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด	74
ตารางที่ 3.63	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามเงื่อนไขที่ถูกเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด	75
ตารางที่ 3.64	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง จำแนกตามการเรียกร้องค่าชดเชยและงานที่ทำหลังสุด	76
ตารางที่ 3.65	การเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตามเพศ.....	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 3.66 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามช่วงอายุ	77
ตารางที่ 3.67 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามระดับการศึกษา	77
ตารางที่ 3.68 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามงานที่ทำหลังสุด	78
ตารางที่ 3.69 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุด	78
ตารางที่ 4.1 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนครอบครัวที่อยู่ในบ้าน	106
ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามเพศ	106
ตารางที่ 4.3 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนคนในครัวเรือน	106
ตารางที่ 4.4 จำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุ	107
ตารางที่ 4.5 อัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราเพิ่มตามธรรมชาติ (ต่อพันคน)	107
ตารางที่ 4.6 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามระดับการศึกษา	107
ตารางที่ 4.7 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วจำแนกตามระดับการศึกษา	108
ตารางที่ 4.8 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วจำแนกตามอาชีพหลัก	108
ตารางที่ 4.9 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วจำแนกตามอาชีพรอง	108
ตารางที่ 4.10 จำนวนประชากรจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา	109
ตารางที่ 4.11 จำนวนวันทำงานเฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุด การเรียนรู้	109
ตารางที่ 4.12 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วจำแนกตามการทำงานรับจ้าง	109
ตารางที่ 4.13 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วที่มีการทำงานรับจ้างจำแนกตาม ประเภทของงานรับจ้าง	110
ตารางที่ 4.14 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วที่มีการทำงานรับจ้างจำแนกตาม สถานที่ทำงานรับจ้าง	110
ตารางที่ 4.15 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วที่มีการทำงานรับจ้างจำแนก ตามช่วงเวลาที่ไปทำงาน	111
ตารางที่ 4.16 ร้อยละของอัตราการย้ายถิ่น	111
ตารางที่ 4.17 จำนวนผู้ย้ายถิ่นเฉลี่ยต่อครัวเรือน	111
ตารางที่ 4.18 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามความสัมพันธ์ กับหัวหน้าครัวเรือน	112

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.19 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามเพศ	112
ตารางที่ 4.20 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามระดับการศึกษา.....	112
ตารางที่ 4.21 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอายุ	113
ตารางที่ 4.22 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามแหล่งที่ไปอยู่.....	113
ตารางที่ 4.23 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพที่ทำ.....	113
ตารางที่ 4.24 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพการสมรส	114
ตารางที่ 4.25 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการใช้วิธีการคุมกำเนิด	114
ตารางที่ 4.26 จำนวนครัวเรือนที่เคยใช้วิธีการคุมกำเนิดจำแนกตามวิธีการที่เคยใช้	114
ตารางที่ 4.27 อัตราการอยู่รอดของบุตรของหัวหน้าครัวเรือน.....	115
ตารางที่ 4.28 จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายจำแนกตามอายุขณะตาย.....	115
ตารางที่ 4.29 จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายจำแนกตามสาเหตุการตาย.....	116
ตารางที่ 4.30 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนคนพิการ	116
ตารางที่ 4.31 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังในครัวเรือน	117
ตารางที่ 4.32 จำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำแนกตามชนิดโรค	117
ตารางที่ 4.33 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะส้วม	118
ตารางที่ 4.34 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะบ้านที่พักอาศัย	118
ตารางที่ 4.35 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามชนิดของหลังคาบ้าน	118
ตารางที่ 4.36 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามมูลค่าบ้านถ้าสร้างใหม่ในขนาดและลักษณะเช่นเดิม ..	119
ตารางที่ 4.37 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการถือครองบ้าน	119
ตารางที่ 4.38 พื้นที่ดินถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการถือครอง (ไร่)	120
ตารางที่ 4.39 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามขนาดพื้นที่ดินของตนเอง (ไม่รวมที่ดินบริเวณบ้าน)...	120
ตารางที่ 4.40 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ดินของตนเอง	120
ตารางที่ 4.41 จำนวนพื้นที่ดิน (ไร่) ที่ลดลงจำแนกตามเหตุผลที่ลดลง.....	121
ตารางที่ 4.42 จำนวนพื้นที่ดิน (ไร่) เพิ่มขึ้นจำแนกตามเหตุผลที่เพิ่มขึ้น.....	121
ตารางที่ 4.43 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการทำเกษตร	121
ตารางที่ 4.44 จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชชนิดต่าง ๆ	121
ตารางที่ 4.45 ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืช	122

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.46 จำนวนครัวเรือนที่มีสัตว์แต่ละชนิด ณ วันสำรวจ.....	122
ตารางที่ 4.47 จำนวนสัตว์แต่ละชนิดเฉลี่ยต่อครัวเรือน ณ วันสำรวจ	122
ตารางที่ 4.48 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ (บาท).....	123
ตารางที่ 4.49 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายได้ของครัวเรือน	124
ตารางที่ 4.50 รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท).....	124
ตารางที่ 4.51 จำนวนครัวเรือนสะสมและรายได้สะสม จำแนกตามช่วงรายได้ของครัวเรือน ที่มีผู้ดักงาน.....	125
ตารางที่ 4.52 รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีจำแนกตามประเภทรายจ่าย (บาท).....	126
ตารางที่ 4.53 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายจ่ายในครัวเรือน	127
ตารางที่ 4.54 รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)	127
ตารางที่ 4.55 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี	128
ตารางที่ 4.56 จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ณ วันสำรวจ	128
ตารางที่ 4.57 ปริมาณหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ณ วันสำรวจจำแนกตามแหล่งเงินกู้ (บาท).....	129
ตารางที่ 4.58 จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ณ วันสำรวจจำแนกตามแหล่งเงินกู้.....	129
ตารางที่ 4.59 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้ยืมเงินในปี 2541.....	129
ตารางที่ 4.60 จำนวนเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในปี 2541 จำแนกตามแหล่งเงินกู้ (บาท)	130
ตารางที่ 4.61 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ ในปี 2541	130
ตารางที่ 4.62 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้เงินจำแนกตามปริมาณเงินกู้ในปี 2541.....	130
ตารางที่ 4.63 ปริมาณเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้เงินกู้ (บาท).....	131
ตารางที่ 4.64 จำนวนครัวเรือนที่มีประชากรในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ	131
ตารางที่ 4.65 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนหลักสูตรวิชาชีพที่เคยอบรม	131
ตารางที่ 4.66 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับความช่วยเหลือเรื่องเงิน	132
ตารางที่ 4.67 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร.	132
ตารางที่ 4.68 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพ	132
ตารางที่ 4.69 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการมีบัตรประกันสุขภาพ.....	132
ตารางที่ 4.70 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระยะห่างจากบ้านถึงถนนที่ใช้ได้ทุกฤดูกาล	133
ตารางที่ 4.71 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามแหล่งน้ำดื่มที่ใช้ในฤดูแล้ง	133

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.72 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามแหล่งน้ำใช้ในฤดูแล้ง.....	134
ตารางที่ 4.73 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการมีไฟฟ้าใช้.....	134
ตารางที่ 4.74 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้สื่อสารมวลชน.....	134
ตารางที่ 4.75 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้เวลาว่าง	135
ตารางที่ 4.76 ปัญหาทั่วไปของครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน	135
ตารางที่ 4.77 ปัญหาในการทำการเกษตร	136
ตารางที่ 4.78 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและสิ้นสุดการเรียนแล้ว จำแนกตามอาชีพหลัก และเพศ.....	136
ตารางที่ 4.79 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามอาชีพหลักและเพศ	137
ตารางที่ 4.80 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและสิ้นสุดการศึกษาแล้ว จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ.....	137
ตารางที่ 4.81 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วจำแนกตาม ระดับการศึกษาและเพศ.....	138
ตารางที่ 4.82 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้าง จำแนกตามประเภทของงานรับจ้างที่ทำและเพศ	138
ตารางที่ 4.83 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้าง จำแนกตามประเภทของงานรับจ้างที่ทำและเพศ	139
ตารางที่ 4.84 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้าง จำแนกตามสถานที่ทำงานและเพศ	139
ตารางที่ 4.85 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้าง จำแนกตามสถานที่ทำงานและเพศ	140
ตารางที่ 4.86 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้ว จำแนกตามอาชีพหลัก และอายุ.....	140
ตารางที่ 4.87 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วจำแนกตามอาชีพหลักและอายุ	141
ตารางที่ 4.88 จำนวนประชากรที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามแหล่งที่ไปอยู่และเพศ..	142
ตารางที่ 4.89 จำนวนประชากรที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพที่ไปทำและเพศ..	142

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.90 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน จำแนกตามขนาดที่ดินของตนเอง	143
ตารางที่ 4.91 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน จำแนกตามขนาดของครัวเรือน.....	143
ตารางที่ 4.92 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้าง จำแนกตามชนิดของงานรับจ้าง	143
ตารางที่ 4.93 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้าง จำแนกตามสถานที่ไปทำงาน.....	144
ตารางที่ 4.94 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้าง จำแนกตามระดับการศึกษา.....	144
ตารางที่ 4.95 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเกษตร จำแนกตามขนาดที่ดินของตนเอง	144
ตารางที่ 4.96 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายในการครองชีพ จำแนกตามขนาดของครัวเรือน.....	145
ตารางที่ 4.97 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของหนี้สินจำแนกตามขนาดของครัวเรือน.....	145

นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

1. ประชากรในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกที่อยู่ในครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษา
2. อัตราส่วนผู้เป็นภาระ (Dependency ratio) หมายถึง ภาระของประชากรในวัยกำลังแรงงานที่ต้องทำงานเลี้ยงดูประชากรในวัยเด็กและวัยชรา
3. การย้ายถิ่น หมายถึง การย้ายออกจากหมู่บ้านและการย้ายเข้ามาในหมู่บ้านที่ทำการศึกษา
4. การย้ายออกถาวร หมายถึง ผู้ที่ย้ายออกไปอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้านมีระยะเวลารวมกันนานตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป
5. การย้ายออกชั่วคราว หมายถึง ผู้ที่ย้ายออกไปอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้านมีระยะเวลารวมกันต่ำกว่า 6 เดือน
6. การย้ายเข้าถาวร หมายถึง ผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านมีระยะเวลารวมกันนานตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป
7. การย้ายเข้าชั่วคราว หมายถึง ผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านมีระยะเวลารวมกันต่ำกว่า 6 เดือน
8. พื้นที่ดินถือครอง หมายถึง พื้นที่ดินที่เป็นส่วนของตนเองและพื้นที่ดินของผู้อื่นที่ให้ใช้ประโยชน์
9. รายได้ในครัวเรือน หมายถึง รายได้ที่เป็นเงินสด ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือ รายได้จากการเกษตร และรายได้นอกการเกษตร
10. รายจ่ายในครัวเรือน หมายถึง รายจ่ายที่เป็นเงินสด ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ รายจ่ายในการเกษตรและรายจ่ายนอกการเกษตร (รายจ่ายในการครองชีพ)
11. รายได้สุทธิ หมายถึง รายได้ในครัวเรือนหักด้วยรายจ่ายในครัวเรือน

สรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาผลกระทบต่องานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการศึกษาครั้งที่สอง เพื่อศึกษาถึงเปลี่ยนแปลงจากการที่รัฐได้ใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ตกงาน โดยได้เปรียบเทียบกับการศึกษาครั้งแรกด้วย (ปี 2541) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือผู้ตกงานอย่างถูกต้องต่อไป

การศึกษาได้สุ่มเลือกศึกษา 4 จังหวัดคือ สุรินทร์ บึงกาฬ มุกดาหาร และชัยภูมิ แต่ละจังหวัดสุ่มเลือกมา 2 อำเภอ รวม 8 อำเภอ แต่ละอำเภอสุ่มเลือกมา 2 ตำบล รวม 16 ตำบล แต่ละตำบลสุ่มเลือกมา 4-5 หมู่บ้าน รวม 70 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านสุ่มเลือกผู้ตกงาน 1-4 ราย และครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน 1-4 ครัวเรือน รวมตัวอย่างจำนวนผู้ตกงานและครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน 101 ตัวอย่างเท่า ๆ กัน

ผลของการศึกษาพบว่า ผู้ตกงานส่วนใหญ่ตกงานกลับมาไม่เกิน 5 เดือน ซึ่งต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 1-3 เดือน ผู้ตกงานอยู่ในวัยหนุ่มสาวและเป็นชายมากกว่าหญิง ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา เพศชายและหญิงมีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาพอ ๆ กัน แต่จากการศึกษาครั้งแรกเพศชายมีสัดส่วนสูงกว่า งานที่เคยทำส่วนใหญ่เป็นงานบริการ (ช่าง แม่บ้าน ขาม พนักงานร้านอาหาร ขับรถเมย์) โรงงานอุตสาหกรรม (เย็บผ้า เจียรไนเพชรพลอย ทำอาหารรถยนต์ ทำรองเท้า ทำดัดเล็บ ทำเบาะรถยนต์ ทำเฟอร์นิเจอร์) และงานก่อสร้าง แต่การศึกษาครั้งแรกโรงงานอุตสาหกรรมมาเป็นลำดับแรก เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบก่อน เพศหญิงชอบทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่า ส่วนเพศชายชอบทำงานด้านธุรกิจบริการและงานก่อสร้าง ส่วนใหญ่เป็นงานในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ส่วนใหญ่ได้งานทำเพราะญาติพี่น้องและเพื่อนแนะนำ ได้ค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 177 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (191 บาท) เนื่องจากถูกลดค่าจ้าง สัญญาณก่อนถูกเลิกจ้างส่วนใหญ่เป็นการให้พนักงานคนอื่นออก ลดค่าจ้าง แจ้งล่วงหน้าให้ออก หรือปิดกิจการ และยกเลิกการทำงานล่วงหน้า ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่ส่วนใหญ่คือลดค่าจ้าง ให้คนอื่นออก และลดชั่วโมงการทำงาน วิธีที่นายจ้างเลิกจ้างคล้ายคลึงกันคือใช้กลยุทธ์ให้ลาออกเองเพื่อไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย จากการศึกษาก็พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการจ่ายค่าชดเชย และส่วนใหญ่ก็ไม่มีการเรียกร้อง เพราะโอกาสสำเร็จน้อย ไม่คุ้มกับเวลาและค่าใช้จ่าย ความรู้สึกของผู้ตกงานเมื่อถูกเลิกจ้าง เกือบครึ่งรู้สึกเฉย ๆ เพราะเตรียมใจไว้แล้ว มีบ้างที่รู้สึกเสียใจ เครียด วิตกกังวล ตกใจ และท้อแท้ ซึ่งคล้ายกับการศึกษาครั้งแรก ส่วนใหญ่ไม่ได้ปรึกษาใครเลย รองลงมาคือปรึกษาเพื่อนและญาติ เมื่อกลับมาอยู่ในหมู่บ้านพบว่าครึ่งทำอาชีพการเกษตร และยังไม่มียาชีพถึง 1 ใน

4 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่กว่าครึ่งยังไม่มีอาชีพและทำการเกษตรเพียง 1 ใน 3 แสดงว่าอาชีพการเกษตรสามารถรองรับผู้ตกงานเหล่านี้ได้บางส่วน เมื่อตกงานกลับมามีผลให้รายได้ลดลงมาก ถ้าทำงานรับจ้างการเกษตรหรือนอกการเกษตรได้ค่าจ้างเพียงวันละ 85 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (100 บาท) การปรับตัวพบว่าเกือบครึ่งอยู่บ้านเฉย ๆ แม้จะพยายามหางานทำหรือประกอบอาชีพส่วนตัวแต่ขาดเงินทุน 3 ใน 4 ไม่ได้สมัครงานอะไรเลย ซึ่งสูงกว่าการศึกษาครั้งแรก เพราะไม่มีแหล่งงานรับสมัคร แต่ญาติพี่น้องก็ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือ เกือบทั้งหมดไม่มีการติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด ๆ เลย ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาครั้งแรกกว่าครึ่งต้องการให้รัฐช่วยเหลือหางานให้ รองลงมาคือต้องการเงินกู้มาลงทุนและแนะแนวอาชีพกว่าครึ่งยังชอบทำงานในท้องถิ่น เพราะได้ดูแลครอบครัว เป็นอิสระและค่าใช้จ่ายต่ำ แต่ก็ยังชอบไปทำงานที่กรุงเทพฯ และภาคกลาง เพราะมีแหล่งงานและรายได้ดีกว่า สุดท้ายได้เปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา งานที่ทำหลังสุดและสถานที่ทำงานหลังสุด ปรากฏว่าจากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ผลออกมาเหมือนกันคือ ไม่มีความแตกต่างกัน ($p > 0.05$)

จากการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานพบว่า มีขนาดครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาครั้งแรก กว่าร้อยละ 85 ของหัวหน้าครัวเรือนจบระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนใหญ่อาชีพหลักคือ การเกษตร รองลงมาก็คือรับจ้างทั่วไป ซึ่งต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่ทำอาชีพเกษตรเพียงร้อยละ 41 และอาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 45 สมาชิกครัวเรือนที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานทำงาน 145 วันต่อปี ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (191 วันต่อปี) อาจเป็นเพราะงานที่ทำมีน้อยลง จำนวนบุตรเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนคือ 5 คน ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาครั้งแรก มีที่ดินถือครองเฉลี่ย 15 ไร่ ต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (18 ไร่) ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียว มีผลผลิตเฉลี่ย 247 กก.ต่อไร่ แตกต่างจากการศึกษาครั้งแรก (300 กก./ไร่) เพราะในรอบปีที่ศึกษาฝนทิ้งช่วง มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 47,884 บาท หรือเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนเท่ากับ 767 บาท (ส่วนใหญ่เป็นรายได้นอกการเกษตร จากการรับจ้าง และลูกหลานส่งมาให้) ต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (73,353 บาท) หรือเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนเท่ากับ 1,047 บาท เพราะราคาข้าวตกต่ำ และสมาชิกในครัวเรือนตกงานมากขึ้น มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 41,074 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (62,563 บาท) เพราะรายได้ลดลงนั่นเอง รายจ่ายส่วนใหญ่คือซื้อข้าวและอาหารในครัวเรือน มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 6,811 บาทซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (10,789 บาท) เนื่องจากรายได้เฉลี่ยลดลงนั่นเอง กว่าร้อยละ 80 ยังมีหนี้สินและมีหนี้สินคิดค้าง 26,431 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (38,598 บาท) โดยภาพรวมแล้วผู้ตกงานส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะ

ไม่ยากจน เนื่องจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนสูงกว่าเส้นความยากจน แต่การไปทำงานของสมาชิกในครัวเรือนมักเป็นงานที่ใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีการศึกษาดำ

ผลการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอแนะคือ การกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคยังมีความจำเป็น การพัฒนาภาคเกษตรแบบยั่งยืนควรทำต่อไป ควรสนับสนุนการจัดตั้งสภาการตลาดสินค้าเกษตร จัดตั้งตลาดกลางและตลาดซื้อขายล่วงหน้า ส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สร้างเศรษฐกิจชุมชนที่พอเพียงและยั่งยืน กระจายโอกาสในการศึกษารวมทั้งการพัฒนาฝีมือแรงงานและให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำไปลงทุน การติดตามประเมินผลการใช้เงินของรัฐและเงินกู้เพื่อแก้ปัญหาวิกฤต เพิ่มสัดส่วนการจ้างแรงงานมากกว่าเครื่องจักร สนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ไปทำงานต่างประเทศ ขยายการส่งแรงงานไทยไปต่างประเทศ ผลักดันแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมาย ออกนอกประเทศ สนับสนุนการใช้ที่ดินว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ตกงาน เคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาสู่ภูมิภาคมากขึ้น และเพิ่มระบบการรับงานไปทำที่บ้านมากขึ้น นอกเหนือจากนี้ ควรส่งเสริมภาคเอกชนให้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐาน ปรับปรุงระบบจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ปรับระบบการศึกษาอุดมศึกษาให้คล่องตัว มีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รัฐควรให้ข้อมูลข่าวสารแหล่งงานและให้คำปรึกษาเพื่อลดปัญหาทางสังคม ไม่ควรให้ต่างชาติมาลงทุนระยะสั้น ไม่ควรเปิดเสรีทางการเงินมากเกินไป เพราะยังไม่มีมาตรการที่รัดกุมพอ รวมทั้งควรพิจารณาบทบกพร่องเบียบหรือกฎหมายที่เอื้ออำนวยให้นักลงทุนต่างชาติมากเกินไป

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 (2504-2539) ยังคงวนเวียนอยู่ในกรอบความคิดของการเพิ่มรายได้เพื่อการส่งออก โดยเน้นการผลิตพืชหลักไม่กี่ชนิด แม้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับหลัง ๆ จะมีมาตรการกระจายการผลิตมากขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงทั้งด้านราคา และสภาพดินฟ้าอากาศ แต่ก็ยังคงมีเป้าหมายด้านรายได้อยู่ ทำให้เกิดการทุ่มเทการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกไร่นา เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีชนิดต่าง ๆ ทำให้สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม จนส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งด้านสุขภาพอนามัย สภาพเศรษฐกิจและสังคม ผลจากการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกเพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ประกอบกับเกษตรกรทำการผลิตพืชน้อยชนิด จึงมีความเสี่ยงสูง นำไปสู่รายได้ที่ตกต่ำและไม่มีเสถียรภาพ เกิดภาวะหนี้สินล้นพ้นตัว ผลที่ตามมาคือเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่เมือง เพื่อหางานทำในภาคอุตสาหกรรม

มีผู้กล่าวว่าวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้มาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐที่มุ่งเน้นระบบเศรษฐกิจเสรี โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก การเปิดเสรีทางการค้าซึ่งไทยเข้าเป็นสมาชิก WTO ตั้งแต่ปี 2525 (บุญเลิศ ตั้งจิตเจริญ, & พรณรงค์ ประเสริฐศรี, ม.ป.ป.) ส่วนการเปิดเสรีทางการเงินเริ่มตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา (ชุดิมา คำปุย, 2535) นักลงทุนต่างชาติได้เข้ามาลงทุนมากขึ้น โดยเน้นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานราคาถูก มีการไหลเวียนของเงินทุนระยะสั้นเพื่อการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ธนาคารหันมาระดมเงินกู้จากต่างประเทศเพราะดอกเบี้ยถูก แล้วนำมาปล่อยกู้ในอัตราดอกเบี้ยสูง แต่ส่วนใหญ่เป็นเงินกู้ระยะสั้นจากต่างประเทศ ซึ่งเปราะบางต่อการเรียกคืนเงินกู้ เมื่อเกิดวิกฤตความเชื่อมั่น จึงนำไปสู่การทรุดตัวอย่างรวดเร็วของภาวะเศรษฐกิจของประเทศ

วิกฤตเศรษฐกิจเริ่มตอนปลายปี 2539 และเริ่มเห็นชัดเจนในปี 2540 เงินลงทุนจากต่างประเทศถูกถอนออกไป ธุรกิจขาดสภาพคล่อง เนื่องจากธนาคารต้องสำรองหนี้สงสัยจะสูญในสัดส่วนที่สูง เกิดหนี้เสียจำนวนมาก ธนาคารไม่สามารถปล่อยเงินกู้แก่ธุรกิจต่าง ๆ ได้ การส่งออกมีปัญหา ในที่สุด ธุรกิจต่าง ๆ ก็ต้องปิดตัวเองลง แรงงานถูกเลิกจ้างเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เริ่มจากกลุ่มสถาบันการเงิน จนถึงโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ใช้แรงงาน ผู้ตกงานเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจาก

ชนบท เมื่อตกงานก็กลับสู่ชนบท ในระยะแรก ๆ ของวิกฤตเศรษฐกิจผู้ตกงานมีจำนวนไม่มากนัก แล้วค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวชนบทที่มีสมาชิกในครัวเรือนตกงาน จึงได้มีการศึกษาถึงผลกระทบของผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตครั้งแรกในปี 2540 ถึงต้นปี 2541 ซึ่งได้รายงานผลการศึกษาไปแล้ว

อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาที่ผ่านมาจากต้นปี 2541 ถึงต้นปี 2542 รัฐได้พยายามช่วยเหลือโดยจัดทำแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมชนบทร่วมกับเอกชน เป็นมาตรการทั้งระยะสั้นและยาว ระยะสั้น (2541 – 2542) เร่งสร้างงานในชนบท เพื่อให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น โดยให้ใช้แรงงานในโครงการก่อสร้างของรัฐในสัดส่วนที่มากขึ้น และริเริ่มกิจกรรมในการบรรเทาปัญหาการว่างงานในท้องถิ่นในช่วงฤดูแล้ง ในระยะยาว (2542 – 2544) สร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจชนบท โดยเน้นเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในระยะสั้นยังมีโครงการเฉพาะกิจ เช่น โครงการลงทุนทางสังคมภายใต้ความช่วยเหลือของธนาคารโลก โดยจัดสรรงบประมาณเป็นสองส่วน คือ กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม และกองทุนพัฒนาภูมิภาค ซึ่งธนาคารออมสินเป็นผู้บริหารกองทุน โครงการเฉพาะกิจอีกประเภทคือ โครงการไทยช่วยไทย ภายใต้การดูแลของธนาคารออมสิน โดยนำไปสนับสนุนโครงการลงทุนทางสังคม นอกจากนั้นรัฐยังจัดทุนอุดหนุนการศึกษา จัดทำโครงการพัฒนาฝีมือแรงงาน การแก้ไขแรงงานต่างด้าว ส่งเสริมการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม จัดส่งแรงงานไทยไปต่างประเทศ เกษตรทฤษฎีใหม่ ไทยช่วยไทย การจ้างงานชั่วคราวสำหรับผู้มีการศึกษาและทางสว่างแห่งอาชีพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผลกระทบต่อผู้ตกงานและกลับสู่ชนบทน่าจะเบาบางลง จึงได้มีการศึกษาถึงผลกระทบของผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการเปรียบเทียบกับการศึกษาครั้งแรก อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในจังหวัดที่ทำการศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพของผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ โดยศึกษาข้อมูลส่วนตัว งานที่เคยทำการเลิกจ้างงาน การปรับตัว ความรู้สึกและความช่วยเหลือของครอบครัวและหน่วยงาน โครงการในการหางานทำใหม่ รายได้ที่เปลี่ยนแปลงไป และเปรียบเทียบกับผลการศึกษาในเรื่องเดียวกันในปี 2541
3. เพื่อศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และเปรียบเทียบกับผลการศึกษาในเรื่องเดียวกันในปี 2541

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการศึกษาข้อมูลเฉพาะของผู้ตักงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำนวน 101 คน และ สัมภาษณ์ครัวเรือนของผู้ตักงานเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมอีก 101 ครัวเรือน ตัวอย่างทั้งหมด อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสุ่มเลือก 4 จังหวัดคือ สุรินทร์ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และชัยภูมิ และ สุ่มเลือก 2 อำเภอในแต่ละจังหวัด สุ่มเลือก 2 ตำบลในแต่ละอำเภอ แต่ละตำบลสุ่มเลือก 4-5 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านได้เลือกสอบถามผู้ตักงานและกลับมาอยู่ในหมู่บ้านขณะนั้น ยกเว้นบางหมู่บ้านที่ไม่มี ผู้ตักงาน หรือผู้ตักงานกลับมาแล้วแต่จะไปสอบถามไม่อยู่ในหมู่บ้าน

1.4 ระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาในการศึกษารวมทั้งสิ้นประมาณ 8 เดือน เริ่มตั้งแต่ออกแบบสอบถาม อบรม พนักงานสำรวจ ทดสอบแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการ ศึกษา และจัดทำรายงาน 2 ฉบับ ฉบับแรกเป็นรายงานการศึกษาเบื้องต้น ฉบับที่สองเป็นรายงาน ฉบับสมบูรณ์

1.5 วิธีการศึกษา

1.5.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทั่วไป

1.5.2 การสำรวจภาคสนาม รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้ได้รับผลกระทบจาก ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และกลับสู่หมู่บ้าน โดยศึกษาถึงสถานะในครัวเรือน เพศ อายุ การศึกษา สถาน ภาพการสมรส ระยะเวลาที่กลับมา ก่อนกลับมาทำงานอะไรที่ไหน ไปทำงานนั้นได้อย่างไร อัตราค่าจ้าง สัญญาก่อนการเลิกจ้าง วิธีการและเหตุผลของการเลิกจ้าง เงื่อนไข การเรียกร้อง ค่าชดเชย ความรู้สึกเมื่อถูกเลิกจ้าง ความช่วยเหลือของครอบครัวและหน่วยงานต่าง ๆ กลับมาแล้วทำอาชีพ อะไร อัตราค่าจ้างที่ได้รับ และอยากให้ช่วยเหลือด้านใดบ้าง ในส่วนของการศึกษาสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตักงาน สัมภาษณ์ครอบคลุมในเรื่องครัวเรือนและประชากร การเคลื่อน ย้ายแรงงาน การหย่าร้าง การวางแผนครอบครัว สุขภาพอนามัย ลักษณะบ้านและการใช้ประโยชน์ การถือครองที่ดินทำการเกษตร รายได้จากการเกษตร รายได้นอกการเกษตร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน การฝึกอบรม การใช้เวลาว่าง และสาธารณูปโภคต่างๆ ที่ใช้

การสำรวจภาคสนามได้กำหนดพื้นที่ จำนวนตัวอย่าง และวิธีการสุ่มเลือกตัวอย่าง ดังนี้

1.5.2.1 แบ่งจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็น 5 กลุ่ม ตามลักษณะทาง ภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ คือ กลุ่มที่ 1 จังหวัดเลย กลุ่มที่ 2 หนองคาย สกลนคร นครพนม และ บุรีรัมย์ กลุ่มที่ 3 กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และยโสธร กลุ่มที่ 4 อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ และกลุ่มที่ 5 อุดรธานี ขอนแก่น ชัยภูมิ และนครราชสีมา (โดยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ สุรฤกษ์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) จังหวัดเลยมีสภาพ

ทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจแตกต่างกันไปจากจังหวัดอื่น ๆ มาก จึงไม่เลือกมาศึกษา ที่เหลือ 4 กลุ่ม สุ่มเลือกมาศึกษา กลุ่มละ 1 จังหวัด ได้จังหวัดตัวแทนคือ สุรินทร์ ยโสธร มุกดาหาร และชัยภูมิ

1.5.2.2 สุ่มเลือกอำเภอ 2 อำเภอจากแต่ละจังหวัด จังหวัดสุรินทร์ สุ่มเลือกได้อำเภอจอมพระและอำเภอปราสาท จังหวัดยโสธร สุ่มเลือกได้อำเภอลิกนกทาและอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมุกดาหาร สุ่มเลือกได้อำเภอดอนตาลและอำเภอนิคมน้ำอ้อย สุดท้ายคือจังหวัดชัยภูมิ สุ่มเลือกได้อำเภอดอนสวรรค์และอำเภอกักเกตุชุมพล

1.5.2.3 สุ่มเลือก 2 ตำบลจากแต่ละอำเภอ รวม 16 ตำบล (ตารางที่ 1.1)

1.5.2.4 สุ่มเลือก 4-5 หมู่บ้านในแต่ละตำบล รวม 70 หมู่บ้าน (ตารางที่ 1.1)

1.5.2.5 สุ่มเลือกตัวอย่างผู้ตกงาน โดยสอบถามผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านถึงจำนวนคนที่ตกงาน เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและกลับมาอยู่ในหมู่บ้านขณะนั้น แล้วสุ่มเลือกมา 1-4 ตัวอย่าง รวม 101 ตัวอย่าง ยกเว้นบางหมู่บ้านที่ไม่มีคนตกงานหรือมีแต่ไม่อยู่ขณะที่ไปสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เฉพาะของผู้ตกงาน จากนั้นตามไปสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน จำนวน 101 ตัวอย่างเช่นกัน (ตารางที่ 1.1)

นอกเหนือจากการสัมภาษณ์ผู้ตกงานและหัวหน้าครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน ซึ่งได้มอบหมายให้นักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรที่ได้ผ่านการอบรมแล้ว จำนวน 8 คน ทำการสัมภาษณ์ยังได้สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน โดยอาจารย์ผู้ควบคุมด้วย

1.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ในแต่ละตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์ได้ถูกตรวจสอบโดยอาจารย์ผู้ควบคุมทันที เพื่อความสมบูรณ์และถูกต้องที่สุด หลังจากนั้นแบบสัมภาษณ์ได้นำกลับมาวิเคราะห์ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์และรายงานผลแยกเป็น 2 ส่วน คือผลกระทบต่อผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน ในส่วนของคำถามเปิดได้แยกวิเคราะห์ลงตารางโดยผู้ช่วยวิจัยและนำมาประกอบในการเขียนรายงานด้วย

1.5.4 โครงสร้างของการศึกษา ในรายงานการศึกษาได้แบ่งเป็น 5 บท บทแรกเป็นบทนำ ซึ่งประกอบด้วยความสำคัญของการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา ระยะเวลาในการศึกษา และวิธีการศึกษา บทที่ 2 เป็นสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดที่ทำการศึกษา และมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน บทที่ 3 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบต่อผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ บทที่ 4 เป็นการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และบทสุดท้าย เป็นบทสรุปผลการศึกษารวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหาทางช่วยเหลือผู้ตกงานเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง

ตารางที่ 1.1 ตัวอย่างที่เลือกศึกษาแยกตามจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน ทั้งหมด	จำนวน คนตก งาน	จำนวนตัว อย่างของ คนตกงาน	จำนวนตัว อย่างของ ครัวเรือนที่ มีคนตกงาน
สุรินทร์	จอมพระ	บุแกรง	สระตาปาน	14	68	1	-	-
			โนนพลวง	13	30	3	2	2
			ขามใหญ่	11	173	19	2	2
			อาคค	5	84	15	3	3
			คาบอด	3	83	1	1	1
		เมืองลิ้ง	คาเมือง	15	89	37	1	1
			ยาง	12	109	25	1	1
			หลุมดิน	9	38	7	3	3
			กรูด	4	95	25	1	1
			ทวารไพ	13	205	40	2	2
	ปราสาท	ปรือ	ดาลอก	7	51	6	-	-
			กาตัน	15	76	15	2	2
			จันทิว	8	69	10	1	1
			คลอง	2	151	13	-	-
			เข้ม	9	115	30	3	3
		โคกยาง	สระ	18	84	40	-	-
			สี่เหลี่ยม	11	230	-	-	-
			ดัจจันตุง	12	138	1	1	1
			ละลม	3	180	1	1	1
			ผักหว่า	7	110	6	3	3
รวม	2	4	20	-	2,178	295	27	27

ตารางที่ 1.1 ตัวอย่างที่เลือกศึกษาแยกตามจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน ทั้งหมด	จำนวน คนตก งาน	จำนวนตัว อย่างของ คนตกงาน	จำนวนตัว อย่างของ ครัวเรือนที่ มีคนตกงาน
ยโสธร	เลิงนกทา	ห้องแซง	ห้องแซง	1	270	50	3	3
			หนองบึง	4	135	20	2	2
			ห้องแซง	5	197	50	3	3
			ท่าศิลา	6	113	15	2	2
			ป่าซาด	9	130	30	3	3
		กุดแห่	ดอนสวรรค์	2	162	20	2	2
			มันปลา	5	185	2	2	2
			กุดมะฮง	6	175	40	1	1
			ดอนป่าโมง	8	105	4	2	2
	อ.ทรายมูล	ดงมะไฟ	กุดกว้าง	2	99	3	1	1
			โคกก่อง	5	75	5	1	1
			คำแสนศอก	6	64	-	-	-
			คอนนงชุม	7	75	6	2	2
		ไผ่	ไผ่	3	67	8	4	4
			ไผ่	4	122	5	3	3
			คอนก่อง	7	65	10	2	2
			นาเรียง	8	135	50	1	1
รวม	2	4	17	-	2,174	318	34	34

ตารางที่ 1.1 ตัวอย่างที่เลือกศึกษาแยกตามจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน ทั้งหมด	จำนวน คนตก งาน	จำนวนตัว อย่างของ คนตกงาน	จำนวนตัว อย่างของ ครัวเรือนที่ มีคนตกงาน
มุกดาหาร	คอนคาถ	เหล่าหมี	ป่าพยอม	3	125	15	2	2
			นาซิง	4	212	8	1	1
			โคกสว่าง	6	136	4	1	1
			ท่าห้วยคำ	7	86	3	1	1
		บ้านแก้ง	แก้ง	1	69	1	-	-
			คำดู่	2	101	5	1	1
			นาคำน้อย	4	104	-	-	-
			ภูวง	5	70	7	2	2
	นิคมคำ สร้อย	นาอุดม	ป่าเตย	3	123	5	3	3
			ทรายไหลแล้ง	4	98	5	2	2
			สมสะอาด	6	140	20	3	3
			ทรายทอง	9	91	5	2	2
			นาเจริญ	10	105	30	1	1
		หนองแขง	หนองกกเปลือย	3	50	5	2	2
			โนนก่อ	6	84	-	-	-
			โนนสะอาด	8	94	-	-	-
			บังอี	10	52	2	1	1
รวม	2	4	17	-	1,550	115	22	22

ตารางที่ 1.1 ตัวอย่างที่เลือกศึกษาแยกตามจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	- หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน ทั้งหมด	จำนวน คนตก งาน	จำนวนตัว อย่างของ คนตกงาน	จำนวนตัว อย่างของ ครัวเรือนที่ มีคนตกงาน
ชัยภูมิ	คอนสวรรค์	โคกมั่งงอย	หนองเหมือดแอ่	6	148	20	2	2
			หนองเหมือดแอ่	11	141	6	1	1
			หนองโนน้อย	7	97	40	1	1
			สระแก้ว	8	100	14	2	2
		หนองขาม	หนองฉิม	6	50	12	1	1
			โนนदै	9	95	5	1	1
			โนนทอง	8	75	10	2	2
			บ้านฝ้าย	3	125	5	1	1
	ภักดีชุมพล	บ้านเจียง	โนนคูณ	8	65	6	1	1
			คลองจันทา	6	147	50	-	-
			บ้านแจ้งตลาด	3	137	15	1	1
			หนองหญ้า ปล้อง	2	48	35	1	1
		แหลมทอง	หินเหิบ	4	57	5	2	2
			โนนผักหวาน	7	137	25	1	1
			ชัยเจริญ	3	115	5	1	1
			วังตะกู	6	118	1	-	-
รวม	2	4	16	-	1,655	254	18	18
รวมทั้งสิ้น	8	16	70	-	7,557	982	101	101

บทที่ 2

สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดที่ทำการศึกษา และมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดที่ทำการศึกษาในด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าและการบริการ นอกจากนี้จะได้รายงานผลการศึกษาผลการปฏิบัติการตาม มาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของจังหวัดต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูล ในการวิเคราะห์ถึงความพยายามของภาครัฐในการช่วยเหลือผู้ตกงานที่กลับคืนสู่ชนบท ดังรายละเอียดของแต่ละจังหวัด ดังต่อไปนี้

2.1 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดที่ทำการศึกษา

2.1.1 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์

ในปี 2539 จังหวัดสุรินทร์มีผลิตภัณฑ์มวลรวมมูลค่า 25,654.382 ล้านบาท และผลิตภัณฑ์ มวลรวมเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 19,719 บาท (ตารางที่ 2.2) เมื่อเปรียบเทียบกับได้เฉลี่ยต่อคนของจังหวัด อยู่ในอันดับที่ 18 จากจำนวน 19 จังหวัด (ตารางที่ 2.1) แสดงให้เห็นว่า จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่ ค่อนข้างยากจน ซึ่งใกล้เคียงกับจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นจังหวัดที่ยากจนที่สุดอยู่ในอันดับที่ 19 ของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1.1.1 เกษตรกรรม

เนื่องจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดสุรินทร์ส่วนมากเป็นพื้นที่ราบลุ่มสลับกับพื้นที่ดอนตามแนว ชายเขาเป็นบางส่วน พื้นที่ราบลุ่มจึงเหมาะกับการปลูกข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด สุรินทร์ ในปี 2540 พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 3,631,421 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา 3,126,747 ไร่ คิด เป็นร้อยละ 10.3 พื้นที่ทำไร่จำนวน 178,397 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.91 พื้นที่ปลูกไม้ผลจำนวน 100,218 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.70 พื้นที่ปลูกพืชผักจำนวน 17,488 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.48 ไม้ดอก 237 ไร่ คิด เป็นร้อยละ 0.007 พื้นที่สำหรับเลี้ยงปศุสัตว์มีจำนวน 153,808 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.24 และอื่น ๆ มี จำนวน 54,527 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.5 ของพื้นที่ทั้งหมด (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์, 2541)

2.1.1.2 ปศุสัตว์

สัตว์เลี้ยงที่มีจำนวนมากที่สุดคือ สุกร รองลงมาได้แก่ โคเนื้อ และไก่ เป็ดมักเลี้ยงไว้เพื่อบริโภค ส่วนที่เหลือจากการบริโภคจึงขาย ส่วนกระบือเลี้ยงไว้ใช้งานในการไถนา การเลี้ยงปศุสัตว์ดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอชุมพลบุรี อำเภोजอมพระ อำเภอรัตนบุรี และอำเภอปราสาท

2.1.1.3 ประมง

การทำประมงของจังหวัดสุรินทร์เป็นการทำประมงตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำมูล ลำห้วยต่าง ๆ อ่างเก็บน้ำ และหนองน้ำ ส่วนการทำประมงโดยการเพาะเลี้ยง ทำการเลี้ยงในบ่อ และในนาข้าวช่วงฤดูฝน (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์, 2541)

สำหรับการเลี้ยงปลาในบ่อและเลี้ยงในนาข้าวมีอยู่ทุกอำเภอ ในปี 2540 เกษตรกรเลี้ยงปลาในบ่อมีจำนวน 9,825 ราย จำนวน 13,799 บ่อ รวมพื้นที่ 6,001.90 ไร่ เลี้ยงปลาในนาข้าวจำนวน 368 ราย 465 แปลง พื้นที่จำนวน 3,290 ไร่

2.1.1.4 ป่าไม้

ในปี 2540 จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ 29 แห่ง เนื้อที่รวม 1,130,454 ไร่ วนอุทยาน 2 แห่ง เนื้อที่รวม 24,393 ไร่ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง มีเนื้อที่ 313,750 ไร่ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์, 2541)

2.1.1.5 การชลประทาน

ในปี 2540 มีจำนวนอ่างเก็บน้ำ 107 โครงการ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการชลประทาน 6,420 ไร่ นอกจากนี้ยังมีโครงการชลประทานขนาดเล็ก จำนวน 2 แห่ง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์, 2541)

2.1.1.6 อุตสาหกรรม

ในปี 2540 มีผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 64 โรง รวมเงินลงทุน 11,092,500 ล้านบาท มีคนงาน 344 คน สำหรับจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมรวมทั้งสิ้น 3,480 แห่ง มีเงินลงทุน 2,578.02 ล้านบาท มีคนงานจำนวน 9,895 คน โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมือง รองลงมาได้แก่ อำเภอสังขะ อำเภอปราสาท และอำเภอท่าตูม (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์, 2541)

2.1.1.7 การพาณิชย์และการบริการ

ศูนย์กลางธุรกิจซึ่งเป็นแหล่งการค้าและการบริการของจังหวัดสุรินทร์อยู่ในเขตเทศบาล อำเภอเมือง มีสถานประกอบการค้าธุรกิจต่าง ๆ หลายประเภท เช่น สถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ ห้างสรรพสินค้า โรงแรมขนาดใหญ่ และร้านค้าขายส่งขายปลีก เป็นต้น

การประกอบธุรกิจมีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และทะเบียนพาณิชย์คือในปี 2540 มีห้างหุ้นส่วนสามัญ 1 ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด 88 ราย บริษัทจำกัด 17 ราย และทะเบียนพาณิชย์ (เขตอำเภอเมือง) 119 ราย (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์, 2541)

ส่วนการบริการของจังหวัดสุรินทร์อยู่ในเขตเทศบาล มีโรงแรม 8 แห่ง สถานบันเทิง โรงอาบอบนวด 2 แห่ง และคอฟฟี่ช็อป 5 แห่ง เป็นต้น (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์, 2541)

2.1.2 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดยโสธร

ในปี 2539 จังหวัดยโสธรมีผลิตภัณฑ์มวลรวมมูลค่า 11,294,380 ล้านบาท และผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 19,990 บาท (ตารางที่ 2.3) เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อคนของจังหวัดอยู่ในอันดับที่ 17 ในจำนวน 19 จังหวัด (ตารางที่ 2.1) แสดงให้เห็นว่าจังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดที่มีประชากรค่อนข้างยากจน และมีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจต่อภูมิภาคในระดับที่ไม่สูงนัก เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มของผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อคนเพิ่มขึ้นมาตลอดตั้งแต่ปี 2525-2539 โดยในปี 2524 ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 4,877 บาท ในปี 2539 เพิ่มขึ้นเป็น 19,990 บาท แสดงให้เห็นว่าจังหวัดได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นลำดับ แต่เมื่อประเทศประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จึงมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชะลออัตราการขยายตัว (ตารางที่ 2.1)

2.1.2.1 เกษตรกรรม

กิจกรรมเป็นการผลิตที่ทำรายได้มากเป็นร้อยละ 70 ของภาคเกษตรกรรม ในปี 2540 มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร 1,485,177 ไร่ (ร้อยละ 57) แยกเป็นพื้นที่ใช้ทำนา 1,243,335 ไร่ (ร้อยละ 84 ของพื้นที่เพื่อการเกษตรทั้งหมด) พื้นที่ทำไร่ 168,001 ไร่ ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น 52,277 ไร่ ปลูกผัก 20,072 ไร่ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 1,482 ไร่ โดยเกษตรกรถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 19 ไร่ รายได้ภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย 15,943 บาท/คน/ปี (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร, 2541)

พืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดยโสธรที่สำคัญคือ ข้าว ในปี 2540/41 มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 1,266,134 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดที่อำเภอเมือง และอำเภอมหาชนะชัย มั่นสำพะล่ง มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 50,207 ไร่ ปลูกมากที่อำเภอเมือง และอำเภอกุดชุม ป่อ มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 9,328 ไร่ ปลูกมากที่อำเภอมหาชนะชัย และแดงโม มีพื้นที่ปลูก 3,443 ไร่ ผลผลิต 11,498 ตัน ปลูกมากที่อำเภอทรายมูล อำเภอป่าดัว อำเภอลำดวน และอำเภอเมือง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร, 2541)

2.1.2.2 ปศุสัตว์

แนวโน้มของจำนวนกระบือลดลงประมาณปีละ 1 พันตัว ในปี 2540 จำนวนโคและสุกรมีการเลี้ยงประมาณ 56,000 ตัว และ 23,000 ตัว ตามลำดับ การเลี้ยงไก่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนมากมีการเลี้ยงโคที่อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอเมือง ส่วนกระบือนั้นส่วนมากเลี้ยงมากที่

อำเภอภูซุ่ม อำเภอเมือง และอำเภอเลิงนกทา การเลี้ยงปศุสัตว์มีส่วนช่วยให้เกษตรกรในท้องที่ดังกล่าวมีรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจดีและมั่นคง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร, 2541)

2.1.2.3 ประมง

การประมงของจังหวัดยโสธรเป็นการประมงในแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ แม่น้ำชี ซึ่งไหลผ่านในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอเลิงนกทา และอำเภอมหาชนะชัย ส่วนครัวเรือนที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมากที่สุดอยู่ที่อำเภอภูซุ่ม อำเภอเลิงนกทา และอำเภอเมือง

2.1.2.4 ป่าไม้

ในปี 2540 จังหวัดยโสธรมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 27 ป่า มีเนื้อที่ 712,500 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.39 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยอำเภอเลิงนกทาเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ป่าสงวนมากที่สุดคือ 326,547 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.83 ของพื้นที่ป่าสงวนทั้งจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอภูซุ่ม ซึ่งมีพื้นที่ป่าสงวน 158,142 ไร่ หรือร้อยละ 22.20 ของพื้นที่ป่าสงวนทั้งจังหวัด (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร, 2541)

2.1.2.5 การชลประทาน

เนื่องจากจังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่แห้งแล้ง มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรกรรมน้อยมาก แหล่งน้ำธรรมชาติได้แก่ ลำน้ำชี ลำเซบาย ห้วยโพธิ์ และลำน้ำยัง มีปริมาณน้ำไหลผ่านมากในฤดูฝน ช่วงฤดูแล้งน้ำในลำน้ำส่วนใหญ่แห้ง ต่อมาจังหวัดได้รับงบประมาณจัดทำโครงการชลประทานขนาดเล็กขึ้น จนปัจจุบัน ในปี 2540 มีโครงการชลประทานขนาดเล็ก 165 แห่ง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร, 2541)

2.1.2.6 อุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาคเกษตรกรรมคือ อุตสาหกรรมโรงสีข้าว โรงสีข้าวในปี 2539 มีจำนวน 864 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.85 ของโรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเภทอุตสาหกรรมที่มีโรงงานมากตามลำดับ ได้แก่ โรงสีข้าว อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากแร่โอโลหะ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปและเครื่องแต่งกาย โรงงานผลิตชิ้นส่วนเกี่ยวกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และโรงงานผลิตอุปกรณ์เกี่ยวกับยานพาหนะขนส่ง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร, 2541)

2.1.2.7 การพาณิชย์และการบริการ

จังหวัดยโสธรมีผู้ประกอบการธุรกิจที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลประเภทต่าง ๆ ในปี 2540 จำนวน 155 ราย แยกเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด 65 ราย บริษัทจำกัด 14 ราย และการจดทะเบียนพาณิชย์ (ในเขตอำเภอเมือง) 76 ราย มียอดรวมจนถึงปี 2540 ทั้งสิ้น 1,653 ราย (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร, 2541)

ส่วนการบริการของจังหวัดยโสธรในปี 2540 มีโรงพยาบาลของรัฐ สถานบริการสาธารณสุข และสถานอนามัย มีโรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง โรงแรมระดับ 5 ดาว 1 แห่ง โรงแรมและสถานที่พัก ในเขตอำเภอเมือง 5 แห่ง นอกจากนี้มีสถานขนส่งทางรถยนต์ 1 แห่ง และห้างสรรพสินค้า 1 แห่ง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร, 2541)

2.1.3 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหาร

จังหวัดมุกดาหาร มีผลิตภัณฑ์มวลรวมมูลค่า 7,859.796 ล้านบาท และผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 27,773 บาท (ตารางที่ 2.4) เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อคนของจังหวัดอยู่ในลำดับที่ 4 ในจำนวน 19 จังหวัด แสดงให้เห็นว่าเป็นจังหวัดที่มีฐานะเศรษฐกิจค่อนข้างดี (ตารางที่ 2.1)

2.1.3.1 เกษตรกรรม

ในปี 2540 จังหวัดมุกดาหารมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรจำนวน 46,309 ครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 97.51 ของครัวเรือนทั้งหมด มีพื้นที่ถือครองทั้งหมด 2,712,395 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตร 787,978 ไร่ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร, 2541)

ในปี 2540 มีพื้นที่ปลูกข้าวจำนวน 457,091 ไร่ ปลูกข้าวเจ้าจำนวน 102,186 ไร่ ข้าวเหนียวจำนวน 354,905 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยของข้าวเจ้า 380 กก.ต่อไร่ ข้าวเหนียว 350 กก.ต่อไร่ พันธุ์ข้าวส่วนมากที่ใช้ปลูกเป็นพันธุ์ กข.6 และข้าวหอมมะลิ 105 มันสำปะหลังมีพื้นที่ปลูกจำนวน 124,646 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 1,866 กก.ต่อไร่ ส่วนมากยังปลูกพันธุ์พื้นเมือง พันธุ์ระยอง 3 และระยอง 60 อ้อยโรงงานมีพื้นที่ปลูกจำนวน 41,495 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 7,628 กก.ต่อไร่ ปอแก้วมีพื้นที่ปลูกจำนวน 3,052 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 188 กก.ต่อไร่ ไม้ผลไม้ยืนต้นมีพื้นที่ปลูกจำนวน 66,800 ไร่ ไม้ผลที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดคือ มะขามหวาน พืชผักมีพื้นที่ปลูก จำนวน 16,875 ไร่ และถั่วลิสงมีพื้นที่ปลูกจำนวน 6,789 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 179 กก.ต่อไร่ พันธุ์ที่นิยมปลูกคือพันธุ์ไทนาน 9 (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร, 2541)

สำหรับท้องที่ที่มีผลผลิตพืชมากที่สุดอยู่ที่อำเภอเมือง อำเภอกำชะอี และอำเภอดงหลวง ตามลำดับ

2.1.3.2 ปศุสัตว์

จังหวัดมุกดาหารมีการเลี้ยงไก่มากที่สุด รองลงมาได้แก่ กระบือ และโค มักจะเลี้ยงมากที่อำเภอเมือง อำเภอหนองสูง และอำเภอดงหลวง

2.1.3.3 ประมง

จังหวัดมุกดาหาร มีการทำประมงตามแหล่งน้ำธรรมชาติ และการเพาะเลี้ยง โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงปลาในบ่อจะเลี้ยงมากในอำเภอคอนสาร อำเภอนิคมน้ำอภัย และอำเภอเมือง ตามลำดับ

2.1.3.4 ป่าไม้

สภาพป่า ในปี 2540 ในจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และป่าดิบแล้งกระจายอยู่ตามภูเขาทั่วไป สำหรับป่าสงวนแห่งชาติมีจำนวน 13 ป่า อุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง วนอุทยานแห่งชาติ 1 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร, 2541)

2.1.3.5 การชลประทาน

ในปี 2540 จังหวัดมุกดาหารมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและมีโครงการชลประทานขนาดเล็ก 91 แห่ง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร, 2541)

2.1.3.6 อุตสาหกรรม

โครงสร้างการผลิตด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดมุกดาหารที่สำคัญคือ อุตสาหกรรมการเกษตร โดยเฉพาะอุตสาหกรรมโรงสีข้าว เมื่อสิ้นปี 2540 มีโรงงานอุตสาหกรรม 397 แห่ง เป็นโรงสีข้าวจำนวน 194 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 49.49 ของโรงงานทั้งหมด ถ้าหากไม่รวมโรงสีข้าวแล้ว อุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัดคืออุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมก่อสร้าง

นอกจากนี้อุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องกับการเกษตรหรือการแปรรูปผลผลิตการเกษตรที่เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีเพียงแห่งเดียวคือ โรงงานน้ำตาลสหเรือง จำกัด มีกำลังผลิต 6,000 ตัน/วัน ปัจจุบันจังหวัดมุกดาหารมีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 396 โรง เงินจดทะเบียน 2,160 ล้านบาท (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร, 2541)

2.1.3.7 การพาณิชย์และการบริการ

การประกอบธุรกิจการพาณิชย์ในจังหวัดมุกดาหารมีศูนย์กลางอยู่ในเขตเทศบาลอำเภอเมือง มีสถานประกอบการด้านธุรกิจต่าง ๆ หลายประเภท เช่น สถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ ห้างสรรพสินค้า โรงแรมขนาดใหญ่ ร้านขายส่ง-ขายปลีกสินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าอุตสาหกรรม

ส่วนการบริการในจังหวัดมุกดาหารมีสถานบริการที่สำคัญอยู่ในเขตเทศบาลเมือง ได้แก่ สถานบริการประเภทโรงงาน ร้านอาหาร สถานบันเทิง การขนส่งผู้โดยสารและสินค้า

2.1.4 สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดชัยภูมิ

ในปี 2539 จังหวัดชัยภูมิมีผลิตภัณฑ์มวลรวมมูลค่า 28,190.471 ล้านบาท และรายได้เฉลี่ยต่อคน เท่ากับ 26,346 บาท (ตารางที่ 2.5) เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อคนของจังหวัดอยู่ในอันดับที่ 6 จากจำนวน 19 จังหวัด (ตารางที่ 2.1) แสดงให้เห็นว่าประชากรไม่ค่อยยากจนนัก

2.1.4.1 เกษตรกรรม

ในปี 2540 ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดชัยภูมิ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมคือการทำนา เป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพรองได้แก่ การทำไร่มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปอแก้ว ถั่วต่าง ๆ พืชผักและไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับ พื้นที่ทำการเกษตรมีจำนวน 3,890,170 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ทำนา จำนวน 1,636,454 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.07 พื้นที่ทำไร่จำนวน 1,565,487 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.25 พื้นที่ทำสวนไม้ผลไม้ยืนต้น จำนวน 119,522 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.08 พื้นที่ปลูกผักจำนวน 10,418 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.27 พื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับมีจำนวน 411 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.01 และพื้นที่เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 557,905 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.35 ของพื้นที่ทั้งหมด (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ, 2541)

2.1.4.2 ปศุสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะการเลี้ยงเป็นรายย่อย หรือ การเลี้ยงภายในครัวเรือน เพื่อไว้ใช้เป็นแรงงานและเป็นอาหาร ในปี 2540 โคมีจำนวน 114,830 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอเมือง และอำเภอจัตุรัส กระบือมีจำนวน 240,001 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอเมือง อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอกอนสวรรค์ สุกรมีจำนวน 132,862 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอกอนสวรรค์ นอกจากนี้ยังมีช้าง 28 เชือก ม้า 623 ตัว และแพะ 120 ตัว (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ, 2541)

2.1.4.3 ประมง

จังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงปลาในบ่อ ในปี 2540 มีเนื้อที่เลี้ยงปลาในบ่อทั้งหมด ประมาณ 19,482 ไร่ จำนวน 18,418 บ่อ ปริมาณสัตว์น้ำจับได้ 2,865,674 กก. อำเภอที่มีปริมาณสัตว์น้ำมากที่สุดคือ อำเภอจัตุรัส รองลงมาคือ อำเภอบำเหน็จณรงค์ และอำเภอเมือง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ, 2541)

2.1.4.4 ป่าไม้

ในปี 2540 สภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เหลืออยู่ประมาณร้อยละ 23.7 ของพื้นที่จังหวัดคือ 1,911,408 ไร่ แบ่งเป็นประเภทป่าไม้คือ ป่าสงวนแห่งชาติ 11 แห่ง อุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่า 2 แห่ง และพื้นที่ป่าตามมติคณะรัฐมนตรีเพื่อกันไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้ถาวรแห่งชาติ 2 แห่ง (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ, 2541)

2.1.4.5 การชลประทาน

ในปี 2540 จังหวัดชัยภูมิ มีโครงการชลประทานขนาดใหญ่ที่สำคัญคือเขื่อนจุฬาภรณ์ อยู่ในเขตอำเภอกอนสาร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ทางการเกษตร 100,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอกอนสาร เกษตรสมบูรณ์ ภูเขียว และบ้านแท่น เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง ส่วนโครงการชลประทานขนาดกลางมีอยู่ 11 โครงการ มีศักยภาพทำการเกษตรจำนวน 7 โครงการ

และโครงการชลประทานขนาดเล็กมีจำนวน 206 โครงการ สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเพื่อการชลประทานมีจำนวน 39 สถานี (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ, 2541)

2.1.4.6 อุตสาหกรรม

ในปี 2540 จังหวัดชัยภูมิมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 1,433 โรง เงินทุนรวม 5,953.32 ล้านบาท คนงานจำนวน 8,672 คน โรงงานอุตสาหกรรมมีอยู่ทั่วไปทุกอำเภอ โดยมีที่อำเภอเมืองมากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอจัตุรัส และอำเภอเกษตรสมบูรณ์ ตามลำดับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ, 2541)

2.1.4.7 การพาณิชย์และการบริการ

การพาณิชย์ในจังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดย่อม มีทุนดำเนินงานน้อย ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการขนส่งในจังหวัดและระหว่างจังหวัด ประกอบกับมีลักษณะเป็นเมืองปิด และขนานข้างด้วยจังหวัดใหญ่ คือ นครราชสีมาและขอนแก่น ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นไปได้ช้าๆ

จังหวัดชัยภูมิเป็นแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตร สินค้าส่งออกจึงเป็นผลิตผลทางการเกษตรเกือบทั้งหมด การขยายตัวทางเศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับปริมาณและระดับราคาผลิตผลการเกษตร เกษตรกรรายย่อยมักขายผลผลิตให้กับพ่อค้าท้องถิ่น เพราะมีปัญหาการขนส่ง พ่อค้าท้องถิ่นจะรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรรายย่อยไปสู่พ่อค้ารายใหญ่ต่อไป

ส่วนการบริการของจังหวัดชัยภูมิ ในปี 2540 มีธุรกิจโรงแรมจำนวน 4 แห่ง เป็นโรงแรมที่ยังไม่เจริญเท่าที่ควร นอกจากนี้มีร้านอาหารจำนวน 17 ร้าน (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ, 2541)

2.2 มาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

ตั้งแต่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่ชะลอตัวในช่วงต้นปี 2540 เมื่อรัฐบาลประกาศปล่อยค่าเงินบาทลอยตัว การขอรับความช่วยเหลือจาก IMF หลังวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 และมีการคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจจะเติบโตไม่เกิน 1% ในปี 2541 นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการค้า อุตสาหกรรมและการบริการเป็นอย่างมาก สถานประกอบการจำนวนมากได้ประสบการขาดทุน ต้องลดต้นทุนการผลิต ลดสวัสดิการแรงงาน ปลดคนงานบางส่วนออกจากงาน จนกระทั่งปิดกิจการ เป็นเหตุให้มีการเลิกจ้าง ทำให้มีคนว่างงาน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต

ในช่วงต้นปี 2540 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประมาณว่า จะมีผู้ว่างงานจำนวน 1.13 ล้านคน และผู้ถูกเลิกจ้างจำนวน 40,000 คน หรือเท่ากับร้อยละ 3.48 ของกำลังแรงงาน 33.62 ล้านคน

ผู้ว่างงานและผู้ถูกเลิกจ้างงานดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อพยพมาจากชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง แรงงานเหล่านี้เมื่ออพยพ

กลับภูมิสำเนาเดิม ทำให้มีผลกระทบต่อสังคมชนบท กล่าวคือ ทำให้เพิ่มปัญหาการว่างงานและปัญหาเศรษฐกิจในชนบทเป็นอย่างมาก ดังนั้นเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2540 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงานที่เสนอโดยกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม มี 3 ระยะคือ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว รวม 7 มาตรการ ดังนี้

ก. มาตรการระยะสั้น

1. มาตรการประหยัดหรือไทยช่วยไทย

มาตรการประหยัดเป็นมาตรการส่งเสริมให้จัดจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในทุกจังหวัด เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเรื่องค่าครองชีพ สนับสนุนการเพิ่มรายได้เพื่อลดรายจ่ายของประชาชน ให้มีการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ และสนับสนุนเงิน สนับสนุนร้านค้าชุมชนหมู่บ้าน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

2. มาตรการจ้างงานในชนบท

มาตรการจ้างงานในชนบท ในปี 2540 เป็นมาตรการบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในชนบทในภาวะเร่งด่วน เป็นภารกิจเฉพาะหน้าระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี และหารายได้เสริมให้กับประชาชนภายใต้งบประมาณของส่วนราชการที่มีอยู่ โดยการปรับงบประมาณงานก่อสร้างที่ใช้เครื่องจักรมาเป็นการจ้างแรงงานคนทดแทน มีเป้าหมายจำนวน 350,000 คน ให้มีรายได้อย่างต่ำคนละ 3,000 บาท/เดือน

ข. มาตรการระยะกลาง

3. มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว

มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว ในปี 2540 เป็นมาตรการเพื่อเพิ่มโอกาสการมีงานทำของคนไทย โดยมีแผนการลดจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายด้วยการผลักดันและสกัดกั้น แล้วจัดให้แรงงานไทยที่ว่างงาน หรือถูกเลิกจ้างเข้าทดแทนแรงงานต่างด้าว โดยจะลดจำนวนแรงงานต่างด้าว 300,000 คน และจะนำแรงงานไทยเข้าทำงานทดแทนให้ได้ 300,000 คน

4. มาตรการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ

มาตรการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ เป็นมาตรการขยายการจัดส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศอิสราเอล ได้หวัน ญี่ปุ่น และบรูไน เพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้ามา รวมทั้งการดูแลค่าใช้จ่ายและจัดสินเชื่อไปทำงานต่างประเทศ และสนับสนุนให้นำเงินกองทุนประกันสังคมฝากธนาคาร เพื่อให้คนงานกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยตั้งเป้าหมายว่าจะจัดส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ ในปี 2540 ไม่ต่ำกว่า 210,000 คน รวมกับแรงงานไทยเดิมอีก 400,000 คน และคาดว่าจะมีรายได้นำเข้าประเทศไม่ต่ำกว่า 100,000 ล้านบาท

5. มาตรการส่งเสริมการจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

มาตรการส่งเสริมการจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรม เป็นมาตรการที่ต้องการให้ธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานมาก สามารถรักษาสภาพและจำนวนการจ้างงานให้คงอยู่และต่อเนื่อง สร้างโอกาสงานภาคอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการส่งเสริมการตลาด การเสริมสภาพคล่อง และการสนับสนุนการส่งออก เร่งรัดให้มีการบรรจุนงานใหม่ เพิ่มทักษะฝีมือแรงงาน สนับสนุนการรับช่วงการผลิตในหมู่บ้าน และรับงานไปทำเพื่อสร้างรายได้ให้กับราษฎรในท้องถิ่น รวมทั้งผู้ว่างงานและผู้ถูกเลิกจ้าง

ค. มาตรการระยะยาว

6. มาตรการโครงการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ

มาตรการโครงการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” เป็นโอกาสที่จะช่วยเหลือแรงงานที่ว่างงานหรือถูกเลิกจ้างที่เดินทางกลับภูมิลำเนา และประสงค์ที่จะประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรแบบยั่งยืน สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ด้วยการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ สนับสนุนในด้านการจัดการแหล่งเงินทุน เพื่อพัฒนาพื้นที่ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การฝึกอบรม ปัจจัยการผลิตและการตลาด

7. มาตรการโครงการทางสว่างแห่งอาชีพ

มาตรการโครงการทางสว่างแห่งอาชีพ เป็นโครงการที่จะช่วยเหลือให้ผู้จบการศึกษามีทางเลือกในการประกอบอาชีพไม่ต่ำกว่า 20,000 คน

นอกจากนั้นคณะรัฐมนตรีได้ตั้งคณะกรรมการนโยบายบรรเทาปัญหาการว่างงานแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธาน ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นกรรมการ และได้มีคำสั่งแต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการ” รับผิดชอบมาตรการเฉพาะในแต่ละมาตรการ ซึ่งปลัดกระทรวงมหาดไทยได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานอนุกรรมการรับผิดชอบ “มาตรการจ้างงานในชนบท” สำหรับในระดับภูมิภาคมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน คณะกรรมการปฏิบัติการระดับจังหวัด โดยมีปลัดจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตจังหวัด ประธานหอการค้า นายกเทศมนตรี และภาคเอกชน เป็นที่ปรึกษา และคณะกรรมการในระดับอำเภอมอบหมายให้นายอำเภอเป็นประธาน ปลัดอำเภออาวุโสเป็นเลขานุการ และให้จังหวัดดำเนินการตามแผนปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงานดังต่อไปนี้

1. ในระดับจังหวัด และอำเภอ/กิ่งอำเภอ ให้จัดตั้งคณะกรรมการปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงานในระดับจังหวัด และอำเภอ/กิ่งอำเภอ โดยระดับจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และปลัดจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ ในระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีนายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นประธานและปลัดอำเภอ (หัวหน้าฝ่ายการปกครองและพัฒนา) เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยให้ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ระดับจังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

2. ในระดับจังหวัดให้ทุกจังหวัดรับผิดชอบการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติการบรรเทาปัญหาการว่างงานทั้ง 7 มาตรการ คือ

- 2.1 มาตรการประหยัดหรือไทยช่วยไทย กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ
- 2.2 มาตรการจ้างงานในชนบท กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ
- 2.3 มาตรการแก้ไขปัญหาระงาต่างด้าว กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ
- 2.4 มาตรการส่งเสริมการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ
- 2.5 มาตรการโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ
- 2.6 มาตรการโครงการทางสว่างแห่งอาชีพ ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ
- 2.7 มาตรการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ

ในช่วงระยะเวลาที่คณะนักวิจัยทำการศึกษาพื้นที่ 4 จังหวัดคือ สุรินทร์ ยโสธร มุกดาหาร และชัยภูมิ (เดือนพฤษภาคม 2542) จังหวัดต่าง ๆ ได้รายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ดังต่อไปนี้

2.2.1 จังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ได้สรุปผลการปฏิบัติการตามมาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานในเขตพื้นที่ของจังหวัด ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2542 ดังนี้

1. มาตรการไทยช่วยไทย
 - 1.1 สงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและไร้ที่พึ่ง จำนวน 3,182 ครอบครัว
 - 1.2 สงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน จำนวน 2,049 คน
 - 1.3 สงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จำนวน 443 คน
 - 1.4 โครงการจ้างบัณฑิตอาสา จำนวน 467 คน
 - 1.5 ขยายเขตการคุ้มครองสิทธิประโยชน์หลังจากผู้ประกันตนจากสภาพการเป็นลูกจ้างออกไปอีก เป็นเวลา 6 เดือน จำนวน 1,552 คน
2. มาตรการจ้างงานในชนบท
 - 2.1 ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ จำนวน 120 คน

2.2 แนะนำอาชีพระดับหมู่บ้าน จำนวน 8,650 คน

3. มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว

3.1 จัดหาแรงงานไทยไปทดแทนแรงงานต่างด้าว จำนวน 13 คน

3.2 ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงานว่างอย่างต่อเนื่อง จำนวน 3 แห่ง 13 อัตรา

4. มาตรการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ

4.1 รับลงทะเบียนเพื่อไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 467 คน

4.2 ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงานว่างในต่างประเทศ จำนวน 2,500 คน

5. มาตรการส่งเสริมการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม

5.1 บรรจุงานในประเทศ จำนวน 1,514 คน

5.2 จัดหางานเคลื่อนที่ จำนวน 9 คน

2.2.2 จังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธรได้สรุปผลการปฏิบัติการตามมาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานในพื้นที่ของจังหวัด ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2542 ดังนี้

1. มาตรการไทยช่วยไทย

1.1 จัดสินค้าเคลื่อนที่ธงฟ้าราคาประหยัดออกจำหน่าย จำนวน 1,367 คน

1.2 สงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและไร้ที่พึ่ง จำนวน 797 คน

1.3 สงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน จำนวน 366 คน

1.4 สงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จำนวน 29 คน

1.5 โครงการจ้างบัณฑิตอาสา จำนวน 212 คน

1.6 ขยายเขตการคุ้มครองสิทธิประโยชน์หลังจากผู้ประกันตนสภาพการเป็นลูกจ้างออกไปอีกเป็นเวลา 6 เดือน จำนวน 299 คน

1.7 รวมกลุ่มประกอบอาชีพ 12 กลุ่ม

2. มาตรการจ้างงานในชนบท

2.1 ขุดสระน้ำเพื่อการเกษตรขนาดเล็ก จำนวน 2,617 คน

2.2 งานก่อสร้างและบำรุงรักษา จำนวน 300 คน

2.3 ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ จำนวน 44 คน

2.4 แนะนำอาชีพระดับหมู่บ้าน (หมู่บ้าน-คน) จำนวน 62/3,281 คน

2.5 ส่งเสริมการเลี้ยงสุกร สัตว์ปีกและสัตว์อื่น ๆ จำนวน 740 คน

2.6 ส่งเสริมอาชีพประมงช่วยเหลือแรงงานคืนถิ่น จำนวน 251 คน

2.7 โครงการศึกษาอาชีพแรงงานในภูมิภาคเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงาน (ตัดเย็บเสื้อผ้า และนวดแผนโบราณ) จำนวน 53 คน

3. มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว
 - 3.1 จัดหาแรงงานไทยไปทดแทนแรงงานต่างด้าว จำนวน 105 คน
 - 3.2 ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงานว่าง จำนวน 70 แห่ง 5,421 อัตรา
4. มาตรการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ
 - 4.1 รับลงทะเบียนเพื่อไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 35 คน
 - 4.2 ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงานว่างในต่างประเทศ จำนวน 10,224 ฉบับ
5. มาตรการส่งเสริมการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม
 - 5.1 ดำเนินการฝึกอบรมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัว จำนวน 202 คน
 - 5.2 ฝึกอบรมเยาวชนเพื่อเตรียมเข้าทำงาน จำนวน 5,127 คน และได้บรรจุงานในประเทศ จำนวน 618 คน
 - 5.3 จัดหางานเคลื่อนที่ จำนวน 12 ครั้ง
6. มาตรการโครงการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ
 - 6.1 สนับสนุนปัจจัยการผลิตและจัดไร่นาสวนผสมตามแนวทฤษฎีใหม่ทุกอำเภอ จำนวน 647 คน
 - 6.2 สนับสนุนปัจจัยการผลิต จำนวน 79 คน
7. มาตรการจ้างงานชั่วคราวสำหรับผู้มีความรู้
 - 7.1 การจ้างบัณฑิตอาสาสมัคร และจ้างผู้มีความรู้ จำนวน 72 คน

2.2.3 จังหวัดมุกดาหาร

จังหวัดมุกดาหารได้สรุปผลการปฏิบัติการตามมาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานในเขตพื้นที่ของจังหวัด ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2542 ดังนี้

1. มาตรการไทยช่วยไทย
 - 1.1 จัดสินค้าเคลื่อนที่ธงฟ้าราคาประหยัดออกจำหน่าย จำนวน 1,200 คน
 - 1.2 สงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและไร้ที่พึ่ง จำนวน 1,415 คน
 - 1.3 สงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน จำนวน 680 คน
 - 1.4 สงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จำนวน 393 คน
 - 1.5 โครงการจ้างบัณฑิตอาสา จำนวน 152 คน
 - 1.6 ขยายเขตการคุ้มครองสิทธิประโยชน์หลังจากผู้ประกันตนสภาพการเป็นลูกจ้างออกไปอีก เป็นเวลา 6 เดือน จำนวน 38 คน
2. มาตรการจ้างงานในชนบท
 - 2.1 แนะนำอาชีพระดับหมู่บ้าน จำนวน 10,097 คน
 - 2.2 ส่งเสริมการเลี้ยงสุกร สัตว์ปีก และสัตว์อื่น จำนวน 1,817 คน

3. มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว
 - 3.1 ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงานว่างอย่างต่อเนื่อง จำนวน 15,598 อัตรา
4. มาตรการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ
 - 4.1 รับลงทะเบียนเพื่อไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 86 คน
 - 4.2 ประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงานว่างในต่างประเทศ จำนวน 5,103 ตำแหน่ง
5. มาตรการส่งเสริมการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม
 - 5.1 ฝึกอบรมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัว จำนวน 139 คน
 - 5.2 บรรจุงานในประเทศ จำนวน 517 คน
 - 5.3 จัดหางานเคลื่อนที่ จำนวน 17 คน
 - 5.4 ฝึกเตรียมเข้าทำงานและยกระดับฝีมือแรงงาน จำนวน 248 คน
6. มาตรการโครงการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ
 - 6.1 การทำไร่นาสวนผสมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวน 30 คน
7. มาตรการจ้างแรงงานชั่วคราวสำหรับผู้มีการศึกษา
 - 7.1 การจ้างบัณฑิตอาสา จำนวน 11 คน

2.2.4 จังหวัดชัยภูมิ

จังหวัดชัยภูมิได้สรุปผลการปฏิบัติการตามมาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานในพื้นที่ของจังหวัด ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2542 ดังนี้

1. มาตรการประหยัดหรือไทยช่วยไทย
 - 1.1 จัดหาคาราวานสินค้า/ตลาดนัดสัญจร จำนวน 12 ครั้ง
 - 1.2 จัดจำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภค จำนวน 5 ครั้ง
 - 1.3 ให้เงินทุนส่งเสริมร้านค้าชุมชน จำนวน 9 แห่ง
 - 1.4 ตรวจสอบภาวะราคาสินค้า จำนวน 130 ร้าน
 - 1.5 รับเรื่องร้องเรียน จำนวน 134 เรื่อง
 - 1.6 ดำเนินการกับผู้กระทำผิด จำนวน 151 ราย
2. มาตรการจ้างงานในชนบท
 - 2.1 ที่ทำการปกครองจังหวัดดำเนินการจ้างงานในชนบทและสามารถจ้างงานได้ จำนวน 2,702 คน
 - 2.2 โครงการชลประทานชัยภูมิ สามารถจ้างแรงงานได้ จำนวน 257 คน
3. มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว
 - 3.1 จังหวัดมีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตเข้าทำงานตามกฎหมาย จำนวน 39 คน
4. มาตรการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ

- 4.1 มีแรงงานแจ้งเดินทางกลับไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 163 คน
5. มาตรการส่งเสริมการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม
 - 5.1 มีลูกจ้างที่อยู่ในสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม จำนวน 8,685 คน จากจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 486 แห่ง
 - 5.2 มีการพัฒนาฝีมือให้กับแรงงานโดยศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด จำนวน 5,188 คน
 - 5.3 มีการพัฒนาฝีมือให้กับแรงงานโดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด จำนวน 193 คน
6. มาตรการโครงการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ
 - 6.1 สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณดำเนินการตามโครงการ มีผู้ร่วมโครงการ 576 ราย

2.3 สรุป

จากการศึกษาสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดที่ทำการศึกษา รวมทั้งมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในจังหวัดต่าง ๆ สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

1. การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นทุกจังหวัดในระยะหลายปีที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรม การค้า การบริการ และการท่องเที่ยวได้มีส่วนสำคัญในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การเกษตรกรรมยังเป็นอาชีพหลักของประชากร และยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิต การทำการเกษตรขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศเป็นหลักไม่กึ่งชนิด คือ ข้าวเหนียว ข้าวเจ้า มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด หอม กระเทียม พริก และผัก ฯลฯ ปศุสัตว์ยังมีความสำคัญไม่มากนัก เนื่องจากประชากรไม่นิยมเลี้ยงปศุสัตว์เพื่อขาย เป็นสาเหตุทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำและยากจน ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตขึ้นอยู่กับน้ำฝน ไม่มีการเกษตรฤดูแล้ง เนื่องจากขาดแหล่งน้ำ ผลผลิตอยู่ในระดับต่ำ ราคาขายไม่แน่นอน ไม่มีอำนาจต่อรอง อาชีพรับจ้างทั่วไปในหมู่บ้านมีไม่มากนัก ดังนั้นประชากรจึงนิยมการอพยพไปทำงานนอกหมู่บ้านและไปทำงานในเมือง ที่กรุงเทพมหานคร หรือต่างจังหวัด บางคนไปทำงานต่างประเทศ

2. การอพยพไปทำงานนอกหมู่บ้าน ทำให้มีรายได้ส่งกลับมาให้ครอบครัวในชนบท แต่ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจทำให้มีการเลิกจ้างงานเกิดขึ้นทั่วไป แรงงานชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานด้อยคุณภาพ จึงประสบกับภาวะการถูกเลิกจ้างและกลายเป็นคนตกงาน ต้องกลับคืนสู่ชนบทกลับมาเป็นคนว่างงานในหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าภาครัฐบาลได้มีความพยายามที่จะบรรเทาปัญหาการว่างงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในทุกจังหวัดตามมาตรการต่าง ๆ ก็ตาม ทั้งที่จัดเป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว แต่ส่วนใหญ่เป็นมาตรการเฉพาะหน้า และระยะสั้นที่ไม่ก่อให้เกิดการจ้างงานในชนบทโดยตรง เนื่องจากรัฐบาลประสบปัญหาขาดแคลนงบประมาณที่จะนำไปใช้จ่ายตามมาตรการต่าง ๆ

ตารางที่ 2.1 รายได้ของประชากร/คน/ปี ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปี 2539
โดยแยกเป็นรายจังหวัด

หน่วย : บาท

ลำดับที่	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ผลิตภัณฑ์จังหวัด (1,000 บาท)	ประชากร (1,000)	รายได้ต่อคน (บาท)
1	นครราชสีมา	100,732,797	2,549	39,519
2	ขอนแก่น	68,063,369	1,739	39,139
3	อุดรธานี	42,164,849	1,428	29,527
4	มุกดาหาร	7,859,796	283	27,773
5	เลย	15,577,474	573	27,186
6	ชัยภูมิ	28,190,471	1,070	26,346
7	อำนาจเจริญ	9,009,302	350	25,741
8	อุบลราชธานี	41,670,236	1,652	25,224
9	หนองคาย	20,795,139	860	24,180
10	สกลนคร	23,780,283	1,013	23,475
11	กาฬสินธุ์	19,704,002	903	21,887
12	บุรีรัมย์	31,707,870	1,457	21,824
13	ร้อยเอ็ด	26,146,661	1,206	21,680
14	นครพนม	14,269,890	669	21,330
15	มหาสารคาม	19,841,120	941	21,085
16	หนองบัวลำภู	9,867,014	471	20,949
17	ยโสธร	11,294,380	565	19,990
18	สุรินทร์	25,654,382	1,301	19,719
19	ศรีสะเกษ	26,999,892	1,375	19,636

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดของประเทศไทย 2533-2539 (2541)

ตารางที่ 2.2 ผลิตภัณฑ์จังหวัดสุรินทร์ตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ.2535-2539

(หน่วย : พันบาท)

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	4,727,362	4,447,484	4,973,414	5,541,073	5,910,839
กสิกรรม	3,284,912	3,023,470	3,439,882	3,719,141	3,979,134
ปศุสัตว์	636,188	596,913	635,718	783,635	722,347
ประมง	64,374	88,811	96,096	139,133	195,058
ป่าไม้	7,581	2,544	611	-	-
บริการทางการเกษตร	366,649	364,160	403,905	426,391	426,419
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	367,658	371,586	397,202	472,770	587,881
เหมืองแร่และขุดหิน	25,258	26,960	54,404	63,499	80,856
อุตสาหกรรม	624,576	918,938	1,148,338	1,063,454	911,727
การก่อสร้าง	1,345,868	1,227,233	1,846,660	2,290,851	2,558,071
การไฟฟ้าและการประปา	244,455	297,060	277,011	314,430	325,184
การคมนาคมและการขนส่ง	681,000	742,155	760,209	861,066	986,441
การค้าส่งและค้าปลีก	4,222,679	4,623,132	5,257,386	5,883,309	6,111,019
การธนาคาร ประกันภัย และ					
ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	495,568	700,350	761,726	1,004,941	1,177,729
ที่อยู่อาศัย	919,965	992,467	1,080,776	1,147,450	1,190,133
การบริหารและป้องกันประเทศ	1,366,698	1,566,502	1,673,752	2,060,728	2,247,147
การบริการ	2,850,472	3,161,767	3,239,318	3,891,266	4,155,237
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	17,503,902	18,704,048	21,072,994	24,122,068	25,654,382
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (บาท)	13,925	14,728	16,450	18,670	19,719
ประชากร (1,000 คน)	1,257	1,270	1,281	1,292	1,301

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดสุรินทร์ สมุดรายงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540, หน้า 83.

ตารางที่ 2.3 ผลิตภัณฑ์จังหวัดยโสธรตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ.2535-2539

(หน่วย : พันบาท)

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	2,305,232	1,852,247	1,831,408	2,153,848	2,295,510
กสิกรรม	1,710,028	1,294,532	1,202,750	1,453,881	1,479,056
ปศุสัตว์	256,320	229,482	256,245	269,915	325,017
ประมง	34,314	43,868	55,707	72,497	104,275
ป่าไม้	-	-	334	233	469
บริการทางการเกษตร	156,153	140,937	167,171	169,490	155,282
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	148,417	143,398	152,201	187,832	234,411
เหมืองแร่และย่อยหิน	3,187	3,386	3,556	4,150	5,234
อุตสาหกรรม	409,087	517,153	425,213	541,716	559,033
การก่อสร้าง	678,979	486,120	812,561	1,320,707	1,298,029
การไฟฟ้าและการประปา	81,653	94,161	108,693	128,101	133,518
การคมนาคมและการขนส่ง	315,737	339,708	417,610	493,030	501,250
การค้าส่งและค้าปลีก	1,821,879	1,994,157	2,227,266	2,481,016	2,556,431
การธนาคาร ประกันภัย และ					
ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	195,701	290,764	407,630	475,928	547,629
ที่อยู่อาศัย	370,770	398,591	440,555	470,465	491,756
การบริหารและป้องกันประเทศ	622,193	698,110	730,565	901,144	972,748
การบริการ	1,103,311	1,300,629	1,410,980	1,700,860	1,933,142
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	7,907,729	7,975,302	8,819,037	10,673,954	11,294,380
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (บาท)	14,510	14,474	15,862	19,027	19,990
ประชากร (1,000 คน)	545	551	556	561	565

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดยโสธร สมุดรายงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540, หน้า 83.

ตารางที่ 2.4 ผลิตภัณฑ์จังหวัดมุกดาหารตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ.2535-2539

(หน่วย : พันบาท)

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	1,173,936	1,081,083	1,188,285	1,527,868	1,643,155
กสิกรรม	730,350	663,449	812,819	1,072,023	1,120,185
ปศุสัตว์	279,657	3,234,778	180,857	236,903	264,149
ประมง	18,009	24,732	23,503	26,009	34,815
ป่าไม้	404	737	1,085	321	881
บริการทางการเกษตร	57,288	69,959	78,709	81,678	83,454
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	88,228	87,428	91,312	110,934	139,671
เหมืองแร่และขุดหิน	39,019	43,724	68,040	79,395	101,099
อุตสาหกรรม	303,854	349,701	419,059	484,777	662,127
การก่อสร้าง	372,486	396,350	715,990	1,028,805	1,085,876
การไฟฟ้าและการประปา	47,340	54,949	76,479	87,125	95,645
การคมนาคมและการขนส่ง	242,980	249,558	276,987	331,278	372,696
การค้าส่งและค้าปลีก	960,802	1,073,136	1,226,302	1,399,718	1,466,928
การธนาคาร ประกันภัย และ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	141,918	215,164	281,751	338,212	428,739
ที่อยู่อาศัย	202,091	225,233	249,796	271,631	289,347
การบริหารและป้องกันประเทศ	423,195	503,639	536,540	665,891	724,268
การบริการ	579,654	628,905	681,354	807,493	989,916
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	4,487,275	4,821,441	5,720,583	7,022,194	7,859,796
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (บาท)	16,437	17,469	20,504	24,990	27,773
ประชากร (1,000 คน)	273	276	279	281	283

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร สมุดรายงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540, หน้า 83.

ตารางที่ 2.5 ผลิตภัณฑ์จังหวัดชัยภูมิตามราคาส่ง จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ.2535-2539

(หน่วย : พันบาท)

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	5,494,149	4,121,213	5,369,813	6,594,987	7,546,217
กสิกรรม	4,221,148	2,839,592	3,934,213	4,905,402	5,785,593
ปศุสัตว์	504,328	511,205	530,941	653,672	555,512
ประมง	44,817	82,947	159,730	197,550	256,077
ป่าไม้	1,168	9,999	5,735	5,705	3,515
บริการทางการเกษตร	338,452	301,404	359,998	368,887	399,209
การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	384,236	376,066	379,201	463,771	546,311
เหมืองแร่และขุดหิน	3,941	4,202	3,117	3,638	4,632
อุตสาหกรรม	2,783,438	2,719,249	3,191,207	4,200,993	4,348,199
การก่อสร้าง	1,225,207	1,011,427	1,477,662	2,284,345	2,498,345
การไฟฟ้าและการประปา	226,564	258,629	322,101	383,503	407,913
การคมนาคมและการขนส่ง	588,956	659,542	742,394	833,597	1,016,435
การค้าส่งและค้าปลีก	3,585,566	3,963,829	4,512,521	5,131,183	5,360,192
การธนาคาร ประกันภัย และ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	412,770	602,060	718,664	879,661	995,536
ที่อยู่อาศัย	882,435	949,028	1,034,086	1,098,454	1,142,133
การบริหารและป้องกันประเทศ	1,075,778	1,238,865	1,271,938	1,580,197	1,681,782
การบริการ	2,051,177	2,321,170	2,444,247	2,957,649	3,189,088
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	18,329,981	17,844,214	21,087,755	25,948,209	28,190,471
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (บาท)	17,796	17,141	20,045	24,456	26,346
ประชากร (1,000 คน)	1,030	1,041	1,052	1,061	1,070

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดชัยภูมิ สมุดรายงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540, หน้า 84.

บทที่ 3

ผลกระทบต่อผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

ผลกระทบต่อผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ได้เคยทำการศึกษามาแล้วในปี 2541 โดยทำการศึกษาผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและกลับสู่ชนบทใน 4 จังหวัดคือ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ และสกลนคร พบประเด็นที่น่าสนใจมากมาย ซึ่งจะนำมาสรุปเปรียบเทียบกับการศึกษาในครั้งนี้ จังหวัดที่เลือกศึกษาในครั้งนี้คือ สุรินทร์ ยโสธร มุกดาหาร และชัยภูมิ รวม 4 จังหวัด เช่นกัน อย่างไรก็ตามในบทนี้ก็จะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สภาพการทำงานก่อนตกงาน สัญญาณก่อนถูกเลิกจ้าง วิธีการและเหตุผลที่นายจ้างเลิกจ้าง เงื่อนไขที่ได้รับเมื่อถูกเลิกจ้าง การเรียกร้องและผลการเรียกร้อง ความรู้สึกเมื่อถูกเลิกจ้าง มีใครมาช่วยเหลืออย่างไร รายได้เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน มีการปรับตัวอย่างไร รวมทั้งหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญ และการเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตามตัวแปรที่สำคัญ รวมทั้งสรุปและวิจารณ์การศึกษาทั้งในปี 2541 และ ปี 2542 ด้วย เพื่อเป็นการตอบข้อสงสัยและเพื่อแก้ปัญหาผู้ได้รับผลกระทบเหล่านั้น ในการศึกษาได้แยกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 สถานะ เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพการสมรส

ของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-3 (2504-2519) เป็นเวลา 16 ปี ได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดต่างประเทศ มีผลทำให้ป่าไม้ถูกทำลาย มีการใช้สารเคมีมาก เช่น ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช ทำให้มีผลกระทบอย่างมากต่อสภาพแวดล้อม ช่วงปี 2520 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ รัฐบาลแนวนโยบายอุตสาหกรรมส่งออก ซึ่งระยะต่อมามีผลให้เกิดการเก็งกำไรที่ดิน ที่ดินถูกเปลี่ยนมือจากชาวไร่ชาวนาสู่นายทุน เกษตรกรกลายเป็นผู้เช่านา เกิดภาวะหนี้สิน เนื่องจากการใช้เกษตรแผนใหม่ มีการใช้ที่ดินปลูกพืชแบบซ้ำซาก นำไปสู่ผลผลิตที่ตกต่ำ ประกอบกับราคาพืชผลตกต่ำด้วย มีผลทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้สินได้ จึงเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว หัวหน้าครัวเรือนมักจะไปทำงานชั่วคราวช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว ส่วนหนุ่มสาวนิยมไปทำงานประจำ

ในเมืองและส่งเงินมาให้ครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเป็นลูกหลานสูงถึงร้อยละ 66.33 ในจำนวนนี้เป็นลูกชายร้อยละ 33.66 เป็นลูกสาว ร้อยละ 22.77 (ตารางที่ 3.1) ถ้าแยกตามเพศของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจพบว่า เป็นเพศชายถึงร้อยละ 62.38 (ตารางที่ 3.2) แสดงให้เห็นว่าผู้ที่หารายได้และเป็นกำลังสำคัญของครัวเรือนยังเป็นเพศชาย

จากการศึกษาถึงอายุของผู้ที่ไปทำงานและได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเป็นผู้มีอายุไม่เกิน 39 ปี ถึงร้อยละ 82.17 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยกำลังแรงงานทั้งสิ้น (อายุ 15-64 ปี) ในจำนวนนี้มีอายุไม่เกิน 29 ปี ถึงร้อยละ 50.49 (ตารางที่ 3.3) หรืออายุเฉลี่ยของผู้ดกงาน 30.54 ปี คนหนุ่มสาวเหล่านี้เมื่อตกงานและกลับสู่หมู่บ้าน บางส่วนก็ทำการเกษตรไม่เป็น หรือช่วยงานได้บ้างเล็กน้อย เนื่องจากไปทำงานในเมืองนานเกินไปแต่บุคคลเหล่านี้ไปทำงานที่ใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็สอดคล้องกับการสำรวจที่พบว่ากลุ่มผู้ดกงานเหล่านี้มีการศึกษาค่อนข้างต่ำ คือจบแค่ระดับประถมศึกษาถึงร้อยละ 68.32 (ตารางที่ 3.4) เนื่องจากระดับการศึกษาต่ำ โอกาสที่จะได้ทำงานดี ๆ มีรายได้สูงก็ค่อนข้างยาก ยกเว้นได้มีการพัฒนาทักษะในวิชาชีพเฉพาะทางมากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลจะต้องสนับสนุนให้มีการอบรม ฝึกอาชีพให้เขาเหล่านั้นให้มีความรู้และความชำนาญเพิ่มขึ้นในอาชีพที่มีมูลค่าสูง เพราะในอนาคตอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานจะค่อย ๆ หดไป เนื่องจากต้นทุนในการผลิตจะสูงขึ้น อุตสาหกรรมจะหันไปใช้เทคโนโลยีสูงเพื่อผลิตสินค้าคุณภาพสูง ต้นทุนต่ำ มิฉะนั้นจะไม่สามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้ ในยุคโลกาภิวัตน์

ในส่วนสุดท้ายของหัวข้อนี้ ยังพบว่า ผู้ดกงานที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจสมรสแล้วถึงร้อยละ 60.40 (ตารางที่ 3.5) ฉะนั้นจึงไม่น่าสงสัยเลยว่าผลจากการตกงานน่าจะมีผลกระทบต่อครัวเรือนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะนอกจากตัวเองจะได้รับผลกระทบโดยตรง สมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในความดูแล จะมีรายได้จากไหนมาอยู่กิน ปัญหาสังคมก็เกิดขึ้น เช่น การหย่าร้าง การทิ้งเด็กให้อยู่ที่บ้านโดยลำพัง ตัวเองก็ต้องดิ้นรนไปหางานทำ หรือ หาปู ปลา ของป่าเพื่อประทังชีวิต หรือแม้แต่กลายเป็นขอทานไปในที่สุด ซึ่งน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งถ้าสังคมไม่ช่วยเหลือพวกเขาเหล่านี้

3.2 สภาพการทำงานก่อนตกงาน

ในยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟูซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา (Tassanee Tangpattanasiri, et al., 1997) การซื้อขายคล่อง ประชาชนมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ธุรกิจต่าง ๆ มีการจ้างงานเพื่อผลิตสินค้าสนองความต้องการของตลาด ปัญหาการตกงานจึงไม่เกิดขึ้น และผลพวงของการเปิดเสรีทางการเงิน (ปี 2533) ทำให้เงินลงทุนต่างประเทศไหลเข้ามามากขึ้น มีการกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งมาถึงช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ (ต้นปี 2540) เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทั้งภาคพื้นเอเชีย การซื้อการขายไม่คล่องตัวเหมือนเดิม ภาระหนี้สินต่างประเทศมาก

มายมหาศาล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ระยะสั้น ผลพวงสุดท้ายก็คือต้องลดการผลิตลง ลดคนงาน บีบให้ออก หรือปิดกิจการ การตกงานเริ่มมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ต้นปี 2540 ซึ่งขึ้นกับประเพณีธุรกิจที่ได้รับผลกระทบทางตรงหรือทางอ้อม ในช่วงแรก ๆ ของการตกงานก็มีกลับไปทำงานใหม่บ้าง แต่ระยะหลังช่วงระยะเวลาว่างงานหรือหางานจะยิ่งนานขึ้น เพราะจากการศึกษาพบว่าผู้ตกงานและกลับมาอยู่ในหมู่บ้านนานเกิน 11 เดือนมีถึงร้อยละ 32.67 และกลับมาอยู่ในหมู่บ้านในช่วง 1-5 เดือน รวมกันร้อยละ 45.54 (ตารางที่ 3.6) เนื่องจากผู้ตกงานเหล่านี้ไม่สามารถกลับไปทำงานใหม่ทำได้ จึงพยายามหางานรับจ้างทั่วไปในท้องถิ่น หรือทำการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นการช่วยงานเกษตรเสียมากกว่า แต่ถ้าเกษตรกรมีที่ดินน้อยหรือไม่มี ผลกระทบของคนเหล่านี้ก็จะมากขึ้น

เมื่อเจาะลึกว่างานที่พวกเขาทำก่อนตกงานหรืองานหลังสุดนั้นเป็นงานประเภทใด พบว่าเป็นงานรับจ้าง 96 ราย หรือร้อยละ 95 เป็นธุรกิจส่วนตัวเพียง 5 ราย ในส่วนของธุรกิจส่วนตัวเป็นธุรกิจบริการ (ขับรถตุ๊กตุ๊ก รถแท็กซี่) และรับเหมาก่อสร้าง ร้อยละ 60 (ตารางที่ 3.7) แต่ที่น่าสนใจคืองานรับจ้าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.38 เป็นธุรกิจบริการ (ช่างประเภทต่าง ๆ แม่บ้าน ข้าม พนักงานร้านอาหาร ขับรถเมล์) รองลงมาคือ ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมร้อยละ 30.21 (เย็บผ้า เจียรในเพชรพลอย ทำอาหรัยรถยนต์ เม็ดพลาสติก ประกอบคอมพิวเตอร์ ทำรองเท้า ทำด้ายทเป ทำเบาะรถยนต์ ทำเฟอร์นิเจอร์) รองลงมาคือรับจ้างก่อสร้าง ร้อยละ 20.83 (ตารางที่ 3.8) พบว่างานส่วนใหญ่เป็นงานที่ใช้แรงงาน ซึ่งมีผลไปถึงค่าจ้างที่ได้ค่อนข้างต่ำด้วย แต่ความรู้และความชำนาญบางอย่าง อาจนำมาใช้ในหมู่บ้านได้ เช่น การเจียรในเพชรพลอย เย็บเสื้อผ้า หรือช่างประเภทต่าง ๆ แต่พวกเขาเหล่านี้ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง ที่สำคัญที่สุดก็คือ ขาดเงินลงทุน ขาดแหล่งตลาดรองรับ ฉะนั้นถ้ารัฐบาลได้เข้ามาดูแลเรื่องนี้ ก็น่าจะแก้ปัญหาคนตกงานได้บ้าง

อย่างไรก็ตาม บางท่านกล่าวว่า วิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้ปัญหาสังคมในเมืองใหญ่ลดน้อยลง เพราะเมื่อพวกเขาตกงาน ส่วนใหญ่ก็กลับสู่ชนบท ซึ่งมีส่วนถูกอยู่บ้างเนื่องจากงานที่พวกเขาทำหลังสุดก่อนกลับสู่ชนบทที่เป็นธุรกิจส่วนตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง รวมกันถึงร้อยละ 60 (ตารางที่ 3.9) ประเภทงานรับจ้างก็คล้ายคลึงกันคือส่วนใหญ่เป็นงานที่ทำในกรุงเทพฯ และภาคกลาง รวมกันถึงร้อยละ 89.59 เฉพาะในกรุงเทพฯ มีถึงร้อยละ 66.67 (ตารางที่ 3.10) ซึ่งไม่น่าแปลกใจอะไรเพราะแหล่งงานโดยเฉพาะอุตสาหกรรมต่าง ๆ ยังกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากความสะดวกในโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า การสื่อสาร เป็นต้น แม้ว่ารัฐจะสนับสนุนให้กระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค โดยการยกเว้นหรือให้สิทธิพิเศษในการลงทุนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร

ปกติในการไปทำงานในเมืองใหญ่ ๆ หรือที่ห่างไกลบ้านของคนนั้น พวกเขาไม่ควรจะรู้ข้อมูลดังกล่าว เพราะหนังสือพิมพ์ก็ไม่ค่อยมีโอกาสอ่าน แต่มีโอกาสนในการฟังวิทยุ และโทรทัศน์มากกว่า จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าเขาไปทำงานเหล่านั้นได้อย่างไร จากการศึกษพบว่าถ้าเป็นธุรกิจ

ส่วนตัวแล้วส่วนใหญ่เขาเริ่มทำด้วยตัวเอง ร้อยละ 60 (ตารางที่ 3.11) แต่ถ้าเป็นงานรับจ้างส่วนใหญ่ ญุติจะเป็นผู้แนะนำไปทำงานคือมีถึงร้อยละ 35.42 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเภทธุรกิจบริการ เพื่อนก็มีบทบาทในการแนะนำในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 21.88 ส่วนใหญ่ก็เป็นธุรกิจบริการและโรงงานอุตสาหกรรมพอ ๆ กัน แต่ก็ยังมีการสมัครงานด้วยตนเองสูงถึงร้อยละ 23.96 (ตารางที่ 3.12) ซึ่งก็เป็นธุรกิจบริการและโรงงานอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน

ในเรื่องของรายได้ก็น่าสนใจว่าพวกเขาได้มากน้อยแค่ไหน จากการศึกษาพบว่า ในการประกอบธุรกิจส่วนตัวส่วนใหญ่ตอบเป็นรายเดือน (ตารางที่ 3.13) โดยมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 7,666.67 บาท (ตารางที่ 3.14) หรือเป็นรายวัน เฉลี่ยวันละ 450 บาท (ตารางที่ 3.15) หรือถ้าคิดเป็นปี ตกปีละ 104,220 บาท (ตารางที่ 3.16) ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงพอสมควร ถ้าเทียบกับทำงานรับจ้าง รวมทั้งมีความเป็นอิสระในการทำงาน แต่ธุรกิจบางอย่างก็ต้องใช้เงินลงทุนสูง ประเด็นนี้จึงลดโอกาสที่เขาจะทำงานประเภทนี้ ถ้าเป็นงานรับจ้าง จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่จ่ายเป็นรายวัน ร้อยละ 62.50 รองลงมาคือ รายเดือน ร้อยละ 30.21 (ตารางที่ 3.17) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะงานที่เป็นงานไม่มั่นคง ไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถสูง เป็นงานใช้แรงงานส่วนใหญ่ แม้ว่าจะเป็นงานไม่มั่นคง แต่ก็อัตราค่าจ้างก็อยู่ในช่วงอัตราค่าจ้างขั้นต่ำคืออยู่ในช่วง 150-200 บาท ร้อยละ 76.67 หรือเฉลี่ยวันละ 176.83 บาท (ตารางที่ 3.18) ถ้าจ่ายเป็นรายเดือนส่วนใหญ่ค่าจ้างอยู่ในช่วง 3,001-7,500 บาท ร้อยละ 72.41 หรือเฉลี่ยเดือนละ 5,291.72 บาท (ตารางที่ 3.19) หรือเฉลี่ยปีละ 46,088.82 บาท (ตารางที่ 3.20) เมื่อเทียบกับการทำธุรกิจส่วนตัวแล้วรายได้ต่ำกว่ามาก แต่พวกเขาก็ไม่มีโอกาสทางเลือก ซึ่งอาจเป็นผลพวงของการพัฒนาที่ล้มเหลวที่เน้นทางเลือกอุตสาหกรรมส่งออก โดยไม่ได้ดูพื้นฐานของทรัพยากร

3.3 สัญญาณก่อนถูกเลิกจ้าง วิธีการและเหตุผลที่นายจ้างเลิกจ้าง

นักเศรษฐศาสตร์บางคนลงความเห็นว่าการเลิกจ้างมีสาเหตุมาจากการปล่อยเสรีทางการเงินโดยขาดเครื่องมือควบคุม ไม่เฉพาะประเทศไทย ประเทศอื่น ๆ ในเอเชียก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน จึงนำไปสู่ภาวะวิกฤตอย่างรุนแรง ต่างประเทศขาดความเชื่อมั่น มีการเรียกเงินกู้คืน มีผลให้เงินตราต่างประเทศไหลออก ค่าเงินบาทอ่อนตัวอย่างมาก ส่วนหนึ่งมาจากการบริหารด้านการเงินและการคลังผิดพลาด ประกอบกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ออกโดยรัฐ เช่น การสำรองหนี้เสียในสัดส่วนที่สูง ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ขาดสภาพคล่อง นำไปสู่การลดการผลิต ผลิตหรือบีบให้คนงานออก จึงน่าสนใจว่าในส่วนของการเลิกจ้างมีสัญญาณบอกเหตุอย่างไรแก่ลูกจ้าง วิธีการและเหตุผลในการเลิกจ้างมีอย่างไร จากคำตอบทั้งหมดพบว่า สัญญาณก่อนถูกเลิกจ้างคือ พนักงานคนอื่น ๆ ถูกให้ออก ร้อยละ 23.04 รองลงมาคือ ลดค่าจ้างหรือเงินเดือนร้อยละ 19.90 แย้งล่วงหน้าว่าให้ออกหรือปิดกิจการ ร้อยละ 13.09 นอกนั้นมีสัดส่วนน้อย (ตารางที่ 3.21) และในส่วน of สัญญาณอื่น ๆ ปรากฏว่าเป็น

คำตอบที่ว่างานหมด ร้อยละ 38.88 รองลงมาคือ มีข่าวลือว่าจะปิดกิจการ ร้อยละ 16.66 (ตารางที่ 3.22)

ส่วนวิธีการที่นายจ้างเลิกจ้าง นอกเหนือจากการลาออกโดยสมัครใจ และทำธุรกิจส่วนตัว รวมกัน 55 รายแล้ว ที่เหลือ 46 ราย ถูกเลิกจ้าง วิธีการที่นายจ้างเลิกจ้างคือ การถูกเลิกจ้าง ร้อยละ 65.22 รองลงมาคือ ปิดกิจการ ร้อยละ 23.92 (ตารางที่ 3.23) พบว่าสัดส่วนของการเลิกจ้างน้อยกว่า ลาออกโดยสมัครใจ อาจเป็นกลยุทธ์ของนายจ้างเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชยตามกฎหมาย แรงงานก็ได้ จึงพยายามบีบให้ลาออกเอง ซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษาในเรื่องสัญญาจ้างก่อนถูกเลิกจ้าง ที่นายจ้างใช้วิธีลดค่าจ้างหรือเงินเดือน แจ้งล่วงหน้าว่าจะปิดกิจการ ยกเลิกการทำงานล่วงหน้า ยกเลิกสวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้รายได้ของผู้ตกงานเหล่านั้นลดน้อยลง จนกระทั่งไม่คุ้มกับการที่จะอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ จึงลาออกและกลับไปสู่หมู่บ้านเพื่อความอยู่รอด

เหตุผลที่นายจ้างระบุในการเลิกจ้างนั้น ส่วนใหญ่บอกว่าเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจไม่ดีถึง ร้อยละ 58.14 รองลงมาคืองานหมดซึ่งพอ ๆ กับไม่ระบุเหตุผล ร้อยละ 13.95 (ตารางที่ 3.24) แต่อย่างไรก็ตามผู้ตกงานเหล่านี้ได้ลาออกเองโดยสมัครใจถึง 53 รายจาก 96 รายที่ตกเป็นตัวอย่าง เนื่องจากทนการบีบคั้นจากนายจ้างไม่ไหว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พวกเขาไม่ได้รับค่าชดเชยจากนายจ้าง เรื่องนี้เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มวิกฤตเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบัน และไม่มีหน่วยงานใดเข้าช่วยเหลืออย่างจริงจัง

3.4 เจื่อนใจที่ได้รับเมื่อถูกเลิกจ้าง การเรียกร้องและผลการเรียกร้อง

กรณีที่นายจ้างเลิกจ้าง หลังจากบีบให้ออกกว่าครึ่งแล้ว มีเจื่อนใจอะไรบ้างเมื่อถูกเลิกจ้าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.87 เป็นการเลิกจ้างโดยไม่มีการให้หรือระบุถึงค่าชดเชยใด ๆ เลย และเลิกจ้างโดยไม่ได้รับค่าชดเชยแต่เป็นไปตามกฎหมายรวมกันถึงร้อยละ 80.44 ได้รับค่าชดเชยตามกฎหมายเพียงร้อยละ 10.87 เท่านั้น (ตารางที่ 3.25) ซึ่งก็สอดคล้องกับลักษณะงานที่ผู้ตกงานทำที่ไม่มีความมั่นคง เนื่องจากการจ้างแบบรายวันตามที่กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามถูกจ้างก็มีโอกาสที่จะเรียกร้องค่าชดเชยได้ แต่จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียกร้องถึงร้อยละ 65.22 (ตารางที่ 3.26) อาจเป็นเพราะว่า ผู้ตกงานไม่ทราบขั้นตอนหรือวิธีการเรียกร้อง และไม่ทราบว่าจะไปติดต่อหน่วยงานไหน นับว่าการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ถึงเป้าหมาย จากความคิดของผู้ตกงานที่ว่าเรียกร้องไปก็คงไม่สำเร็จ อาจเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า ผู้ตกงานคิดว่า โอกาสสำเร็จในการเรียกร้องมีน้อย มีสัดส่วนถึงร้อยละ 63.33 และคิดว่าไม่คุ้มกับเวลาและค่าใช้จ่ายที่เสียไป ร้อยละ 16.67 (ตารางที่ 3.27) แต่อย่างไรก็ตามก็มีผู้ตกงานเรียกร้องอยู่ 2 ราย หรือร้อยละ 4.35 (ตารางที่ 3.26) แต่ทั้งหมดก็ไม่ประสบผลสำเร็จ

3.5 ความรู้สึกเมื่อถูกเลิกจ้าง และปรึกษาใครเมื่อถูกเลิกจ้าง

จากการที่ผู้ตกงานเหล่านี้เคยทำงานหารายได้มาจนเจือจรรครบครัว เนื่องจากการทำการเกษตรไม่ได้ผล คุณภาพดินเสื่อมโทรม เกิดหนี้สินท่วมทับทวี จึงได้ไปหางานทำในเมือง แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว ย่อมเกิดผลกระทบไม่เฉพาะในแง่เศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบทางด้านสังคม โดยเฉพาะในด้านจิตใจ เพื่อยืนยันในเรื่องนี้ จึงได้ศึกษาถึงความรู้สึกของผู้ตกงานเมื่อถูกเลิกจ้าง ปรากฏว่า ผู้ตกงานรู้สึกเฉย ๆ เพราะเตรียมใจไว้แล้วถึงร้อยละ 47.92 รู้สึกเสียใจร้อยละ 27.08 ส่วนที่เหลือรู้สึกเครียด วิตกกังวล ตกใจ ท้อแท้ อยากกลับบ้าน (ตารางที่ 3.28) แสดงว่าผู้ตกงานได้ทราบถึงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจว่าเป็นอย่างไร และคิดว่าวันหนึ่งนายจ้างก็อาจจะเลิกกิจการ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะคนในชนบทมีความอดทน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจหรือชินกับความลำบากยากแค้น จึงสามารถทนได้ ประกอบกับผู้ตกงานขาดความเหลียวแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือค่อยโอกาสทางสังคมอยู่แล้ว ซึ่งแน่นอนถ้ามองข้ามปัญหาเหล่านี้ก็น่าเป็นห่วงว่าเราจะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปในทิศทางใด ถ้าประชากรในชนบทส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจน

เนื่องจากผู้ตกงานขาดความเหลียวแลของสังคม เมื่อตกงานแล้วเขาจะไปพึ่งพาใครได้ ซึ่งเรื่องนี้ที่น่าสนใจมาก เพราะจากการศึกษาเมื่อผู้ตกงานถูกเลิกจ้าง หรือลาออกจากงานด้วยการบีบคั้นของนายจ้างก็ตาม ผู้ตกงานไม่ได้ปรึกษาใครเลยถึงร้อยละ 38.54 ปรึกษาเพื่อนร้อยละ 21.88 ปรึกษาญาติผู้ใหญ่และคนในครอบครัวเพียงร้อยละ 19.79 เท่านั้น (ตารางที่ 3.29) อาจเนื่องจากผู้ตกงานอยู่ห่างไกลครอบครัว ซึ่งอยู่ในชนบท การไปปรึกษาญาติผู้ใหญ่หรือคนในครอบครัว จึงมีสัดส่วนน้อย แต่ก็พอจะตอบคำถามที่เคยค้างไว้ว่า หน่วยงานต่าง ๆ ไม่มีส่วนช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาใด ๆ เลย ซึ่งก็น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งที่การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสื่อต่าง ๆ ไม่ได้เข้าถึงผู้ตกงานเหล่านี้

3.6 อาชีพที่ทำและรายได้หลังตกงาน

ความเข้าใจของคนทั่วไปที่ว่า เมื่อผู้ตกงานเหล่านี้กลับสู่หมู่บ้าน นอกจากจะเป็นการลดปัญหาสังคมในเมืองใหญ่ ๆ แล้ว ก็คาดว่าผู้ตกงานเหล่านี้คงจะกลับไปทำการเกษตร ซึ่งเรื่องนี้ที่น่าสนใจว่าเป็นจริงแค่ไหน จากการศึกษาพบว่า กลับมาทำอาชีพการเกษตร ร้อยละ 59.41 สัดส่วนอาจไม่สูง เพราะขึ้นกับว่าครัวเรือนของผู้ตกงานมีที่ดินทำการเกษตรหรือไม่และมีมากน้อยแค่ไหน จึงไม่ได้หมายความว่าอาชีพการเกษตรจะสามารถรองรับผู้ตกงานและกลับสู่ชนบทได้ทั้งหมด เพราะการทำการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ถ้าเหลือจึงจะขายเท่านั้น ยกเว้นมีภาระต้องใช้หนี้สิน ก็ต้องหารายได้จากการทำงานเสริม แต่ก็ถือว่าหางานได้

ในชนบทในภาวะวิกฤตเช่นนี้ เพราะจากการศึกษาพบว่ากลับมาแล้วยังไม่มีอาชีพถึงร้อยละ 25.74 ทำงานรับจ้างการเกษตรและนอกการเกษตรรวมกันเพียงร้อยละ 5.94 เท่านั้น แต่ก็ยังกลับมาทำธุรกิจส่วนตัว (ตัดผม ซ่อมรถ ปะยาง เพาะถั่วงอกขาย) และค้าขาย (ขายของชำ ขายกล้วยเตี๋ย) รวมกันร้อยละ 6.93 (ตารางที่ 3.30) แต่โอกาสในการทำธุรกิจส่วนตัวค่อนข้างจำกัดตามที่เคยกล่าวมาแล้ว จึงทำให้มีผู้ทำงานด้านนี้น้อย

เมื่อผู้ตกงานถูกเลิกจ้างหรือลาออกโดยสมัครใจแล้วกลับมาสู่หมู่บ้าน เน้นอนรายได้ก็คงจะลดลง จากการศึกษพบว่าจริง คือ ผู้ตกงานมีรายได้ลดลงถึงร้อยละ 99.01 มีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงรายเดียวคือจากการช่วยขายถั่วงอก (ตารางที่ 3.31) ความจริงอาชีพที่สามารถสร้างขึ้นในท้องถิ่นยังมีอีกมากมาย แต่ชาวชนบทขาดโอกาส แม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทำการส่งเสริมอาชีพอยู่แล้วก็ตาม หรือการส่งเสริมอาชีพดังกล่าวอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนี้ก็เป็นได้ ประกอบกับการส่งเสริมอาชีพมักจะไม่ได้ไปพร้อมกับเงินให้กู้ยืมลงทุน และไม่ได้พิจารณาถึงตลาดเป้าหมายที่ต้องการผลิตภัณฑ์เหล่านั้น จึงมักประสบความล้มเหลวอยู่เสมอ

จากการหางานทำในชนบทที่มีโอกาสน้อยในภาวะวิกฤต แต่ก็มีบางส่วนที่ทำงานรับจ้างในการเกษตรและงานรับจ้างนอกการเกษตร แม้ว่าจะได้ค่าจ้างค่อนข้างต่ำ คือได้เฉลี่ยเพียงวันละ 85 บาท หรือเดือนละ 2,750 บาทเท่านั้น (ตารางที่ 3.32) ซึ่งต่ำกว่าค่าแรงงานขั้นต่ำ แต่ก็ต้องยอมรับสภาพนั้นดีกว่าไม่มีรายได้เลย

3.7 การปรับตัวระหว่างถูกเลิกจ้างงาน

เมื่อผู้ตกงานกลับสู่หมู่บ้านเขาจะดำรงชีวิตอยู่อย่างไร เพราะความคุ้นเคยกับสภาพในเมืองใหญ่ ๆ ที่ทุกอย่างต้องซื้อ ต้องเร่งรีบ ต้องทำงานทั้งในเวลาและนอกเวลา เพื่อให้พอเพียงกับการดำรงชีพในเมือง แต่เมื่อตกงานกลับสู่หมู่บ้าน ทุกอย่างไม่เหมือนเดิม ผู้ตกงานมีการปรับตัวอย่างไรเป็นคำถามที่น่าสนใจมาก จากการศึกษพบว่า ผู้ตกงานไม่ได้ทำอะไรเลยอยู่บ้านเฉย ๆ โดยไม่มีการออกไปหางานทำ ถึงร้อยละ 40.44 อาจจะคิดว่าภาวะวิกฤตอย่างนี้จะหางานได้ที่ไหน หรือทำไม่ได้ เพราะไม่เคยทำงานอย่างนั้น กล่าวง่าย ๆ คืออาจทำใจไม่ได้ ได้แต่ท้อแท้และทอดถอนใจ อย่างไรก็ตามมีผู้ตกงานบางส่วนพยายามหางานทำโดยเป็นประเภทงานใหม่ที่ไม่เคยทำ ร้อยละ 32.35 แต่ก็พยายามหางานทำประเภทเดิม ร้อยละ 19.12 ใน 2 ประเด็นหลังเป็นการหางานทำที่อื่นไม่ใช่ในหมู่บ้านของตน น่าดีใจว่าบางส่วน คือร้อยละ 4.42 (ตารางที่ 3.33) พยายามประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือร่วมหุ้นกับผู้อื่น และมีบางส่วนพยายามเรียนต่อหรือฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงาน เรื่องนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะช่วยเหลือได้

ถึงแม้แหล่งงานในชนบทจะไม่ค่อยมี แหล่งงานที่อื่นอาจจะมี ซึ่งโอกาสที่ผู้ตกงานจะได้งานมีรายได้ก็อาจจะพอมิบ้าง แต่จากการศึกษาพบว่า ผู้ตกงานไม่ได้สมัครงานที่ไหนเลย ถึงร้อยละ 73.27

(ตารางที่ 3.34) อาจเป็นเพราะผู้ตกงานไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งงาน หรือคิดว่าไม่มีแหล่งงานที่เขาจะทำได้ จึงขาดความกระตือรือร้นที่จะสมัครงาน แต่ที่เหลือก็มีการสมัครงานหลาย ๆ แห่ง แม้ว่าจะไม่ได้งาน ซึ่งก็คงเป็นจริงว่าแหล่งงานไม่มีจริง ๆ ในภาวะวิกฤตเช่นนี้

เมื่อตกงานกลับสู่หมู่บ้านแล้ว รายได้ก็ไม่มี หางานทำใหม่ก็ไม่ได้ นับเป็นภาวะกดดันอย่างมาก ในภาวะเช่นนี้เขาจะหันหน้าไปพึ่งใครได้ นอกจากครอบครัว ญาติพี่น้อง ซึ่งจากการศึกษาก็เป็นจริงที่ว่า ญาติพี่น้องยังให้กำลังใจร้อยละ 43.90 ให้เงินใช้ร้อยละ 29.88 และช่วยหางานให้ร้อยละ 20.12 (ตารางที่ 3.35) การช่วยเหลือเหล่านี้อาจมีผลในระยะสั้น เพราะครอบครัวในชนบทก็ยากจนอยู่แล้ว ระยะยาวจึงน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง โดยเฉพาะถ้าเศรษฐกิจต้องใช้เวลาปรับตัวนานถึง 4-5 ปี กลุ่มที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากปัญหาก็อาจจะน้อย เพราะอาชีพการเกษตรพอจะรองรับได้ แต่กลุ่มที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยหรือไม่มีเลย ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยรายได้จากการรับจ้าง หากแหล่งงานในชนบทหรือที่อื่นไม่มี กลุ่มนี้อาจจะก่อปัญหาสังคมขึ้นได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงเรื่องนี้หรือไม่ก่อนที่จะสายเกินไป แม้ว่าจะได้รับข่าวว่าเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวแล้วก็ตาม แต่ควรจะมีการทบทวนการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยคำนึงความเหมาะสมของพื้นฐานโครงสร้างของประเทศเป็นสำคัญ

3.8 การติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานและอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ต้องการ

จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้มีคนตกงานและเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา นอกจากพวกเขาได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวแล้ว หน่วยงานต่าง ๆ ได้ช่วยเหลืออะไรบ้าง จากการศึกษาพบว่า ผู้ตกงานไม่ได้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด ๆ เลย สูงถึงร้อยละ 87.13 เขาอาจจะไม่ทราบว่าจะไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด ที่ไหน เรื่องนี้หน่วยงานต่าง ๆ ต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ถ้าจะให้ได้ผลต้องประชาสัมพันธ์โดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น จัดเจ้าหน้าที่ไปให้คำปรึกษาช่วยเหลือกลุ่มที่ตกงาน แต่ก็คิดว่าผู้ตกงานยังมีการติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 12.87 (ตารางที่ 3.36)

ความจริงการช่วยเหลือของรัฐมีหลายอย่าง เช่น มาตรการจ้างงานในชนบท ซึ่งเป็นการจ้างงานโดยตรง การฝึกอบรม การส่งเสริมอาชีพ มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว เพื่อให้แรงงานไทยเข้าทดแทน มาตรการส่งเสริมการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม มาตรการจัดส่งแรงงานไทยไปต่างประเทศ มาตรการเกษตรทฤษฎีใหม่ มาตรการไทยช่วยไทย มาตรการทางสว่างแห่งอาชีพ มาตรการสร้างงานในภาวะเศรษฐกิจถดถอย (เฉพาะในกรุงเทพฯ) และมาตรการจ้างงานชั่วคราวสำหรับผู้ที่มีการศึกษา ซึ่งจะประสบผลแค่ไหน คงจะต้องมีการประเมินผลต่อไป ส่วนโครงการปกติที่รัฐโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทำอยู่แล้ว ก็คือการฝึกอบรมอาชีพ โครงการบัตรสุขภาพ โครงการเงินทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน โครงการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โครงการ

ช่วยเหลืออุตสาหกรรมขนาดกลาง ขนาดย่อม เป็นต้น ซึ่งก็ไม่แน่ใจว่าโครงการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหน

การช่วยเหลือของรัฐดังกล่าวเป็นไปตามความต้องการของผู้ดกงานหรือไม่ ถ้าแยกความต้องการให้ช่วยเหลือเป็น 3 ระดับ อันดับ 1 นั้นผู้ดกงานต้องการให้ช่วยจัดหางานให้ ร้อยละ 62.38 รองลงมาคือให้กู้ยืมเงินเพื่อใช้ประกอบอาชีพและใช้จ่ายในครัวเรือน ร้อยละ 21.78 (ตารางที่ 3.37) เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลืออันดับ 2 ส่วนใหญ่ร้อยละ 25.81 ต้องการให้แนะแนวอาชีพ รองลงมาคือจัดหางานให้ร้อยละ 22.58 และออกบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาลฟรี ร้อยละ 20.43 (ตารางที่ 3.38) ในประเด็นสุดท้ายน่าสนใจมาก เพราะผู้ดกงานยังห่วงในเรื่องสุขภาพอนามัย ประกอบกับเขาไม่มีบัตรประกันสังคม เพราะตกงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะพิจารณาช่วยเหลือในเรื่องนี้ได้ ส่วนเรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลืออันดับ 3 ส่วนใหญ่ก็อยากให้ออกบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาลฟรี ร้อยละ 21.59 รองลงมาคือแนะแนวอาชีพ ร้อยละ 20.45 และดูแลให้ได้รับค่าจ้างและค่าชดเชย ร้อยละ 17.05 (ตารางที่ 3.39) ในประเด็นสุดท้ายสอดคล้องกับผลการสำรวจที่กล่าวมาแล้วว่าส่วนใหญ่ผู้ดกงานไม่ได้รับค่าชดเชย ถึงแม้มีการเรียกร้องก็มักไม่ประสบผลสำเร็จ จึงน่าจะมีหน่วยงานที่ช่วยเหลือพวกเขาได้บ้าง

ในกรณีที่ช่วยเหลือหางานให้ทำ เขาต้องการค่าจ้างเท่าใด จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการค่าจ้างระหว่าง 3,001-5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 51.49 รองลงมาคือต้องการค่าจ้าง 5,001-7,500 บาทต่อเดือน ร้อยละ 26.73 หรือต้องการรายได้ขั้นต่ำเดือนละ 4,715.25 บาท (ตารางที่ 3.40) ซึ่งก็พอ ๆ กับค่าจ้างขั้นต่ำนั่นเอง

3.9 ความชอบในแหล่งที่ทำงาน

ทำไมชาวชนบทจึงชอบไปทำงานที่อื่น คำถามนี้ได้เคยตอบมาแล้ว ความจริงดั้งเดิมก่อนสมัยการพัฒนาที่เน้นการส่งออก และเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมส่งออก ชาวชนบทก็อยู่ในชนบทอย่างมีความสุข ประกอบอาชีพการเกษตรพอกินพอใช้ แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป ระบบการเกษตรแบบพึ่งตนเองถูกทำลาย คนหนุ่มสาวหรือแม้แต่หัวหน้าครัวเรือน ต้องไปหางานทำในเมืองเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในครัวเรือน เพราะการเกษตรล้มเหลว และมีหนี้สินล้นพ้นตัว คำถามที่น่าสนใจคือ เมื่อตกงานและกลับสู่หมู่บ้านแล้ว เขาอยากทำงานในหมู่บ้าน (ถ้ามีแหล่งงาน) หรือไปทำงานที่อื่น จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่อยากทำงานอยู่ในหมู่บ้านหรือจังหวัดของตน ร้อยละ 64.36 (ตารางที่ 4.41) เหตุผลก็คือได้อยู่ใกล้ซิดูแลครอบครัวร้อยละ 69.23 รองลงมาคือสบายกว่าและเป็นอิสระร้อยละ 13.85 และเสียค่าใช้จ่ายต่ำ ร้อยละ 12.30 (ตารางที่ 3.42) ฉะนั้นถ้ามีแหล่งงานกระจายอยู่ในชนบทมาก ๆ แน่แน่นอนว่าพวกเขาคงไม่อยากจะเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ ๆ และตราบดีที่แหล่งงานยังกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล หรือเมืองใหญ่ ๆ ก็คงจะหลีกเลี่ยง

ปัญหาสังคมไม่ได้ เรื่องนี้รัฐบาลก็จะต้องวางมาตรการแก้ไขต่อไป ในส่วนของผู้ตกงานที่ยังชอบไปทำงานที่อื่น ให้เหตุผลว่าเพราะงานเหล่านั้นให้รายได้สูงกว่าถึงร้อยละ 47.22 ที่สำคัญคือ มีแหล่งงานถึงร้อยละ 41.66 (ตารางที่ 3.43) และจากการถามความเห็นว่าจะไปทำงานที่อื่นอีกไหม คำตอบส่วนใหญ่ก็คิดจะไปถึงร้อยละ 74.26 (ตารางที่ 3.44) เพราะรายได้ดีกว่าและมีงานทำรวมกันถึงร้อยละ 98.66 (ตารางที่ 3.45) ส่วนความคิดเห็นของผู้ไม่ไปทำงานที่อื่น ส่วนใหญ่ก็ยังตอบว่าได้ดูแลครอบครัวร้อยละ 46.15 แต่ที่น่าสนใจคือมีคำตอบว่าไม่คิดจะไปเพราะหางานยาก ร้อยละ 19.23 (ตารางที่ 3.46) แสดงว่าถ้าหางานทำได้ง่ายก็คงจะไป เพราะแหล่งงานในหมู่บ้านและจังหวัดไม่มี

3.10 งานและแหล่งงานที่คิดจะไปทำ

งานที่ผู้ตกงานคิดว่าจะไปทำที่อื่นนั้นส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นงานชนิดเดิมที่เคยทำ เป็นงานที่ใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ และขาดความมั่นคง คือเป็นงานในโรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 34.67 รองลงมาคืองานก่อสร้างร้อยละ 20 (ตารางที่ 3.47) ในส่วนของงานอื่น ๆ เป็นงานช่างไฟฟ้า หรืองานอะไรก็ได้ ร้อยละ 35 และร้อยละ 30 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.48) ซึ่งงานส่วนใหญ่ก็ยังอยู่ในกรุงเทพฯ ถึงร้อยละ 54.67 รองลงมาคือภาคกลาง ร้อยละ 14.67 และภาคอีสานร้อยละ 13.33 (ตารางที่ 3.49) ไม่น่าแปลกใจเลยว่า งานต่าง ๆ ยังกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ ถ้าการกระจายแหล่งงานสู่ชนบทยังไม่ประสบผลสำเร็จก็น่าเป็นห่วง และยังการปรับตัวของการทำธุรกิจในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นการแข่งขันในการผลิตสินค้าคุณภาพสูง ต้นทุนต่ำ ราคาต่ำ ประกอบกับการค้าระหว่างประเทศต่อไปจะเป็นการค้าเสรี ตามข้อกำหนดของ WTO ฉะนั้นแรงงานเหล่านี้อาจจะยังคงตกงานต่อไป ถ้าไม่มีการพัฒนาให้เป็นแรงงานมีฝีมือ จึงควรเน้นในเรื่องที่ประเทศเรามีศักยภาพที่จะแข่งขันกับนานาประเทศได้ นั่นคือหันกลับมาสู่การเกษตร และอุตสาหกรรมการเกษตร โดยเฉพาะควรเน้นในเรื่องการผลิตอาหารที่ปลอดภัยพิชด้วย ซึ่งรัฐบาลควรเร่งปรับนโยบายและนำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป อาจจะต้องเริ่มตั้งแต่พื้นฐานในเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง และพัฒนาเป็นการค้าต่อไป เมื่อฐานแข็งแรงพอ

3.11 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและเพศพบว่า ส่วนใหญ่จบประถมศึกษา คือ เพศชายจบประถมศึกษาร้อยละ 68.97 เพศหญิงจบประถมศึกษา ร้อยละ 65.79 ซึ่งมีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนัก ในระดับ ม.1-ม.6 ก็เช่นกัน เพศชายจบร้อยละ 24.14 ส่วนเพศหญิงจบร้อยละ 28.95 แต่ในระดับที่สูงกว่า ม.6 เพศชายจบมากกว่าคือร้อยละ 5.17 ส่วนเพศหญิงจบร้อยละ 2.63 (ตารางที่ 3.50) อาจเป็นเพราะว่าเพศหญิงสมรสเร็วกว่าเพศชายก็ได้ ซึ่งจากการศึกษาก็มีส่วนจริง

เพราะเพศหญิงสมรสแล้วถึงร้อยละ 68.42 ส่วนเพศชายสมรสแล้วร้อยละ 55.17 และสัดส่วนการเป็นโสดของเพศชายก็มากกว่าเพศหญิงด้วยคือ เพศชายเป็นโสด ร้อยละ 39.66 ส่วนเพศหญิงเป็นโสด ร้อยละ 18.42 (ตารางที่ 3.51) ในด้านงานที่ทำหลังสุดก่อนตกงาน ปรากฏว่าเพศหญิงชอบทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม (เย็บผ้า เจียรไนเพชรพลอย ทำอาหารลัทธิยนต์ เม็ดพลาสติก ประกอบคอมพิวเตอร์ ทำรองเท้า ทำด้ายทอ ทำเบาะรถยนต์ ทำเฟอร์นิเจอร์) มากกว่าเพศชาย คือร้อยละ 42.11 ส่วนเพศชายทำเพียงร้อยละ 22.41 ส่วนธุรกิจบริการ (ช่างประเภทต่าง ๆ แม่บ้าน ขนส่ง พนักงานร้านอาหาร ขับรถแท็กซี่) เพศชายชอบทำมากกว่าเพศหญิง คือเพศชายทำร้อยละ 39.66 ส่วนเพศหญิงทำร้อยละ 26.32 งานก่อสร้างก็เช่นกันเพศชายชอบทำมากกว่าเพศหญิง คือเพศชายทำร้อยละ 22.41 ส่วนเพศหญิงทำร้อยละ 18.42 (ตารางที่ 3.52) โดยเพศชายและเพศหญิงทำงานในกรุงเทพฯ ในสัดส่วนพอ ๆ กันคือร้อยละ 67.24 และร้อยละ 65.79 ในภาคกลางก็ไม่แตกต่างกันมากนัก คือเพศชายทำร้อยละ 24.14 เพศหญิงทำร้อยละ 21.05 สาเหตุสำคัญก็เพราะแหล่งงานกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลนั่นเอง ส่วนภาคอีสานและในจังหวัดที่ตนเองอยู่ เพศหญิงชอบทำมากกว่าเพศชาย คือเพศหญิงทำร้อยละ 10.53 ส่วนเพศชายทำร้อยละ 6.90 (ตารางที่ 3.53) อาจเป็นเพราะเพศหญิงต้องดูแลครอบครัวมากกว่าเพศชาย จึงไม่ออกไปทำงานไกล ๆ โดยเฉพาะเพศหญิงที่สมรสแล้ว

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและอายุ พบว่าส่วนใหญ่จบประถมศึกษา ทุกช่วงอายุ (15-45 ปีขึ้นไป) ช่วงอายุน้อย (15-34 ปี) มีการศึกษาสูงกว่าช่วงอายุมาก แสดงว่าคนรุ่นใหม่มีโอกาสในการศึกษาสูงกว่า (ตารางที่ 3.54) ช่วงอายุน้อย (15-24 ปี) เป็นโสดมากกว่า คือมีถึงร้อยละ 64.71 สมรสแล้วเพียงร้อยละ 26.47 และเมื่ออายุมากขึ้น สัดส่วนการสมรสก็เพิ่มขึ้น ส่วนการหย่าร้าง มีในช่วงอายุไม่เกิน 44 ปี (ตารางที่ 3.55) งานที่ทำหลังสุดส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 15-34 ปี ในช่วงอายุ 15-24 ปี ชอบทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการและการขนส่งมากที่สุด คือ ร้อยละ 44.12 ร้อยละ 29.41 และร้อยละ 11.76 ส่วนในช่วงอายุ 25-34 ปี ชอบทำงานด้านธุรกิจบริการ โรงงานอุตสาหกรรมและก่อสร้างมากที่สุด คือร้อยละ 38.46 ร้อยละ 28.21 และร้อยละ 20.51 (ตารางที่ 3.56) ในช่วงอายุ 15-24 ปี ไปทำงานที่กรุงเทพฯ และภาคกลางมากที่สุด คือร้อยละ 64.71 และร้อยละ 23.53 แม้แต่ในช่วงอายุ 25-34 ปีก็เช่นเดียวกัน นิยมไปทำงานที่กรุงเทพฯ และภาคกลางมากที่สุด คือร้อยละ 61.54 และร้อยละ 25.64 (ตารางที่ 3.57) ซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง ร้อยละ 51.72 และร้อยละ 44.83 แม้แต่ธุรกิจบริการและงานก่อสร้างก็อยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เช่นกันคือ ร้อยละ 84.85 และร้อยละ 55 (ตารางที่ 3.58)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้แนะนำให้ไปทำงานและงานที่ทำหลังสุด พบว่า ส่วนใหญ่ทุกประเภทของงานญาติพี่น้องและเพื่อนแนะนำให้ไปทำ รองลงมาคือสมัครด้วยตนเอง แต่

สัดส่วนเกี่ยวกับงานด้านการขนส่งสมัครเองมากที่สุด (ตารางที่ 3.59) ญาติพี่น้องและเพื่อนจึงมีบทบาทมากในการได้งานทำและงานส่วนใหญ่ที่แนะนำให้ไปทำก็เป็นงานในโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ และงานก่อสร้าง แหล่งงานส่วนใหญ่ก็อยู่ในภาคอีสาน กรุงเทพฯ และภาคกลาง (ตารางที่ 3.60)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการที่นายจ้างเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด พบว่าส่วนใหญ่ในทุกประเภทของงานเป็นการลาออกโดยสมัครใจ รองลงมาคือถูกเลิกจ้างและปิดกิจการ (ตารางที่ 3.61) ในประเด็นแรกอาจเนื่องจากถูกบีบให้ออก โดยดูจากสัญญาณก่อนถูกเลิกจ้าง เช่น ให้งานคนอื่นออก ลดค่าจ้างหรือเงินเดือน แจ้งว่าจะปิดกิจการ ยกเลิกการทำงานล่วงหน้า ลดชั่วโมงการทำงาน เป็นต้น ทุกประเภทของงานส่วนใหญ่ นายจ้างเลิกจ้างโดยระบุเหตุผลว่าเพราะสภาพเศรษฐกิจไม่ดี (ตารางที่ 3.62) ส่วนใหญ่ทุกประเภทของงาน เลิกจ้างโดยไม่มีการให้หรือระบุถึงค่าชดเชย (ตารางที่ 3.63) และส่วนใหญ่ทุกประเภทงานผู้ตกงานก็ไม่มีมีการเรียกร้องใด ๆ เลย (ตารางที่ 3.64) ซึ่งผู้ตกงานส่วนใหญ่คิดว่าโอกาสสำเร็จมีน้อยนั่นเอง ประกอบกับต้องใช้เวลา และเสียค่าใช้จ่ายสูงในเมืองใหญ่ ๆ จึงไม่คุ้มค่า เรื่องนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะมียุทธศาสตร์มากขึ้น เพื่อคุ้มครองแรงงานเหล่านั้นตามสมควร อย่างน้อยก็ให้คำปรึกษาและแนะนำ

3.12 การเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตามตัวแปรที่สำคัญ

การเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตามเพศ พบว่า ค่าจ้างต่อปีระหว่างเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน ($p>0.05$) (ตารางที่ 3.65) การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปี จำแนกตามช่วงอายุ (15-24, 25-34, 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป) ระดับการศึกษา (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย) งานที่ทำหลังสุด (โรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ ก่อสร้าง และอื่น ๆ คือชนของขึ้นรถ และถูกจ้างร้านค้า) สถานที่ทำงานหลังสุด (จังหวัดอื่นในภาคอีสาน กรุงเทพฯ และภาคกลาง) ไม่แตกต่างกัน ($p>0.05$) (ตารางที่ 3.66 – 3.69)

การเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตาม เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา งานที่ทำหลังสุด และ สถานที่ทำงานหลังสุด ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะจำนวนตัวอย่างน้อยไป (101 ตัวอย่าง) หรือเป็นเพราะระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบประถมศึกษา และงานที่ทำส่วนใหญ่ก็เป็นงานที่ใช้แรงงาน และไม่มีควมมั่นคง เพราะจากการศึกษามีการจ่ายค่าจ้างเป็นรายวันในสัดส่วนที่สูง ค่าจ้างที่ผู้ตกงานได้รับจึงไม่แตกต่างกัน

3.13 สรุป

ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้คนตกงานและกลับสู่หมู่บ้าน ได้ทำการศึกษามาครั้งหนึ่งแล้วในปี 2541 ครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบและหาคำตอบที่ชัดเจนขึ้น อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนต่อไป ผลการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจคือ

(1) ผู้ตกงานส่วนใหญ่ยังคงเป็นวัยหนุ่มสาวและเป็นชายมากกว่าหญิง มีอายุส่วนใหญ่วะหว่าง 15-34 ปี ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 68 เพศชายและเพศหญิงที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน แต่ในการศึกษาครั้งแรก เพศชายมีการศึกษาสูงกว่าเพศหญิง ซึ่งอาจไม่ใช่ประเด็นสำคัญนัก เพราะขึ้นกับช่วงเวลาที่ทำการศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่ตกงานกลับมาอยู่ในหมู่บ้านช่วงนั้น ช่วงอายุน้อยยังคงมีการศึกษาสูงกว่าช่วงอายุมากเช่นเดียวกัน กว่าครึ่งสมรสแล้ว เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกเล็กน้อย อาจเป็นเพราะพื้นที่ศึกษาแตกต่างกัน แต่การหย่าร้างและเป็นหม้ายอยู่ในทิศทางเดียวกันคือ เพศหญิงหย่าร้างและเป็นหม้ายมากกว่าเพศชาย อาจเป็นเพราะปัญหาการแยกกันอยู่เนื่องจากการไปทำงาน และการไม่มีการจดทะเบียนสมรส

(2) งานที่ทำก่อนตกงาน ส่วนใหญ่ทำงานบริการ (ช่างประเภทต่าง ๆ แม่บ้าน ขาม พนักงานร้านอาหาร ขับรถแท็กซี่) โรงงานอุตสาหกรรม (เย็บผ้า เจียรไนเพชรพลอย ทำอาหารล้นยนต์ ทำรองเท้า ทำด้ายเบป ทำเบาะรถยนต์ ทำเฟอร์นิเจอร์) และงานก่อสร้าง ซึ่งสลับที่กับการศึกษาครั้งแรก คือโรงงานอุตสาหกรรมเป็นอันดับแรก รองลงมาคือธุรกิจบริการ และงานก่อสร้าง อาจเป็นเพราะโรงงานอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจก่อน ฉะนั้นการตกงานในช่วงหลังจึงมาจากงานบริการมากกว่า และตกงานกลับมาไม่เกิน 5 เดือน แต่ที่คล้ายคลึงกันก็คือเพศหญิงชอบทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าเพศชาย ส่วนเพศชายชอบทำงานด้านธุรกิจบริการ และงานก่อสร้าง และในช่วงอายุ 15-44 ปี นิยมทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ และงานก่อสร้าง ส่วนใหญ่เป็นงานในกรุงเทพฯ และปริมณฑล เพศหญิงและเพศชายชอบทำงานในกรุงเทพฯ และปริมณฑลพอ ๆ กัน แต่การศึกษาครั้งแรกเพศหญิงชอบทำงานในกรุงเทพฯ มากกว่าเพศชาย อาจเป็นเพราะช่วงหลังโรงงานที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจปิดกิจการไปมากแล้ว ส่วนใหญ่ได้งานทำเพราะญาติพี่น้องและเพื่อนแนะนำ และส่วนใหญ่เป็นงานโรงงานอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ ซึ่งคล้ายกับการศึกษาครั้งแรก และค่าจ้างที่ได้รับส่วนใหญ่ก็ยังเป็นรายวัน เพราะเป็นงานที่ไม่มั่นคงและเป็นงานที่ใช้แรงงาน โดยได้รับค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 176.83 ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก คือได้รับค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 190.83 บาท เนื่องจากภาวะวิกฤตที่เนิ่นนาน ทำให้นายจ้างลดค่าจ้าง หรือเงินเดือน หรือค่าล่วงเวลาลงนั่นเอง -

(3) สัญญาเดิมถูกเลิกจ้างส่วนใหญ่เป็นการให้พนักงานคนอื่นออก ลดค่าจ้างหรือเงินเดือน แจ้งล่วงหน้าให้ออกหรือปิดกิจการ และยกเลิกการทำงานล่วงเวลา ซึ่งแตกต่างจากการศึกษา

ครั้งแรกที่ส่วนใหญ่สัญญาณก่อนถูกเลิกจ้างคือ ลดค่าจ้าง ให้คนอื่นออก และลดชั่วโมงการทำงาน เนื่องจากเหตุผลที่ว่ายังเน้นนานออกไป การให้คนอื่นออกงานก็ยังเพิ่มขึ้นนั่นเอง

(4) วิธีการที่นายจ้างเลิกจ้างคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งแรก คือใช้กลยุทธ์ให้ลาออกเอง เพื่อไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย ส่วนใหญ่ก็เป็นงานด้านธุรกิจบริการ โรงงานอุตสาหกรรมและการก่อสร้าง จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการจ่ายค่าชดเชย และส่วนใหญ่ผู้ตกงานก็ไม่ได้เรียกร้อง ที่เรียกร้องก็ไม่ประสบผลสำเร็จ หรือเรียกร้องก็ไม่คุ้มกับเวลาและค่าใช้จ่าย

(5) ความรู้สึกของผู้ตกงานเมื่อถูกเลิกจ้าง จากการศึกษาพบว่าเกือบครึ่งรู้สึกเฉย ๆ เพราะเตรียมใจไว้แล้ว มีบ้างที่รู้สึกเสียใจ เครียด วิตกกังวล ตกใจ และท้อแท้ ซึ่งก็คล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งแรก อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ปรึกษาใครเลย รองลงมาคือปรึกษาเพื่อนและญาติ อาจเป็นเพราะว่าผู้ตกงานไม่รู้จะปรึกษาใครโดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐและเอกชน ซึ่งก็ยังคงเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาครั้งแรก

(6) อาชีพที่ทำและรายได้หลังตกงานกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน พบว่ากว่าครึ่งทำอาชีพการเกษตร แต่ก็ยังไม่มีอาชีพอะไรเลยถึง 1 ใน 4 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่กว่าครึ่งยังไม่มีอาชีพและทำการเกษตรเพียง 1 ใน 3 แสดงว่าอาชีพการเกษตรสามารถรองรับผู้ตกงานเหล่านี้ได้ แต่ไม่ได้ทั้งหมดเพราะบางครัวเรือนมีที่ดินน้อยหรือไม่มีที่ดินเลย และงานรับจ้างในท้องถิ่นก็ไม่ค่อยมี จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งก็พบว่าจริง ฉะนั้นรัฐก็ต้องหาทางที่จะช่วยเหลือผู้ตกงานเหล่านี้ต่อไป เมื่อตกงานกลับมาสู่หมู่บ้าน ทำให้ผู้ตกงานมีรายได้ลดลงอย่างมาก ถ้าทำงานรับจ้างในการเกษตรหรือนอกการเกษตรได้ค่าจ้างค่อนข้างต่ำ เพียงวันละ 85 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่ได้วันละ 100 บาท แสดงให้เห็นว่ายิ่งวิกฤตเศรษฐกิจเนิ่นนาน ก็จะมีผู้ตกงานมากขึ้น แม้จะรับจ้างได้ค่าจ้างต่ำก็ต้องทำเพื่อความอยู่รอด

(7) การปรับตัวระหว่างถูกเลิกจ้าง จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือเกือบครึ่งอยู่บ้านเฉย ๆ แต่ก็พยายามหางานประเภทที่ไม่เคยทำและงานประเภทที่เคยทำ รวมทั้งการประกอบกิจการของตนเองแต่ก็ขาดเงินทุน ที่น่าสนใจคือ เกือบ 3 ใน 4 ไม่ได้สมัครงานอะไรเลย ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าการศึกษาครั้งแรก เนื่องจากแหล่งงานไม่มี ที่เคยมีก็เลิกหรือลดคนงานลง จึงเหลือแหล่งงานที่จะไปสมัครงานน้อยลง อย่างไรก็ตามญาติพี่น้องก็ยังให้กำลังใจ ช่วยเหลือเรื่องเงินและช่วยหางานให้

(8) การติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เกือบทั้งหมดไม่ได้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดๆ เลย เรื่องนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหน่วยงานที่สามารถช่วยเหลือให้กว้างขวางขึ้น เพราะส่วนใหญ่ผู้ตกงานไม่ทราบ การช่วยเหลืออาจมีหลายระดับ เช่น ให้คำปรึกษาอบรมอาชีพ หาแหล่งงานให้ จัดหาเงินให้กู้ยืมลงทุน เป็นต้น แต่การช่วยเหลือส่วนใหญ่กระจุกกระจายหลายหน่วยงาน ไม่มีลักษณะ

เปิดเสรี ขันตอนยุ่งยาก รัฐควรพิจารณาปรับปรุงในเรื่องนี้ด้วย อย่างไรก็ตามผู้ตกงานก็ยังต้องการให้รัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยหางานให้ทำมากกว่าครึ่ง รองลงไปคือต้องการเงินกู้มาลงทุน และแนะแนวอาชีพ

(9) ความชอบในแหล่งที่ทำงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ กว่าครึ่งยังชอบทำในท้องถิ่น เพราะได้ดูแลครอบครัว เป็นอิสระ และค่าใช้จ่ายต่ำ แต่ก็ยังชอบไปทำงานที่กรุงเทพฯ และภาคกลาง เพราะมีแหล่งงานและรายได้ดีกว่า

(10) งานส่วนใหญ่ที่ต้องการทำคือ โรงงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง และธุรกิจบริการ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาครั้งแรก

(11) การเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตามตัวแปรที่สำคัญคือ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา งานที่ทำหลังสุด และสถานที่ทำงานหลังสุด ปรากฏว่าจากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ผลออกมาเหมือนเดิม คือ ไม่มีความแตกต่างกัน ($p>0.05$) อาจเป็นเพราะขนาดตัวอย่างเล็กไป หรือทั้งเพศชาย เพศหญิง ไปทำงานที่ใช้แรงงานคล้ายกัน เป็นวันหนุ่มสาว การศึกษาก็พอ ๆ กัน ไปทำงานที่กรุงเทพฯ และภาคกลางเช่นกัน ค่าจ้างที่ได้รับจึงไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3.1 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามสถานะในครัวเรือน

สถานะในครัวเรือน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
หัวหน้าครัวเรือน	8	8	6	3	25 (24.75)
ภรรยาหรือสามีหัวหน้าครัวเรือน	2	1	4	2	9 (8.91)
ลูกชาย	8	16	6	4	34 (33.66)
ลูกสาว	8	3	5	7	23 (22.77)
ลูกเขย ลูกสะใภ้	1	5	1	2	9 (8.91)
อื่น ๆ - หลาน	0	1	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.2 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามเพศ

เพศ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ชาย	15	28	13	7	63 (62.38)
หญิง	12	6	9	11	38 (37.62)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.3 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
15-19	2	2	1	2	7 (6.93)
20-24	6	11	7	3	27 (26.73)
25-29	4	4	4	5	17 (16.83)
30-34	7	11	6	3	27 (26.73)
35-39	2	1	1	1	5 (4.95)
40-44	0	1	1	3	5 (4.95)
45-49	3	2	0	0	5 (4.95)
50-54	2	2	1	1	6 (5.94)
55-59	1	0	1	0	2 (1.98)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
อายุเฉลี่ย	32.07	29.94	29.86	30.22	30.54

ตารางที่ 3.4 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่ได้รับการศึกษา	1	0	1	0	2 (1.98)
ประถมศึกษา	20	24	12	13	69 (68.32)
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	6	5	1	15 (14.85)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3	2	2	3	10 (9.90)
ปวช. ปวส.หรือเทียบเท่า	0	2	1	1	4 (3.96)
ปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์	0	0	1	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.5 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
โสด	9	12	6	5	32 (31.68)
สมรส	16	19	16	10	61 (60.40)
หม้าย	1	1	0	1	3 (2.97)
หย่าร้าง	1	1	0	2	4 (3.96)
แยกกันอยู่	0	1	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.6 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามจำนวนเดือนที่กลับมาอยู่ในชนบท

จำนวนเดือน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
1 เดือน	7	4	1	1	13 (12.87)
2 – 3 เดือน	4	7	4	1	16 (15.84)
4 – 5 เดือน	6	2	6	3	17 (16.83)
6 – 7 เดือน	0	4	2	3	9 (8.91)
8 – 9 เดือน	2	1	0	2	5 (4.95)
10 – 11 เดือน	2	3	0	3	8 (7.92)
11 เดือนขึ้นไป	6	13	9	5	33 (32.67)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
จำนวนเดือนเฉลี่ย	6.07	8.88	8.73	8.61	8.05

ตารางที่ 3.7 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นธุรกิจส่วนตัว
จำแนกตามงานที่ทำหลังสุด

ชนิดงาน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ธุรกิจบริการ	0	2	0	0	2	(40.00)
รับเหมาก่อสร้าง	1	0	0	0	1	(20.00)
ค้าขาย – เช่ารถขายของ	0	0	0	1	1	(20.00)
อื่น ๆ – เลี้ยงกุ้งกุลาดำ	0	0	1	0	1	(20.00)
รวม	1	2	1	1	5	(100.00)

หมายเหตุ : ธุรกิจบริการ ได้แก่ ขับรถตุ๊กตุ๊ก ขับรถแท็กซี่
เป็นลูกจ้าง 96 ราย

ตารางที่ 3.8 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามงาน
ที่ทำหลังสุด

ชนิดงาน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
โรงงานอุตสาหกรรม	9	5	10	5	29	(30.21)
ธุรกิจบริการ	7	18	5	3	33	(34.38)
ก่อสร้าง	10	3	4	3	20	(20.83)
ห้างสรรพสินค้า	0	1	0	1	2	(2.08)
ขนส่ง	0	3	2	2	7	(7.29)
อื่น ๆ	0	2	0	3	5	(5.21)
รวม	26	32	21	17	96	(100.00)

หมายเหตุ : อื่น ๆ ได้แก่ ขนของขึ้นรถ ลูกจ้างร้านค้า
ประกอบธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.9 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นธุรกิจส่วนตัวจำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุด

สถานที่	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ในจังหวัดที่อยู่	0	0	0	1	1 (20.00)
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	0	1	0	0	1 (20.00)
กรุงเทพฯ	1	1	0	0	2 (40.00)
ภาคกลาง	0	0	1	0	1 (20.00)
รวม	1	2	1	1	5 (100.00)

หมายเหตุ : เป็นลูกจ้าง 96 ราย

ตารางที่ 3.10 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุด

สถานที่	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ในจังหวัดที่อยู่	0	0	1	1	2 (2.08)
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	3	2	0	1	6 (6.25)
กรุงเทพฯ	12	26	14	12	64 (66.67)
ภาคกลาง	10	4	5	3	22 (22.92)
ภาคตะวันออก	1	0	1	0	2 (2.08)
รวม	26	32	21	17	96 (100.00)

หมายเหตุ : ประกอบธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.11 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวจำแนกตามผู้แนะนำให้ไปทำงาน

ผู้แนะนำ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ญาติ	0	0	1	0	1 (20.00)
เพื่อน	0	0	0	1	1 (20.00)
เริ่มทำด้วยตนเอง	1	2	0	0	3 (60.00)
รวม	1	2	1	1	5 (100.00)

หมายเหตุ : เป็นลูกจ้าง 96 ราย

ตารางที่ 3.12 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามผู้แนะนำไปทำงาน

ผู้แนะนำ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ญาติ	13	10	6	5	34 (35.42)
เพื่อน	5	8	4	4	21 (21.88)
เพื่อนบ้าน	3	5	0	3	11 (11.46)
นายจ้าง	1	3	2	0	6 (6.25)
สมัครด้วยตนเอง	4	6	8	5	23 (23.96)
อื่นๆ – มารับสมัครที่หมู่บ้าน	0	0	1	0	1 (1.04)
รวม	26	32	21	17	96 (100.00)

หมายเหตุ : ประกอบธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.13 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำแนกตามลักษณะของรายได้ที่ได้รับ

ลักษณะของรายได้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
รายเดือน	1	1	1	0	3 (60.00)
รายวัน	0	1	0	1	2 (40.00)
รวม	1	2	1	1	5 (100.00)

ตารางที่ 3.14 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำแนกตามรายได้รายเดือนที่ได้รับ

รายได้รายเดือน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
4,001 – 5,000	0	0	1	0	1 (33.33)
5,001 – 7,500	0	0	0	0	0 (0.00)
7,501 – 10,000	1	1	0	0	2 (66.67)
รวม	1	1	1	0	3 (100.00)
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	10,000.00	8,500.00	4,500.00	0	7,666.67

ตารางที่ 3.15 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว
จำแนกตามรายได้รายวันที่ได้รับ

รายได้รายวัน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
301 - 400	0	0	0	1	1 (50.00)
401 - 500	0	1	0	0	1 (50.00)
รวม	0	1	0	1	2 (100.00)
รายได้เฉลี่ยต่อวัน		500.00	0	400.00	450.00

ตารางที่ 3.16 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว
จำแนกตามรายได้ต่อปี

รายได้ต่อปี	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
30,001 – 50,000	0	0	1	0	1 (20.00)
70,001 – 90,000	0	0	0	1	1 (20.00)
90,001 – 110,000	0	1	0	0	1 (20.00)
110,001 – 130,000	1	0	0	0	1 (20.00)
150,001 – 200,000	0	1	0	0	1 (20.00)
รวม	1	2	1	1	5 (100.00)
รายได้เฉลี่ยต่อปี	120,000.00	141,000.00	35,100.00	84,000.00	104,220.00

ตารางที่ 3.17 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามลักษณะ
การจ่ายค่าจ้าง

ลักษณะของรายได้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
รายวัน	14	20	13	13	60 (62.50)
รายเดือน	7	11	7	4	29 (30.21)
อื่น ๆ – รายอาทิตย์	2	0	0	0	2 (2.08)
– ราย 15 วัน	2	1	1	0	4 (4.17)
– หมาเป็นปี	1	0	0	0	1 (1.04)
รวม	26	32	21	17	96 (100.00)

หมายเหตุ : ประกอบธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.18 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามอัตรา
ค่าจ้างรายวันที่ได้รับ

อัตราค่าจ้างรายวัน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100	0	2	1	1	4 (6.67)
150	5	5	6	3	19 (31.67)
200	6	8	5	8	27 (45.00)
300	2	4	1	1	8 (13.33)
400	1	1	0	0	2 (3.33)
รวม	14	20	13	13	60 (100.00)
ค่าจ้างเฉลี่ยต่อวัน	183.50	188.45	163.38	165.23	176.83

หมายเหตุ : จ่ายเป็นรายเดือน 29 ราย

จ่ายแบบอื่น 7 ราย

ประกอบธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.19 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามอัตรา
ค่าจ้างรายเดือนที่ได้รับ

อัตราค่าจ้างรายเดือน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 2,000	1	1	1	1	4 (13.79)
2,001 – 3,000	0	0	1	0	1 (3.45)
3,001 – 4,000	0	3	0	0	3 (10.34)
4,001 – 5,000	3	3	1	0	7 (24.14)
5,001 – 7,500	1	4	4	2	11 (37.93)
7,501 – 10,000	1	0	0	0	1 (3.45)
10,001 – 15,000	1	0	0	1	2 (6.90)
รวม	7	11	7	4	29 (100.00)
ค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือน	5,937.14	4,818.18	4,914.29	6,125.00	5,291.72

หมายเหตุ : จ่ายเป็นรายวัน 60 ราย

จ่ายแบบอื่น 7 ราย

ประกอบธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.20 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามรายได้ต่อปี

รายได้ต่อปี	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000	3	2	4	1	10 (10.64)
10,001 – 30,000	6	6	3	5	20 (21.28)
30,001 – 50,000	6	8	9	5	28 (29.79)
50,001 – 70,000	4	9	3	2	18 (19.15)
70,001 – 90,000	2	6	0	1	9 (9.57)
90,001 – 110,000	4	1	0	1	6 (6.38)
110,001 – 130,000	1	0	0	0	1 (1.06)
130,001 – 150,000	0	0	0	2	2 (2.13)
รวม	26	32	19	17	94 (100.00)
รายได้เฉลี่ยต่อปี	48,759.50	49,132.50	32,021.37	51,997.41	46,088.82

หมายเหตุ : ไม่ตอบ 2 ราย

ตารางที่ 3.21 จำนวนคำตอบของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้าง

จำแนกตามสัญญาณก่อนถูกเลิกจ้าง

สัญญาณ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ถูกลดชั่วโมงหรือวันทำงาน โดยไม่ลดค่าจ้าง	5	7	2	1	15 (7.85)
ให้สิทธิลาหยุดโดยไม่ได้รับ ค่าจ้างหรือเงินเดือน	3	8	3	1	15 (7.85)
ยกเลิกการทำงานล่วงเวลาหรือ ทำงานวันหยุด	7	6	6	1	20 (10.47)
ลดหรือยกเลิกสวัสดิการ	5	7	3	1	16 (8.38)
ลดค่าจ้างหรือเงินเดือน	10	11	12	5	38 (19.90)
พนักงานคนอื่นๆถูกให้ออก	12	12	13	7	44 (23.04)
แจ้งล่วงหน้าให้ออกหรือปิดกิจการ	7	7	2	9	25 (13.09)
สัญญาณอื่นๆ	9	5	2	2	18 (9.42)
รวม	58	63	43	27	191 (100.00)

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 3.22 จำนวนคำตอบของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามสัญญาณอื่นๆ

สัญญาณอื่น ๆ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
งานหมด	5	1	1	0	7 (38.88)
ข่าวลือว่าจะปิดกิจการ	2	1	0	0	3 (16.66)
หาเรื่องจับผิด	1	0	0	0	1 (5.56)
เริ่มดัดค่าแรง	1	0	0	0	1 (5.56)
ลาออกโดยสมัครใจ	0	1	0	0	1 (5.56)
ให้ออกเลย	0	1	1	0	2 (11.11)
เตือนเรื่องขาดงานบ่อย	0	0	0	1	1 (5.56)
งานมีน้อย	0	1	0	1	2 (11.11)
รวม	9	5	2	2	18 (100.00)

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 3.23 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามวิธีการที่นายจ้างเลิกจ้าง

วิธีการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่ต่อสัญญาหลังจากครบกำหนดเวลาฯ	1	0	0	0	1 (2.17)
เกษียณก่อนอายุที่กำหนดตามความสมัครใจ	0	1	0	0	1 (2.17)
การปิดกิจการ	5	3	1	2	11 (23.92)
การถูกเลิกจ้าง	10	10	5	5	30 (65.22)
อื่นๆ - ไม่จ่ายค่าแรง	1	0	0	0	1 (2.17)
- งานหมด	0	1	0	0	1 (2.17)
- ลดค่าแรง	0	0	1	0	1 (2.17)
รวม	17	15	7	7	46 (100.00)

หมายเหตุ : ลาออกโดยสมัครใจ 50 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.24 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามเหตุผล
ที่นายจ้างระบุในการเลิกจ้าง

เหตุผล	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
มาสาย ลาบ่อย และการขาด งานมาก	1	0	0	1	2 (4.65)
ไม่ระบุเหตุผล	2	3	1	0	6 (13.95)
สภาพเศรษฐกิจ	7	8	4	6	25 (58.14)
อื่น ๆ – ประมูลงานไม่ได้	1	0	0	0	1 (2.33)
– งานไม่มีให้ทำ	1	0	0	0	1 (2.33)
– งานหมด	4	2	0	0	6 (13.95)
– อายุมากเกินไป	0	1	0	0	1 (2.33)
– คนงานเยอะไป	0	0	1	0	1 (2.33)
รวม	16	14	6	7	43 (100.00)

หมายเหตุ : ลาออกโดยสมัครใจ 53 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.25 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตาม
เงื่อนไขที่ได้รับเมื่อถูกเลิกจ้าง

เงื่อนไข	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
เลิกจ้างโดยได้ค่าชดเชยตาม กฎหมายหรือมากกว่า	1	2	0	2	5 (10.87)
เลิกจ้างโดยได้ค่าชดเชยน้อยกว่า ที่กฎหมายกำหนด	2	1	0	0	3 (6.52)
เลิกจ้างโดยให้สิทธิประโยชน์อื่นๆ	0	1	0	0	1 (2.17)
เลิกจ้างโดยไม่มีการให้หรือระบุ ถึงค่าชดเชย	9	9	5	5	28 (60.87)
เลิกจ้างโดยไม่ได้รับค่าชดเชย แต่เป็นไปตามกฎหมาย	5	2	2	0	9 (19.57)
รวม	26	32	21	17	46 (100.00)

หมายเหตุ : ลาออกโดยสมัครใจ 50 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.26 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตาม
การเรียกร้องค่าชดเชยตามกฎหมาย

การเรียกร้อง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่ต้องเรียกร้อง	6	4	2	2	14 (30.43)
ไม่ได้เรียกร้อง	10	10	5	5	30 (65.22)
เรียกร้อง	1	1	0	0	2 (4.35)
รวม	26	32	21	17	46 (100.00)

หมายเหตุ : ลาออกโดยสมัครใจ 50 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.27 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างซึ่งไม่เรียกร้องค่าชดเชย
จำแนกตามสาเหตุที่ไม่เรียกร้อง

สาเหตุที่ไม่เรียกร้อง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
คิดว่าโอกาสสำเร็จมีน้อยมาก	4	7	4	4	19 (63.33)
ไม่คุ้มกับเวลาหรือค่าใช้จ่ายที่เสียไป	3	1	1	0	5 (16.67)
อื่น ๆ - ไม่มีใครเรียกร้อง	1	1	0	0	2 (6.67)
- ยังไม่บรรลุนิติภาวะ	0	0	0	1	1 (3.33)
- บริษัทของญาติ	1	0	0	0	1 (3.33)
- ไม่ทราบวิธีการเรียกร้อง	1	0	0	0	1 (3.33)
- จะส่งค่าจ้างไปให้	0	1	0	0	1 (3.33)
รวม	10	10	5	5	30 (100.00)

ตารางที่ 3.28 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตาม
ความรู้สึกเมื่อถูกเลิกจ้าง

ความรู้สึก	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ตกใจ	0	4	0	0	4 (4.17)
เครียด	2	1	1	1	5 (5.21)
วิตกกังวล	3	1	1	0	5 (5.21)
โกรธ	1	0	0	0	1 (1.04)
ท้อแท้	2	2	0	0	4 (4.17)
เศร้าหมอง	0	1	0	0	1 (1.04)
เฉยๆเพราะเตรียมใจไว้แล้ว	7	17	13	9	46 (47.92)
เสียใจ	9	5	5	7	26 (27.08)
อื่น ๆ - อับอาย	1	0	0	0	1 (1.04)
- น้อยใจ	1	0	0	0	1 (1.04)
- อยากกลับบ้าน	0	1	1	0	2 (2.08)
รวม	26	32	21	17	96 (100.00)

หมายเหตุ : ประกอบธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.29 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามผู้ที่ไป
ปรึกษาเมื่อถูกเลิกจ้าง

ผู้ที่ไปปรึกษาเมื่อถูกเลิกจ้าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
คนในครอบครัว	2	2	3	1	8 (8.33)
ญาติ / ผู้ใหญ่	5	1	2	3	11 (11.46)
เพื่อน	5	7	5	4	21 (21.88)
คนรัก	2	3	4	4	13 (13.54)
ปรึกษาหลายคน	1	1	0	0	2 (2.08)
ไม่ได้ปรึกษาใคร	10	15	7	5	37 (38.54)
อื่น ๆ - นายหน้าหางาน	0	1	0	0	1 (1.04)
- เจ้าหน้าที่ในบริษัท	1	2	0	0	3 (3.13)
รวม	26	32	21	17	96 (100.00)

หมายเหตุ : ประกอบธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.30 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามอาชีพในปัจจุบัน

อาชีพ	สุรินทร์	บโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ยังไม่มีอาชีพ	8	12	3	3	26 (25.74)
รองาน	2	0	0	0	2 (1.98)
การเกษตร	12	20	17	11	60 (59.41)
ค้าขาย	1	1	0	1	3 (2.97)
ประกอบกิจการส่วนตัว	0	1	1	2	4 (3.96)
รับจ้างในการเกษตร	2	0	0	1	3 (2.97)
รับจ้างนอกการเกษตร	2	0	1	0	3 (2.97)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.31 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงของรายได้

การเปลี่ยนแปลงของรายได้	สุรินทร์	บโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ลดลง	27	34	22	17	100 (99.01)
เพิ่มขึ้น	0	0	0	1	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.32 อัตราค่าจ้างที่ได้รับเฉลี่ยสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและมืงานทำในปัจจุบัน

ค่าจ้าง	สุรินทร์	รวม
อัตราค่าจ้างรายวันเฉลี่ย	85(2)	85
อัตราค่าจ้างรายเดือนเฉลี่ย	2,750(2)	2,750

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นจำนวนตัวอย่าง

ตารางที่ 3.33 จำนวนคำตอบของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามลักษณะการปรับตัวระหว่างถูกเลิกจ้าง

ลักษณะการปรับตัว	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
หางานทำโดยเป็นงานประเภทเดิม	10	9	4	3	26 (19.12)
หางานทำโดยเปลี่ยนประเภทงานใหม่	15	10	10	9	44 (32.35)
ประกอบอาชีพอิสระ/เป็นเจ้าของกิจการ	1	2	0	2	5 (3.68)
ร่วมหุ้นกับผู้อื่นประกอบกิจการ	0	1	0	0	1 (0.74)
เรียนต่อในระดับสูงขึ้นไป	1	1	1	0	3 (2.20)
ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงาน	0	2	0	0	2 (1.47)
ไม่ได้ทำอะไรอยู่กับบ้านเฉย ๆ	15	21	11	8	55 (40.44)
รวม	42	46	26	22	136 (100.00)

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 3.34 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามจำนวนแห่งที่สมัครงานไว้

จำนวนแห่ง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่ได้สมัคร	21	27	15	11	74 (73.27)
1	0	4	3	3	10 (9.90)
2	1	2	1	1	5 (4.95)
3	2	0	2	2	6 (5.94)
มากกว่า 3 แห่งขึ้นไป	3	1	1	1	6 (5.94)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.35 จำนวนคำตอบของผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามลักษณะ
ความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง

ลักษณะความช่วยเหลือ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
เงิน	12	20	11	6	49 (29.88)
กำลังใจ	19	23	18	12	72 (43.90)
ช่วยหางานให้	10	11	6	6	33 (20.12)
อื่น ๆ – ให้ที่อยู่อาศัย, ที่ทำกิน	3	2	1	4	10 (6.10)
รวม	44	56	36	28	164 (100.00)

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 3.36 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามแหล่งที่มีการติดต่อ
ขอความช่วยเหลือ

แหล่งที่ติดต่อ ขอความช่วยเหลือ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่ได้ติดต่อ	24	30	18	16	88 (87.13)
หน่วยงานรัฐ	3	4	4	2	13 (12.87)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.37 เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลือเป็นอันดับ 1

เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเป็นอันดับแรก	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
การให้กู้ยืม	7	5	6	4	22 (21.78)
จัดหางานให้	17	23	12	11	63 (62.38)
แนะแนวอาชีพ	0	0	0	1	1 (0.99)
ฝึกยกระดับ ฝึกเปลี่ยนอาชีพ	0	0	3	1	4 (3.96)
ดูแลให้ได้รับค่าจ้างและค่าชดเชย	2	4	1	0	7 (6.93)
ออกบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาล	1	1	0	1	3 (2.97)
ไม่ต้องการความช่วยเหลือ	0	1	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.38 เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลือเป็นอันดับ 2

เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลือเป็นอันดับ 2	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
การให้กู้ยืม	3	5	3	2	13	(13.98)
จัดหางานให้	6	4	6	5	21	(22.58)
แนะแนวอาชีพ	9	9	4	2	24	(25.81)
ฝึกยกระดับ ฝึกเปลี่ยนอาชีพ	0	3	2	1	6	(6.45)
ดูแลให้ได้รับค่าจ้างและค่าชดเชย	1	1	4	3	9	(9.68)
ออกบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาล	7	5	3	4	19	(20.43)
อื่น ๆ – ส่งเสริมอาชีพเกษตร	0	1	0	0	1	(1.08)
รวม	26	28	22	17	93	(100.00)

หมายเหตุ : ไม่ตอบ 8 ราย

ตารางที่ 3.39 เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลือเป็นอันดับ 3

เรื่องที่ต้องการให้ช่วยเหลือเป็นอันดับ 3	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
การให้กู้ยืม	3	4	4	3	14	(15.91)
จัดหางานให้	1	2	2	1	6	(6.82)
แนะแนวอาชีพ	6	6	4	2	18	(20.45)
ฝึกยกระดับ ฝึกเปลี่ยนอาชีพ	4	3	3	3	13	(14.77)
ดูแลให้ได้รับค่าจ้างและค่าชดเชย	6	4	2	3	15	(17.05)
ออกบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาล	6	7	3	3	19	(21.59)
ไม่ต้องการความช่วยเหลือ	0	2	1	0	3	(3.41)
รวม	26	28	19	15	88	(100.00)

หมายเหตุ : ไม่ตอบ 13 ราย

ตารางที่ 3.40 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับรายได้ขั้นต่ำ ที่ต้องการต่อเดือน

ระดับรายได้ขั้นต่ำ ที่ต้องการต่อเดือน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 3,000	5	6	6	2	19 (18.81)
3,001 – 5,000	15	15	11	11	52 (51.49)
5,001 – 7,500	5	12	5	5	27 (26.73)
7,501 – 10,000	2	1	0	0	3 (2.97)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
รายได้ขั้นต่ำเฉลี่ย	4,744.44	4,817.65	4,500.00	4,741.11	4,715.25

ตารางที่ 3.41 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามความชอบในแหล่ง ที่ทำงานที่ต้องการไป

สถานที่	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
อยู่ที่นี่(ในหมู่บ้านหรือจังหวัดของตน)	19	22	14	10	65 (64.36)
ไปที่อื่น	8	12	8	8	36 (35.64)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.42 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกตามความชอบ อยู่ในหมู่บ้านหรือจังหวัดของตน

ความชอบ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ได้ดูแลครอบครัว	16	12	10	7	45 (69.23)
ค่าใช้จ่ายต่ำ	1	4	1	2	8 (12.30)
ทำการเกษตรได้	1	0	1	0	2 (3.08)
สบายกว่าและเป็นอิสระ	1	5	2	1	9 (13.85)
อายุมาก	0	1	0	0	1 (1.54)
รวม	19	22	14	10	65 (100.00)

ตารางที่ 3.43 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามความชอบ
ไปทำงานที่อื่น

ความชอบ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
รายได้สูงกว่า	2	6	3	6	17 (47.22)
มีงานทำ	6	4	3	2	15 (41.66)
สะดวกสบาย	0	0	2	0	2 (5.56)
มีประสบการณ์	0	1	0	0	1 (2.78)
มีเงินเก็บ	0	1	0	0	1 (2.78)
รวม	8	12	8	8	36 (100.00)

ตารางที่ 3.44 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามความ
คิดเห็นว่าจะไปทำงานที่อื่น

ความคิดเห็น	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไป	22	27	12	14	75 (74.26)
ไม่ไป	5	7	10	4	26 (25.74)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 3.45 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามความเห็น
ว่าจะไปทำงานที่อื่น

ความคิดเห็น	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
รายได้ดีกว่า	9	11	6	5	31 (41.33)
มีงาน	13	15	6	9	43 (57.33)
สะดวกสบาย	0	1	0	0	1 (1.34)
รวม	22	27	12	14	75 (100.00)

ตารางที่ 3.46 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ไม่คิดไปทำงานที่อื่น
จำแนกตามความเห็นที่จะไม่ไปทำงานที่อื่น

ความคิดเห็น	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
หางานยาก	1	2	2	0	5 (19.23)
ดูแลครอบครัว	1	3	6	2	12 (46.15)
ปัญหาสุขภาพ	1	0	0	0	1 (3.85)
ประกอบอาชีพเกษตรแล้ว	1	0	0	0	1 (3.85)
ทำการค้าขายที่บ้าน	0	0	0	1	1 (3.85)
ค่าใช้จ่ายสูง	1	1	0	0	2 (7.69)
กลัวถูกหลอก	0	0	1	0	1 (3.85)
เบื่อแล้ว	0	1	0	0	1 (3.85)
อายุมากแล้ว	0	0	1	1	2 (7.69)
รวม	5	7	10	4	26 (100.00)

ตารางที่ 3.47 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่คิดจะไปทำงานที่อื่น
จำแนกตามชนิดของงานที่อยากทำ

ชนิดของงานที่อยากทำ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
โรงงานอุตสาหกรรม	8	6	5	7	26 (34.67)
ธุรกิจบริการ	1	1	3	0	5 (6.67)
ก่อสร้าง	5	5	1	4	15 (20.00)
ห้างสรรพสินค้า	1	1	0	1	3 (4.00)
ขนส่ง	0	1	1	0	2 (2.67)
ค้าขาย	1	1	0	2	4 (5.33)
อื่นๆ	6	12	2	0	20 (26.67)
รวม	22	27	12	14	75 (100.00)

หมายเหตุ : ไม่ไปทำงานที่อื่น 26 ราย

ตารางที่ 3.48 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่คิดจะไปทำงานที่อื่น
จำแนกตามชนิดของงานอื่น ๆ ที่อยากทำ

ชนิดของงานอื่น ๆ ที่อยากทำ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ติดตั้งสายโทรศัพท์	0	1	0	0	1 (5.00)
ซ่อมเครื่องยนต์	1	0	0	0	1 (5.00)
งานอะไรก็ได้	4	2	0	0	6 (30.00)
แม่บ้าน	1	0	0	0	1 (5.00)
ช่างไฟฟ้า	0	6	1	0	7 (35.00)
ขาม	0	1	0	0	1 (5.00)
ขับรถรับจ้าง	0	1	1	0	2 (10.00)
ช่างแอร์	0	1	0	0	1 (5.00)
รวม	6	12	2	0	20 (100.00)

ตารางที่ 3.49 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่คิดจะไปทำงานที่อื่น
จำแนกตามสถานที่ทำงานที่อยากไปทำ

สถานที่ทำงานที่อยากไปทำ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ในจังหวัดนี้	2	2	1	1	6 (8.00)
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	1	4	1	4	10 (13.33)
กรุงเทพฯ	10	18	5	8	41 (54.67)
ภาคเหนือ	1	0	0	0	1 (1.33)
ภาคกลาง	5	3	2	1	11 (14.67)
ภาคตะวันออก	2	0	1	0	3 (4.00)
ภาคใต้	0	0	1	0	1 (1.33)
ต่างประเทศ	1	0	1	0	2 (2.67)
รวม	22	27	12	14	75 (100.00)

หมายเหตุ : ไม่ไปทำงานที่อื่น 26 ราย

ตารางที่ 3.50 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ระดับการศึกษา	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	1	1.72	1	2.63	2	2.08
ประถมศึกษา	40	68.97	25	65.79	65	67.71
มัธยมศึกษาตอนต้น	11	18.97	4	10.53	15	15.63
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3	5.17	7	18.42	10	10.42
ปวช./ปวส./หรือเทียบเท่า	3	5.17	0	0.00	3	3.13
ปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์	0	0.00	1	2.63	1	1.04
รวม	58	100.00	38	100.00	96	100.00

ตารางที่ 3.51 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามสถานภาพการสมรสและเพศ

สถานภาพการสมรส	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	23	39.66	7	18.42	30	31.25
สมรส	32	55.17	26	68.42	58	60.42
หม้าย	1	1.72	2	5.26	3	3.13
หย่าร้าง	2	3.45	2	5.26	4	4.17
แยกกันอยู่	0	0.00	1	2.63	1	1.04
รวม	58	100.00	38	100.00	96	100.00

ตารางที่ 3.52 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามงาน
ที่ทำหลังสุดและเพศ

ชนิดงาน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โรงงานอุตสาหกรรม	13	22.41	16	42.11	29	30.21
ธุรกิจบริการ	23	39.66	10	26.32	33	34.38
ก่อสร้าง	13	22.41	7	18.42	20	20.83
ห้างสรรพสินค้า	0	0.00	2	5.26	2	2.08
ขนส่ง	7	12.07	0	0.00	7	7.29
อื่น ๆ	2	3.45	3	7.89	5	5.21
รวม	58	100.00	38	100.00	96	100.00

หมายเหตุ : อื่น ๆ ได้แก่ ขนของขึ้นรถ ลูกจ้างร้านค้า

ตารางที่ 3.53 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตาม
สถานที่ทำงานหลังสุดและเพศ

สถานที่	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดที่ตนเองอยู่	2	3.45	0	0.00	2	2.08
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	2	3.45	4	10.53	6	6.25
กรุงเทพฯ	39	67.24	25	65.79	64	66.67
ภาคกลาง	14	24.14	8	21.05	22	22.92
ภาคตะวันออก	1	1.72	1	2.63	2	2.08
รวม	58	100.00	38	100.00	96	100.00

ตารางที่ 3.54 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างตามระดับการศึกษาและอายุ

ระดับการศึกษา	15 – 24		25 – 34		35 - 44		45 ขึ้นไป		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	0	0.00	2	5.13	0	0.00	0	0.00	2	2.08
ประถมศึกษา	22	64.71	25	64.10	6	60.00	12	92.31	65	67.71
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	14.71	8	20.51	2	20.00	0	0.0	15	15.63
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	17.65	2	5.13	1	10.00	1	7.69	10	10.42
ปวช./ปวส./หรือเทียบเท่า	1	2.94	1	2.56	1	10.00	0	0.0	3	3.13
ปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์	0	0.00	1	2.56	0	0.00	0	0.0	1	1.04
รวม	34	100.00	39	100.00	10	100.00	13	100.00	96	100.00

ตารางที่ 3.55 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำนวนตามสถานภาพการสมรสและอายุ

สถานภาพการสมรส	15 – 24		25 – 34		35 – 44		45 ขึ้นไป		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	22	64.71	8	20.51	0	0.00	0	0.00	30	31.25
สมรส	9	26.47	29	74.36	9	90.00	11	84.62	58	60.42
หม้าย	0	0.00	1	2.56	0	0.00	2	15.38	3	3.13
หย่าร้าง	2	5.88	1	2.56	1	10.00	0	0.00	4	4.17
แยกกันอยู่	1	2.94	0	0.00	0	0.00	0	0.0	1	1.04
รวม	34	100.00	39	100.00	10	100.00	13	100.00	96	100.00

ตารางที่ 3.56 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำนวนงานที่ทำหลังสุดและอายุ

ชนิดงาน	15 - 24		25 - 34		35 - 44		45 ขึ้นไป		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โรงงานอุตสาหกรรม	15	44.12	11	28.21	2	20.00	1	7.69	29	30.21
ธุรกิจบริการ	10	29.41	15	38.46	4	40.00	4	30.77	33	34.38
ก่อสร้าง	3	8.82	8	20.51	2	20.00	7	53.85	20	20.83
ห้างสรรพสินค้า	2	5.88	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	2.08
ขนส่ง	4	11.76	3	7.69	0	0.00	0	0.00	7	7.29
อื่นๆ	0	0.00	2	5.13	2	20.00	1	7.69	5	5.21
รวม	34	100.00	39	100.00	10	100.00	13	100.00	96	100.00

หมายเหตุ : อื่นๆ ได้แก่ ขนของขึ้นรถ ลูกจ้างร้านค้า

ตารางที่ 3.57 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำนวนตามสถานที่ทำงานหลังและอายุ

สถานที่	15 – 24		25 – 34		35 - 44		45 ขึ้นไป		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดที่ตนเองอยู่ จังหวัดอื่นในภาคอีสาน กรุงเทพฯ ภาคกลาง ภาคตะวันออก	1	2.94	1	2.56	0	0.00	0	0.00	2	2.08
	2	5.88	3	7.69	1	10.00	0	0.00	6	6.25
	22	64.71	24	61.54	8	80.00	10	76.92	64	66.67
	8	23.53	10	25.64	1	10.00	3	23.08	22	22.92
	1	2.94	1	2.56	0	0.00	0	0.00	2	2.08
รวม	34	100.00	39	100.00	10	100.00	13	100.00	96	100.00

ตารางที่ 3.58 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุดและงานที่ทำหลังสุด

สถานที่	โรงงานอุตสาหกรรม		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดที่ตนเองอยู่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	28.57	0	0.00	2	2.08
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	0	0.00	2	6.06	3	15.00	0	0.00	1	14.29	0	0.00	6	6.25
กรุงเทพฯ	15	51.72	28	84.85	11	55.00	1	50.00	4	57.14	5	100.00	64	66.67
ภาคกลาง	13	44.83	2	6.06	6	30.00	1	50.00	0	0.00	0	0.00	22	22.92
ภาคตะวันออก	1	3.45	1	3.03	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	2.08
รวม	29	100.00	33	100.00	20	100.00	2	100.00	7	100.00	5	100.00	96	100.00

ตารางที่ 3.59 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำนวนตามผู้แนะนำและงานที่ทำหลังสุด

ผู้แนะนำ	โรงงาน อุตสาหกรรม		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ขนส่ง		อื่น ๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ญาติพี่น้อง	11	37.93	16	48.48	5	25.00	0	0.00	1	20.00	34	35.42
เพื่อน	7	24.14	8	24.24	4	20.00	2	28.57	0	0.00	21	21.88
เพื่อนบ้าน	4	13.79	1	3.03	4	20.00	1	14.29	1	20.00	11	11.46
นางจ้าง	0	0.00	1	3.03	3	15.00	0	0.00	2	40.00	6	6.25
สมัครด้วยตนเอง,	6	20.69	7	21.21	4	20.00	4	57.14	1	20.00	23	23.96
อื่นๆ	1	3.45	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	1.04
รวม	29	100.00	33	100.00	20	100.00	7	100.00	5	100.00	96	100.00

หมายเหตุ :อื่น ๆ ได้แก่ มารับสมัครที่หมู่บ้าน

ตารางที่ 3.60 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามผู้แนะนำและสถานที่ทำงานหลังสุด

ผู้แนะนำ	ในจังหวัด ที่ตนเองอยู่		จังหวัดอื่น ในภาคอีสาน		กรุงเทพฯ		ภาคกลาง		ภาคตะวันออก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ญาติพี่น้อง	0	0.00	4	66.67	21	32.81	8	36.36	1	50.00	34	35.42
เพื่อน	1	50.00	1	16.67	14	21.88	5	22.73	0	0.00	21	21.88
เพื่อนบ้าน	0	0.00	0	0.00	8	12.50	3	13.64	0	0.00	11	11.46
นายจ้าง	0	0.00	0	0.00	4	6.25	2	9.09	0	0.00	6	6.25
สมัครด้วยตนเอง	1	50.00	1	16.67	16	25.00	4	18.18	1	50.00	23	23.96
อื่นๆ	0	0.00	0	0.00	1	1.56	0	0.00	0	0.00	1	1.04
รวม	2	100.00	6	100.00	64	100.00	22	100.00	2	100.00	96	100.00

หมายเหตุ : อื่น ๆ ได้แก่ มารับสมัครที่หมู่บ้าน

ตารางที่ 3.61 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามวิธีการที่นายจ้างเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด

วิธีการ	โรงงานอุตสาหกรรม		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต่อสัญญาหลังจากครบกำหนดเวลาของสัญญา	1	3.45	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	1.04
เกษียณก่อนอายุที่กำหนด														
ตามความสมัครใจ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	14.29	0	0.00	1	1.04
การลาออกโดยสมัครใจ	16	55.17	19	57.58	7	35.00	1	50.00	5	71.43	2	40.00	50	52.08
การปิดกิจการ	5	17.24	2	6.06	3	15.00	0	0.00	0	0.00	1	20.00	11	11.46
การถูกเลิกจ้าง	6	20.69	11	33.33	9	45.00	1	50.00	1	14.29	2	40.00	30	31.25
อื่นๆ	1	3.45	1	3.03	1	5.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	3.13
รวม	29	100.00	33	100.00	20	100.00	2	100.00	7	100.00	5	100.00	96	100.00

หมายเหตุ: ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

อื่นๆ ได้แก่ ไม่จ่ายค่าแรง งานหมด ลดค่าแรง

ตารางที่ 3.62 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามเหตุผลที่นายจ้างระบุในการเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด

เหตุผล	โรงงาน อุตสาหกรรม		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาสาย ลาป่วยและการขาดงานมาก	2	18.18	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	4.65
ไม่ระบุเหตุผล	2	18.18	0	0.00	4	30.77	0	0.00	0	0.00	0	0.00	6	13.95
สภาพเศรษฐกิจ	6	54.55	11	78.57	5	38.46	1	100.00	0	0.00	2	66.67	25	58.14
อื่นๆ	1	9.09	3	21.43	4	30.77	0	0.00	1	100.00	1	33.33	10	23.26
รวม	11	100.00	14	100.00	13	100.00	1	100.00	1	100.00	3	100.00	43	100.00

หมายเหตุ: ลาออกโดยสมัครใจ 53 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

อื่นๆ ได้แก่ ประมูลงานไม่ได้ งานไม่มีให้ทำ งานหมด อายุมากเกินไป คนงานเยอะไป

ตารางที่ 3.63 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำนวนตามเงื่อนไขที่ถูกเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด

เงื่อนไข	โรงงาน		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เลิกจ้างโดยได้ค่าชดเชยตามกฎหมายหรือมากกว่า	3	23.08	2	14.29	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	5	10.87
เลิกจ้างโดยได้ค่าชดเชยน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด	0	0.00	2	14.29	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	33.33	3	6.52
เลิกจ้างโดยให้สิทธิประโยชน์อื่น ๆ	0	0.00	1	7.14	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	2.17
เลิกจ้างโดยไม่มีการให้หรือระบุถึงค่าชดเชย	6	46.15	7	50.00	10	76.92	1	100.00	2	100.00	2	66.67	28	60.87
เลิกจ้างโดยไม่ได้รับค่าชดเชย แต่เป็นไปตามกฎหมาย	4	30.77	2	14.29	3	23.08	0	0.00	0	0.00	0	0.00	9	19.57
รวม	13	100.00	14	100.00	13	100.00	1	100.00	2	100.00	3	100.00	46	100.00

หมายเหตุ : ลาออกโดยสมัครใจ 50 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.64 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำนวนตามการเรียกร้องค่าชดเชยและงานที่ทำหลังสุด

การเรียกร้องค่าชดเชย	โรงงาน อุตสาหกรรม		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องเรียกร้อง	7	53.85	4	28.57	3	23.08	0	0.00	0	0.00	0	0.00	14	30.43
ไม่ได้เรียกร้อง	5	38.46	10	71.43	9	69.23	1	100.00	2	100.00	3	100.00	30	65.22
เรียกร้อง	1	7.69	0	0.00	1	7.69	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	4.35
รวม	13	100.00	14	100.00	13	100.00	1	100.00	2	100.00	3	100.00	46	100.00

หมายเหตุ : ลาออกโดยสมัครใจ 50 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.65 การเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตามเพศ

Groups	Number of Cases	Mean	Standard Deviation	t value
ชาย	57	48091.5263	26514.392	0.81*
หญิง	37	43003.5676	34534.265	

* $p > 0.05$

ตารางที่ 3.66 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามช่วงอายุ

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	3	6065569555	2021856518	2.3688	0.0759
Within Groups	90	76818126755	853534741.7		
Total	93	82883696310			

ตารางที่ 3.67 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามระดับการศึกษา

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	163185630.2	81592815.12	0.852	0.9184
Within Groups	85	81396778901	957609163.5		
Total	87	81559964531			

ตารางที่ 3.68 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามงานที่ทำหลังสุด

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	4	3984434734	996108683.6	1.1165	0.3540
Within Groups	87	77618822728	892170376.2		
Total	91	81603257463			

ตารางที่ 3.69 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุด

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	4760297438	2380148719	2.7246	0.0712
Within Groups	87	76000575957	873569838.6		
Total	89	80760873394			

บทที่ 4

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ต้นปี 2540 ได้ส่งผลให้มีผู้ตกงานเพิ่มขึ้นและมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน ผู้ที่ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจบางคนจะเดินทางกลับสู่ชนบทเพื่อช่วยครอบครัวประกอบอาชีพ หรือไม่กี่หางานอื่น ๆ ทำให้มีรายได้มาช่วยเหลือครอบครัวดั้งเดิม การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อให้ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีหัวข้อที่ทำการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 ลักษณะและขนาดของครัวเรือน

สภาพทางสังคมของครัวเรือนในชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นั่นคือเมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครัวเรือนแต่งงานออกไป ก็จะไปสร้างครอบครัวใหม่ ทำให้จำนวนครัวเรือนที่มี 1 ครอบครัว มีจำนวนสูงถึงร้อยละ 52.48 อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติในสังคมชนบทมีสูงกว่าสังคมในเมือง เมื่อมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งแต่งงานก็จะมีการรับเอาสมาชิกจากครัวเรือนอื่นมาอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน ดังนั้นในบ้าน 1 หลังจึงมีสมาชิกมากกว่า 1 ครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกัน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีสมาชิกอาศัยอยู่ด้วยกันมากกว่า 1 ครอบครัว มีสูงถึงร้อยละ 47.52 และเป็นครัวเรือนที่มีสมาชิกอาศัยอยู่ 2 ครอบครัว มีจำนวนมากที่สุด โดยเฉลี่ยในบ้าน 1 หลังมีครอบครัวอาศัยอยู่รวมกัน 1.61 ครอบครัว (ตารางที่ 4.1)

จากการศึกษาถึงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอดีตมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงถึง 7 คน (พิทักษ์สิทธิ์, 2526) แต่ผลจากการศึกษาในรอบปี 2541 พบว่าจำนวนสมาชิกเฉลี่ยของครัวเรือนได้ลดลงเหลือเพียง 5.20 คนต่อครัวเรือน ทั้งนี้เพราะมาตรการส่งเสริมให้มีการวางแผนครอบครัวด้วยวิธีคุมกำเนิดได้ผลดี และสัดส่วนของเพศหญิงมีมากกว่าเพศชายเล็กน้อย (ตารางที่ 4.2) นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกัน 3-5 คนมีมากที่สุดถึงร้อยละ 59.40 และไม่มีครัวเรือนใดเลยที่อาศัยอยู่เพียงคนเดียว (ตารางที่ 4.3) จึงอาจ

กล่าวได้ว่าครัวเรือนที่มีผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและกลับสู่ชนบทเป็นครัวเรือนที่มีขนาดปานกลางและขนาดใหญ่ โดยมีผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนรวมกันจำนวนหลายคน

4.2 โครงสร้างของประชากร

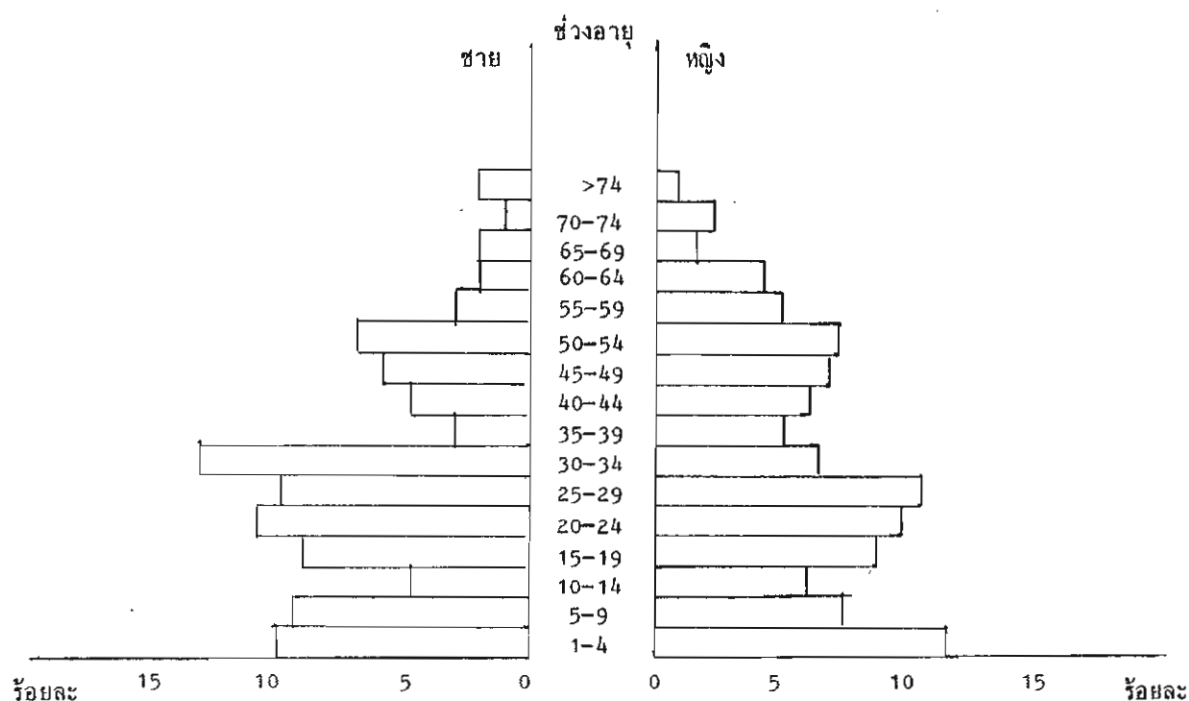
เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของประชากรในวัยเด็ก ซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี วัยกำลังแรงงานอายุระหว่าง 15-64 ปี และวัยชรา ซึ่งมีอายุ 65 ปีขึ้นไป พบว่าประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 69.72 สำหรับประชากรในวัยเด็กมีจำนวนสูงกว่าวัยชราประมาณ 5 เท่า เมื่อพิจารณาถึงอัตราส่วนผู้เป็นภาระ (Dependency ratio) ซึ่งเป็นการบอกให้ทราบถึงภาระของประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่ต้องรับผิดชอบในการดูแลเด็กและคนชราแล้ว พบว่าอัตราส่วนของผู้เป็นภาระเท่ากับร้อยละ 43.44 ซึ่งหมายความว่าผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน 100 คน นอกจากต้องดูแลตัวเองแล้ว ต้องมีการดูแลเด็กและคนชรา จำนวน 43.44 คน (ตารางที่ 4.4)

สำหรับลักษณะโครงสร้างของประชากร จากการศึกษาพบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับรูประฆังคว่ำ แต่ในอดีตที่ผ่านมาเป็นรูปสามเหลี่ยมฐานกว้างเพราะมีสัดส่วนของผู้ที่อยู่ในวัยเด็กสูง จากรูปที่ 4.1 ผู้มีอายุ 1 ปี ถึงต่ำกว่า 35 ปี มีอัตราส่วนอยู่ในระดับสูงพอ ๆ กันทั้งเพศหญิงและชาย สำหรับผู้ที่มีอายุมากกว่า 35 ปีขึ้นไป มีอัตราส่วนน้อยลงไปตามลำดับทั้งเพศหญิงและชาย เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากการณรงคในเรื่องการคุมกำเนิดในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาประสบความสำเร็จ จึงทำให้อัตราการเกิดลดลงตามลำดับ

4.3 อัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราเพิ่มตามธรรมชาติ

จากการศึกษาพบว่า อัตราการเกิดของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ตงาน สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกว่า 2 เท่า กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีผู้ตงานมีอัตราการเกิดสูงถึง 36.19 คนต่อประชากร 1,000 คน (ตารางที่ 4.5) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของประเทศในปี 2541 มีอัตราการเกิดเท่ากับ 17.00 คนต่อประชากร 1,000 คน (สถาบันประชากรศาสตร์, 2541)

สำหรับอัตราการตายของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ตงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยอัตราการตายของครัวเรือนที่มีผู้ตงานเท่ากับ 5.71 คนต่อประชากร 1,000 คน แต่ค่าเฉลี่ยของประเทศเท่ากับ 7.00 คนต่อประชากร 1,000 คน

รูปที่ 4.1 จำนวนประชากรจำแนกตามเพศและอายุ

อัตราเพิ่มตามธรรมชาติของประชากร คำนวณจากอัตราการเกิดของประชากรลบด้วยอัตราการตายของประชากร สำหรับครัวเรือนที่มีผู้ตงงานมีอัตราเพิ่มตามธรรมชาติสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศถึง 3 เท่าตัว กล่าวคือ อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติของครัวเรือนที่มีผู้ตงงานเท่ากับ 30.48 คนต่อประชากร 1,000 คน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของประเทศเท่ากับ 10 คนต่อประชากร 1,000 คน เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากครัวเรือนที่มีผู้ตงงานมีอัตราการเกิดอยู่ในระดับสูง

4.4 การศึกษา

ในเรื่องของการศึกษาจะพิจารณาเฉพาะประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้วเท่านั้น โดยไม่รวมประชากรในครัวเรือนที่กำลังศึกษาอยู่- และเด็กที่ยังไม่เข้าเรียน สำหรับในหัวข้อนี้จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และระดับการศึกษาของประชากรซึ่งเป็นสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนร้อยละ 85.15 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมีเพียงร้อยละ 6.93 ที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา โดยหัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาสูงสุดในระดับ ปวช. และ ปวส. เท่านั้น สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีสูงถึงร้อยละ 7.92 (ตารางที่ 4.6)

อย่างไรก็ตามถึงแม้การศึกษาในปัจจุบันจะได้รับการพัฒนามากขึ้น แต่ยังคงพบว่า ระดับการศึกษาของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและสิ้นสุดการเรียนแล้วยังคงอยู่ในระดับต่ำ คือจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ถึงร้อยละ 76.08 มีเพียงไม่ถึง 1 ใน 5 เท่านั้นที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา โดยมีประชากรในครัวเรือนที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีเพียงร้อยละ 0.54 เท่านั้น (ตารางที่ 4.7)

4.5 อาชีพและการเปลี่ยนแปลงอาชีพ

การพิจารณาอาชีพในที่นี้เป็นการพิจารณาอาชีพของประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรอง ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

4.5.1 อาชีพหลัก

อาชีพหลักที่สำคัญที่สุดของประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว มีเพียง 2 อาชีพ คือ อาชีพการเกษตรและรับจ้างทั่วไป โดยประชากรที่มีอาชีพการเกษตรสูงถึงร้อยละ 60.22 (จากการศึกษาครั้งแรก มีเพียงร้อยละ 40.90) และอาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 20.43 เป็นที่น่าสังเกตว่า เหตุที่สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรสูงขึ้นอาจเนื่องมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ประชากรในครัวเรือนหางานรับจ้างอื่น ๆ ทำได้ยากขึ้น และบริษัทเอกชนหลาย ๆ แห่งได้เลิกกิจการ จึงจำเป็นต้องหันมาประกอบอาชีพทางการเกษตรแทนการรับจ้างเหมือนอย่างที่เคยทำมา สำหรับประชากรในครัวเรือนที่ไม่ประกอบอาชีพเลยมีร้อยละ 13.98 อาชีพที่นอกเหนือจากที่กล่าวไปแล้ว ได้แก่ ค้าขาย ประกอบกิจการส่วนตัว และลูกจ้างรัฐ รวมกันมีเพียงร้อยละ 5.38 เท่านั้น (ตารางที่ 4.8)

4.5.2 อาชีพพรอง

ประชากรในครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพพรอง จากการศึกษพบว่า มีสูงถึงร้อยละ 60.75 มีเพียงร้อยละ 39.25 ที่ประกอบอาชีพพรอง และอาชีพพรองที่สำคัญคือ รับจ้างทั่วไป (ตารางที่ 4.9) อาชีพรับจ้างทั่วไปจะมีการเปลี่ยนแปลงงานไปเรื่อย ๆ ตามสถานะของงานที่เกิดขึ้น เช่น บางช่วงเวลาอาจทำงานรับจ้างก่อสร้าง บางช่วงเวลาอาจทำงานรับจ้างในไร่นา หรือรับจ้างตามร้านค้าและโรงงานต่าง ๆ เป็นต้น

4.5.3 การเปลี่ยนแปลงในอาชีพ

จากการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักในระยะ 5 ปีที่ผ่านมาของประชากรในครัวเรือน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ในครัวเรือนถึงร้อยละ 80.38 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เคยประกอบอาชีพอะไรก็ยังคงประกอบอาชีพเดิมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพหลักจากอาชีพเดิมไปประกอบอาชีพอื่นมีเพียงร้อยละ 19.62 (ตารางที่ 4.10) โดยเหตุผลสำคัญที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพ คือ รายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพเดิมไม่พอใช้ นอกจากนี้ยังจ้างยังลดอัตราค่าจ้างลง หรือบางครั้งถูกเลิกจ้างเนื่องจากนายจ้างเลิกกิจการ ส่วนเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้เลิกประกอบอาชีพเดิม คือ สุขภาพอ่อนแอ จำเป็นต้องกลับมาดูแลครอบครัว และบางครั้งต้องการที่จะประกอบอาชีพที่ตัวเองต้องการ เป็นต้น

4.6 จำนวนวันทำงานต่อปี

จำนวนวันทำงานของแต่ละคนที่ทำงานในรอบ 1 ปี ถือเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่บอกให้รู้ถึงฐานะทางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนทางอ้อม โดยทั่วไปแล้วหากประชากรในครัวเรือนมีจำนวนวันในการทำงานต่อปีมาก ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนจะอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ถ้าหากจำนวนวันที่ประชากรในครัวเรือนแต่ละคนทำงานต่อปีมีจำนวนน้อย ฐานะทางเศรษฐกิจก็จะไม่ดีตามไปด้วย จากการศึกษถึงจำนวนวันทำงานเฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้วพบว่า จำนวนวันที่ประชากรในครัวเรือนทำงานต่อปีมีเพียงแค่ 144.36 วันเท่านั้น หรือคิดเป็นร้อยละ 39.55 ของจำนวนวันทั้งหมดในรอบ 1 ปี จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสมาชิกของครัวเรือนแต่ละคนยังใช้เวลาในการทำงานไม่เต็มที่

สำหรับจำนวนวันทำงานต่อคนต่อปีของประชากรในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักเท่ากับ 120.68 วัน หรือคิดเป็นร้อยละ 83.60 ของจำนวนวันทำงานทั้งหมด ในส่วนของประชากรในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพพรองมีจำนวนวันทำงานเฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพหลักประมาณ 5 เท่า (ตารางที่ 4.11)

4.7 การทำงานรับจ้าง

ประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วทำงานรับจ้างถึงร้อยละ 55.91 (ตารางที่ 4.12) ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาถึงรายละเอียดของการทำงานรับจ้าง ซึ่งประกอบด้วยประเภทของงานรับจ้าง สถานที่ทำงานรับจ้าง และช่วงเวลาที่ใช้ไปทำงานรับจ้าง ผลจากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

ประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ดกงานทำงานรับจ้างเกี่ยวกับการเกษตรมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 38.94 เช่น ไปรับจ้างค้ายาสูบ ค่านา และเก็บเกี่ยวผลผลิต เหตุที่สัดส่วนของการทำงานเกี่ยวกับการเกษตรมีสัดส่วนสูงก็เนื่องมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้งานรับจ้างนอกภาคการเกษตรลดต่ำลงอย่างมาก ประชากรของครัวเรือนที่มีผู้ดกงานจึงจำเป็นต้องหันไปรับจ้างทำงานในภาคการเกษตร งานรับจ้างที่สำคัญรองลงมา ได้แก่ การรับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้าง โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 22.12 สำหรับงานรับจ้างอื่น ๆ มีสัดส่วนไม่มากนัก (ตารางที่ 4.13)

สถานที่ทำงานรับจ้าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.81 รับจ้างทำงานในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ รองลงไปคือรับจ้างทำงานที่กรุงเทพฯ ร้อยละ 33.17 ส่วนที่เหลือกระจายไปทำงานรับจ้างที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งไปทำงานรับจ้างในต่างประเทศ (ตารางที่ 4.14) ดังได้กล่าวมาแล้วว่าผลจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้สมาชิกในครัวเรือนถูกเลิกจ้างทำงาน และจำเป็นต้องอพยพกลับภูมิลำเนาเดิม ประกอบกับการหางานทำในภาคอุตสาหกรรมหาได้ลำบากยิ่งขึ้น ดังนั้นช่วงเวลาในการทำงานรับจ้างส่วนใหญ่จึงไม่แน่นอนจากการศึกษาพบว่าประชากรที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วและมีช่วงเวลาทำงานรับจ้างที่ไม่แน่นอนสูงถึงร้อยละ 72.12 สำหรับประชากรในครัวเรือนบางคนที่มีงานทำตลอดทั้งปี มีร้อยละ 19.71 โดยไปทำงานที่กรุงเทพฯ เช่น ขับรถแท็กซี่ งานบริการตามร้านอาหาร หรือเป็นแม่บ้าน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดทั้งปี แต่ก็มีประชากรในครัวเรือนบางส่วนที่ไปทำงานรับจ้างหลังจากที่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วซึ่งมีสัดส่วนเล็กน้อยเพียงร้อยละ 8.17 เท่านั้น (ตารางที่ 4.15)

4.8 การย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ดกงานแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ การย้ายออก และการย้ายเข้า สำหรับการย้ายออกแบ่งเป็นการย้ายออกถาวรและการย้ายออกชั่วคราว การย้ายออกถาวรในที่นี้หมายถึงผู้ที่ไปอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้านมีระยะเวลารวมกันตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ในกรณีของผู้ที่ย้ายออกไปอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้านมีระยะเวลารวมกันน้อยกว่า 6 เดือน จัดเป็นผู้ย้ายออกชั่วคราว ในส่วนของผู้ย้ายเข้าหากย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเกินกว่า 6 เดือน ถือเป็นผู้ย้ายเข้าถาวร แต่ถ้าหากเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้อยกว่า 6 เดือนถือเป็นผู้ย้ายเข้าชั่วคราว

4.8.1 อัตราการย้ายถิ่น

จากการศึกษาอัตราการย้ายออกถาวร และอัตราการย้ายออกชั่วคราวในรอบปี 2541 ของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน พบว่ามีอัตราการย้ายออกถาวร ร้อยละ 3.81 และมีอัตราการย้ายออกชั่วคราว ร้อยละ 5.91 (ตารางที่ 4.16) เมื่อพิจารณาถึงการย้ายออกโดยรวมก็อยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก คือ ในทุก ๆ หนึ่งครัวเรือนมีผู้ย้ายออกทั้งชั่วคราวและถาวรรวมกันจำนวน 0.51 คน (ตารางที่ 4.17) ทั้งนี้เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้มีงานรับจ้างน้อยลง

สำหรับอัตราการย้ายเข้าถาวรและอัตราการย้ายเข้าชั่วคราว สูงถึงร้อยละ 6.86 และ 12.38 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.16) เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประชากรในครัวเรือนบางคนตกงานเนื่องจากการถูกเลิกจ้างและหางานทำใหม่ไม่ได้ จึงจำเป็นต้องกลับภูมิลำเนาเดิม โดยเฉลี่ยแต่ละครัวเรือนมีผู้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยทั้งชั่วคราวและถาวรจำนวน 1 คน (ตารางที่ 4.17)

4.8.2 ลักษณะของผู้ย้ายถิ่น แหล่งที่ไปอยู่ และอาชีพที่ไปทำ

การย้ายถิ่นของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน ส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งของสมาชิกที่มีการย้ายถิ่นเป็นลูกชายและลูกสาวของหัวหน้าครัวเรือน โดยเป็นลูกชายร้อยละ 31.37 และลูกสาวร้อยละ 23.53 (ตารางที่ 4.18) เมื่อพิจารณาถึงเพศของประชากรในครัวเรือนที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านพบว่า เป็นเพศชายสูงถึงร้อยละ 68.63 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิงซึ่งน้อยกว่าเพศชายถึง 2.2 เท่า (ตารางที่ 4.19)

ระดับการศึกษาของผู้ย้ายถิ่น ผู้ที่จบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่านั้นซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 74.51 (ตารางที่ 4.20) สำหรับอายุของผู้ย้ายถิ่นเกือบทั้งหมดอยู่ในวัยกำลังแรงงาน คือมีอายุระหว่าง 15-64 ปี ถึงร้อยละ 86.27 (ตารางที่ 4.21)

จากการศึกษาพบว่า ประชากรในครัวเรือนที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านส่วนใหญ่ไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 56.86 รองลงมาคือไปทำงานในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ ร้อยละ 21.57 ส่วนการไปทำงานในภาคอื่นและต่างประเทศมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 4.22) ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ไปรับจ้างทำงานทั่วไปมีสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 70.60 งานรับจ้างทั่วไปที่ไปทำได้แก่ รับจ้างขับรถ เดินสายไฟฟ้า เดินท่อประปา ทำงานก่อสร้าง เลี้ยงเด็ก ทำความสะอาดบ้าน และขนของ เป็นต้น (ตารางที่ 4.23)

4.9 สถานภาพการสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนที่แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกันตลอดมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 79.21 มีเพียงร้อยละ 2.97 และ 0.99 ที่เป็นโสดและหย่าร้าง ตามลำดับ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 16.83 เป็นหม้าย เนื่องจากสามีหรือภรรยาเสียชีวิต แต่ส่วนใหญ่แล้วสามีเสียชีวิตมากกว่าภรรยา (ตารางที่ 4.24)

4.10 การวางแผนครอบครัว

จากการศึกษาครัวเรือนที่มีผู้ดงงานถึงเรื่องการคุมกำเนิด พบว่า ร้อยละ 82.18 เคยคุมกำเนิด (ตารางที่ 4.25) วิธีคุมกำเนิดที่นิยมใช้กันมากคือ กิญา ทำหมันหญิง และนิตยา ร้อยละ 40.97 28.92 และ 20.48 ตามลำดับ ส่วนวิธีการคุมกำเนิดอื่น ๆ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 4.26)

4.11 จำนวนบุตรและอัตราการตายของบุตร

จำนวนบุตรและอัตราการตายของบุตรถือเป็นตัวชี้วัดปัญหาในด้านสุขภาพและอนามัยของครอบครัว ผลจากการศึกษาพบว่า จำนวนบุตรทั้งหมดของหัวหน้าครัวเรือนที่มีผู้ดงงานทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และที่ตายไปแล้วเฉลี่ย 4.46 คน ซึ่งนับเป็นจำนวนที่มาก (ตารางที่ 4.27) เนื่องจากเป้าหมายของรัฐบาลพยายามให้แต่ละครอบครัวมีบุตรได้ไม่เกิน 2 คน เพราะการมีบุตรมากจะเป็นภาระแก่ครอบครัวที่จะต้องเลี้ยงดูต่อไป

จำนวนบุตรที่ตายก่อนคลอด (แท้ง) ของหัวหน้าครัวเรือน มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 6.21 กล่าวคือ ในจำนวนบุตร 100 คน ตายก่อนคลอด 6.21 คน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาในด้านสุขภาพของผู้เป็นแม่ที่ไม่แข็งแรงพอ และบางครั้งมีโรคติดต่อที่เป็นอันตรายกับบุตรในครรภ์จึงทำให้คลอดก่อนกำหนด สำหรับบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายหลังจากที่ครอบครัวได้เลี้ยงดูมาได้ระยะหนึ่ง มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 9.09 (ตารางที่ 4.27) บุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายไปแล้วมีอายุระหว่างแรกเกิดถึง 1 ปีเป็นส่วนใหญ่ โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 53.66 สำหรับบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่เสียชีวิตและเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 20 ปี มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 34.15 (ตารางที่ 4.28)

สำหรับการตายของบุตรที่ไม่ทราบสาเหตุแน่ชัดมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 46.34 รองลงไปได้แก่เป็นไข้มาลาเรียและอุบัติเหตุ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19.51 และ 9.76 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.29) การตายของบุตรในครัวเรือนเนื่องจากไข้มาลาเรีย นับเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าปัญหาในด้านสาธารณสุขที่รัฐจัดให้กับราษฎรยังไม่เพียงพอ และขาดการส่งเสริมความรู้ในการป้องกันโรคต่าง ๆ ในเบื้องต้น

4.12 ความพิการและการเจ็บป่วยเรื้อรัง

จากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีคนพิการ มีเพียงร้อยละ 5.94 เท่านั้น และเป็นครัวเรือนที่มีสมาชิกเป็นคนพิการเพียง 1 คน เมื่อเฉลี่ยคนพิการต่อครัวเรือนแล้วพบว่าจำนวนคนพิการเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 0.06 หรือกล่าวได้ว่าในทุก ๆ 17 ครัวเรือนมีผู้พิการจำนวน 1 คน (ตารางที่ 4.30)

การเจ็บป่วยเรื้อรังของสมาชิกในครัวเรือนพบว่ามีส่วนสูงถึงร้อยละ 36.63 โดยเป็นครัวเรือนที่มีสมาชิกเจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน สูงที่สุด เมื่อเฉลี่ยผู้เจ็บป่วยเรื้อรังต่อครัวเรือนเท่ากับ 0.45 คน หรือทุก ๆ 2 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน (ตารางที่ 4.31)

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยเรื้อรัง ได้แก่ การเป็นโรคต่าง ๆ ดังนี้ โรคเบาหวาน ร้อยละ 22.22 รองลงไปได้แก่ โรคทางเดินอาหาร และโรคหัวใจ ร้อยละ 17.78 และ 8.89 ตามลำดับ ส่วนสาเหตุที่ทำให้เจ็บป่วยเรื้อรังจากโรคอื่น ๆ มีสัดส่วนไม่มากนัก (ตารางที่ 4.32)

4.13 ลักษณะสวน

สวนนับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ในเรื่องของการพัฒนาในด้านสุขภาพและอนามัยของครัวเรือน จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนที่มีสวนขี้มีสูงถึงร้อยละ 94.06 มีเพียงร้อยละ 5.94 เท่านั้นที่ยังไม่มีสวนใช้ ซึ่งนับว่าความพยายามของรัฐที่จะให้มีสวนทุกครัวเรือนประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ (ตารางที่ 4.33)

4.14 ลักษณะของบ้านที่พักอาศัย

บ้านพักอาศัยของครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน สามารถจำแนกลักษณะของบ้านได้เป็น 7 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. บ้านไม้ชั้นเดียวได้ทุนสูงพื้นดิน
2. บ้านไม้ชั้นเดียวติดพื้น (พื้นดิน)
3. บ้านไม้ชั้นเดียวติดพื้น (พื้นไม้)
4. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้นพื้นซีเมนต์
5. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้นพื้นไม้
6. บ้านก่อด้วยอิฐบล็อกชั้นเดียวพื้นซีเมนต์
7. บ้านก่อด้วยอิฐบล็อกชั้นเดียวพื้นดิน

จากลักษณะของบ้านทั้งหมด บ้านไม้ชั้นเดียวได้ทุนสูงพื้นดิน เป็นบ้านที่นิยมปลูกสร้างกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.58 ของครัวเรือนทั้งหมด เหตุที่นิยมปลูกบ้านไม้ชั้นเดียวได้ทุนสูงก็เพราะคำนึงถึงความปลอดภัยของสมาชิกในครอบครัวจากสัตว์ประเภทยุง ตะขาบ ตลอดจนภัยคุกคามจากโจรผู้ร้าย นอกจากนี้ได้ทุนสูงยังใช้เป็นที่พักผ่อนในตอนกลางวัน และใช้เป็นสถานที่ทำงานหัตถกรรมต่าง ๆ เช่น ทอผ้า ทอเสื่อ สานไหม รวมทั้งใช้เป็นครัวหุงข้าว สำหรับวัสดุที่ใช้มุงหลังคา ร้อยละ 87.13 ของครัวเรือนทั้งหมดใช้สังกะสีเป็นวัสดุในการมุงหลังคา (ตารางที่ 4.35)

สำหรับแบบบ้านที่นิยมปลูกสร้างลงมาได้แก่บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้นพื้นซีเมนต์ ซึ่งมีผู้ปลูกสร้างถึงร้อยละ 34.65 สำหรับแบบบ้านที่ปลูกสร้างในลักษณะอื่น ๆ มีจำนวนไม่มาก (ตารางที่ 4.34)

จากการประเมินมูลค่าปัจจุบันของบ้าน ถ้ามีการสร้างบ้านใหม่ในขนาดและลักษณะเช่นเดิม มูลค่าบ้านควรจะเป็นเท่าใด พบว่าบ้านที่มีมูลค่ามากกว่า 50,000 บาท มีจำนวนถึงร้อยละ 62.37 ของจำนวนบ้านทั้งหมด ในจำนวนนี้บ้านที่มีมูลค่าอยู่ระหว่าง 50,001-100,000 บาท มีสัดส่วนมากที่สุด อย่างไรก็ตามมูลค่าของบ้านโดยเฉลี่ยหากมีการสร้างบ้านในปัจจุบันต้องใช้เงินงบประมาณในการก่อสร้างหลังละ 104,905.94 บาท (ตารางที่ 4.36)

จากการศึกษาลักษณะการถือครองบ้านของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจพบว่า ครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเกือบทั้งหมดมีบ้านเป็นของตัวเอง คือร้อยละ 99.01 มีเพียง 1 ครัวเรือนเท่านั้นที่อาศัยผู้อื่นอยู่โดยไม่เสียค่าเช่า (ตารางที่ 4.37)

4.15 การถือครองที่ดิน

พื้นที่ดินถือครองในที่นี้หมายถึง การถือครองที่ดินที่นอกเหนือจากที่ปลูกบ้าน (สำหรับที่ดินบริเวณบ้านแต่ละครัวเรือนถือครองเฉลี่ย 0.53 ไร่)

ลักษณะการถือครองที่ดินแยกพิจารณาออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 การถือครองที่ดินที่เป็นของตนเอง และส่วนที่ 2 การถือครองที่ดินที่ผู้อื่นให้ใช้ทำประโยชน์ ซึ่งได้มาจากการเช่าและจากการที่ผู้อื่นให้ทำกินฟรี เมื่อรวมที่ดินทั้งสองส่วนนี้แล้วแต่ละครัวเรือนถือครองที่ดินเฉลี่ย 15.42 ไร่ โดยเป็นที่ดินของตนเอง 11.50 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 74.58 ส่วนที่เหลือเป็นที่ดินที่เช่าจากผู้อื่น และผู้อื่นให้ทำฟรี (ตารางที่ 4.38) ซึ่งพื้นที่ถือครองได้ลดลงจากปี 2538 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน 25.45 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542) เหตุที่พื้นที่ดินถือครองลดลง ก็เนื่องมาจากการแบ่งที่เป็นมรดกให้ลูกหลานและในบางครั้งมีการแบ่งขายเพื่อนำเงินมาใช้จ่าย

จากจำนวน 101 ครัวเรือนที่มีสมาชิกของครัวเรือนเป็นผู้ตกงานพบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองมีสูงถึง 1 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 75 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง โดยครัวเรือนที่ถือครองที่ดินขนาด 11-20 ไร่มีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 24.75 (ตารางที่ 4.39)

4.16 การเปลี่ยนแปลงของจำนวนพื้นที่ดิน

จากการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงจำนวนพื้นที่ดินถือครองในอดีตที่ผ่านมาเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่ดินถือครองในปัจจุบัน พบว่า ร้อยละ 72.28 จำนวนพื้นที่ดินถือครองไม่มีการ

เปลี่ยนแปลง ส่วนที่เหลือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลง โดยครัวเรือนที่มีจำนวนพื้นที่ดินถือครองลดลงมีร้อยละ 18.81 และครัวเรือนที่มีพื้นที่ดินถือครองเพิ่มขึ้นมีร้อยละ 8.91 (ตารางที่ 4.40)

ครัวเรือนที่มีพื้นที่ดินถือครองลดลง จำนวนพื้นที่ดินถือครองลดลงเฉลี่ยครัวเรือนละ 18.95 ไร่ สำหรับครัวเรือนที่มีพื้นที่ดินถือครองเพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้นเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.11 ไร่

เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้จำนวนพื้นที่ดินถือครองลดลงก็เนื่องจาก แบ่งเป็นมรดกให้ลูกหลาน และเครือข่าย และในบางครั้งก็ขายเพื่อนำเงินมาใช้ประโยชน์ในทางอื่น นอกจากนี้บางครัวเรือนถูกโกงที่ดิน ซึ่งล้วนแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้พื้นที่ดินถือครองลดลงแทบทั้งสิ้น (ตารางที่ 4.41) สำหรับเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้พื้นที่ดินถือครองเพิ่มขึ้นก็เนื่องมาจากการซื้อที่ดินเพิ่มเติม และจากการได้รับมรดกจากพ่อแม่เป็นสำคัญ (ตารางที่ 4.42) เงินที่ใช้ซื้อที่ดินเพิ่มเติมส่วนหนึ่งมาจากบุตรหลานที่ไปทำงานที่อื่นส่งมาให้ โดยเฉพาะการไปรับจ้างทำงานที่กรุงเทพฯ ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจยังคึกคักอยู่

4.17 การทำการเกษตร

โดยเฉลี่ยแต่ละครัวเรือนที่มีผู้ตกงานมีพื้นที่ดินถือครองที่เป็นของตนเองและที่ดินที่ผู้อื่นให้ใช้ทำประโยชน์ครัวเรือนละ 15.42 ไร่ จากจำนวน 101 ครัวเรือนมีถึง 81 ครัวเรือนที่ยึดอาชีพทำการเกษตร หรือคิดเป็นร้อยละ 80.20 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 19.80 ไม่ประกอบอาชีพทางการเกษตร แต่ไปประกอบอาชีพอื่นแทน (ตารางที่ 4.43) บางครัวเรือนไม่ประกอบอาชีพทางการเกษตรทั้งที่มีพื้นที่ทำการเกษตร ก็เนื่องมาจากพื้นที่ดินไม่เหมาะกับการทำการเกษตร นอกจากนี้ในบางครั้งฝนแล้งทำให้การเพาะปลูกไม่ได้ผล จึงเปลี่ยนอาชีพไปทำงานรับจ้าง สำหรับผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและยังหางานทำใหม่ไม่ได้ก็กลับไปช่วยทางบ้านทำการเกษตร

กิจกรรมทางการเกษตรนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กิจกรรมการปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งผลจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

4.17.1 การปลูกพืช

พืชสำคัญที่ปลูกได้แก่ ข้าวเหนียวและข้าวเจ้า แต่มีการปลูกข้าวเหนียวมากกว่าข้าวเจ้า เพราะประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่บริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก ครัวเรือนที่ปลูกข้าวเหนียวมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 74.07 ในขณะที่ครัวเรือนที่ปลูกข้าวเจ้ามีสัดส่วนน้อยกว่า คือ ร้อยละ 61.73 ในส่วนของการปลูกพืชไร่อื่น เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ปอ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียว พริก และผักเขียว มีสัดส่วนรวมกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 4.44)

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ทั้งของข้าวเหนียวและข้าวเจ้าพบว่า ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำกว่าผลผลิตข้าวนาปีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในปี 2540/41 ผลผลิตข้าวนาปีเท่ากับ 280 กก.ต่อไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542) แต่ผลจากการศึกษาข้าวเหนียวได้ผลผลิตเพียง

247.43 กก.ต่อไร่ และข้าวเจ้าได้ผลผลิต 225.71 กก.ต่อไร่ สำหรับ อ้อย มันสำปะหลัง และถั่วลิสง ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 8,000 กก. 2,200 กก. และ 115 กก. ตามลำดับ (ตารางที่ 4.45) ซึ่งผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืชดังกล่าวทั้ง 3 ชนิดต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวคือ อ้อย มันสำปะหลัง และถั่วลิสง มีผลผลิตต่อไร่ 8,444 กก. 2,307 กก. และ 238 กก. ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542) เหตุที่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของ อ้อย มันสำปะหลัง และถั่วลิสง ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งภาคเนื่องจากพื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม นอกจากนี้ในบางพื้นที่เกิดภาวะฝนแล้งจึงทำให้ผลผลิตที่ได้รับน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

4.17.2 การเลี้ยงสัตว์

สัตว์เลี้ยงที่สำคัญของครัวเรือนที่มีเป็นผู้ดกงานมี 5 ชนิดด้วยกันคือ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ สำหรับ โค และกระบือจะเลี้ยงไว้ใช้งาน และในบางครั้งก็จำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็ดและไก่จะเลี้ยงไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก แต่ก็มีการขายบ้างเป็นบางครั้ง แต่สำหรับสุกรแล้วจะเลี้ยงไว้เพื่อขายเพียงอย่างเดียว

จากการศึกษาพบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีการเลี้ยงกระบือสูงถึงร้อยละ 21.78 ในขณะที่ครัวเรือนที่เลี้ยงโคมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 15.84 โดยในแต่ละครัวเรือนเลี้ยงโคจำนวน 4.17 ตัว และเลี้ยงกระบือจำนวน 2.25 ตัว (ตารางที่ 4.46 และ 4.47)

สำหรับครัวเรือนที่มีการเลี้ยงสุกรมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.96 เท่านั้น โดยในแต่ละครัวเรือนเลี้ยงสุกรจำนวน 3.78 ตัว

เป็ดและไก่เป็นสัตว์เลี้ยงที่แต่ละครัวเรือนเลี้ยงมากที่สุด ครัวเรือนที่มีการเลี้ยงไก่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 53.47 ของครัวเรือนทั้งหมด ในขณะที่ครัวเรือนเลี้ยงเป็ดมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 19.80 หรือเลี้ยงไก่ครัวเรือนละ 14.61 ตัว และเลี้ยงเป็ด 14.77 ตัว

4.18 รายได้และแหล่งที่มาของรายได้

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งแหล่งที่มาของรายได้ออกเป็น 2 แหล่งคือ รายได้จากการเกษตร และรายได้นอกการเกษตร โดยพิจารณาเฉพาะในส่วนที่เป็นเงินสดเท่านั้น จากการศึกษาพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนโดยเฉพาะรายได้นอกการเกษตรสูงกว่ารายได้จากการเกษตรเกือบ 4 เท่าตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายได้จากกิจกรรมนอกการเกษตรนั้นมีความสำคัญมาก หากสมาชิกในครัวเรือนคนใดคนหนึ่งตกงานหรือมีงานทำลดน้อยลง ย่อมส่งผลให้รายได้นอกการเกษตรลดลงไปด้วย

รายได้จากการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 21.81 ของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน แหล่งสำคัญของรายได้มาจากการขายข้าว สัตว์ และพืชไร่ โดยมีสัดส่วนของรายได้คิดเป็นร้อยละ 9.03 7.47 และ 4.15 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามข้าวที่ขายส่วนใหญ่คือข้าวเจ้า เพราะข้าวเหนียวจะเก็บไว้บริโภค

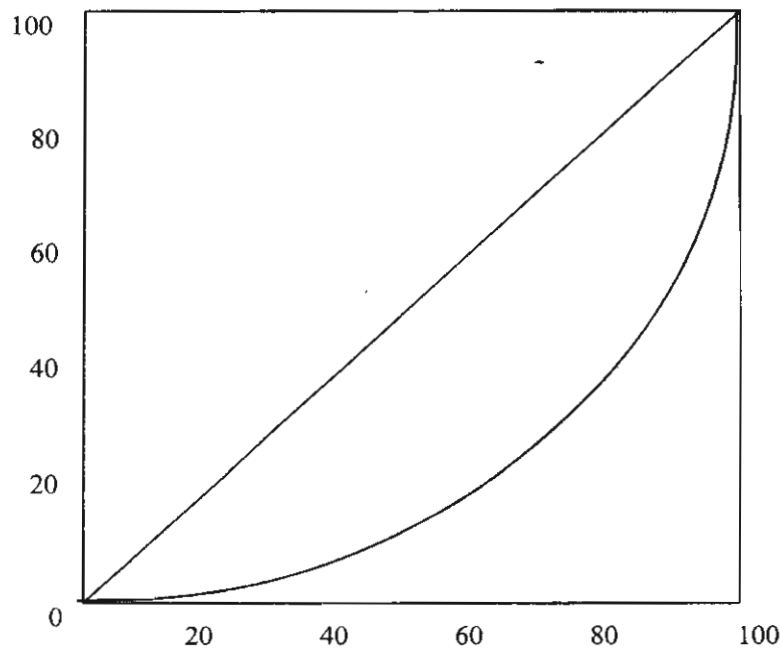
รายได้นอกการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 78.19 ของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน แหล่งสำคัญของรายได้จากการรับจ้าง และรายได้ที่ผู้อื่นส่งมาให้ โดยรายได้จากการรับจ้างทั่วไปสูงถึงร้อยละ 29.31 และรายได้จากการที่บุตรหลานส่งมาให้คิดเป็นร้อยละ 21.17 ของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน (ตารางที่ 4.48) เหตุที่รายได้จากการรับจ้างทั่วไปสูงกว่ารายได้ที่ผู้อื่นส่งมาให้ก็เนื่องมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้มีการเลิกจ้างทำงานสูง จึงส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ได้จากบุตรหลานส่งมาให้ ในขณะที่ความจำเป็นของครัวเรือนที่ต้องใช้เงินเพื่อการดำรงชีพยังคงมีเท่าเดิม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องออกไปหารับจ้างทำงานต่าง ๆ เพื่อให้มีรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้สัดส่วนของรายได้จากการรับจ้างทั่วไปสูงกว่ารายได้ที่บุตรหลานส่งมาให้

เมื่อพิจารณาถึงรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนซึ่งเกิดจากการรวมรายได้จากการเกษตรเข้ากับรายได้จากการนอกการเกษตร พบว่ามีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 47,884.60 บาทต่อครัวเรือนต่อปี หรือเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 3,990.38 บาท หรือเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 767.38 บาทต่อเดือน ซึ่งนับว่าน้อย แต่ก็ยังสูงกว่าเส้นความยากจนคือ 698 บาทต่อคนต่อเดือน (กองประเมินผลการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2541) หากนำไปเปรียบเทียบกับรายได้ต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ.2538 แล้ว รายได้ที่เป็นเงินสดที่ได้รับจากการศึกษาในปี 2541 ต่ำกว่าประมาณ 0.7 เท่า คือในปี พ.ศ.2538 รายได้ที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี เท่ากับ 82,082.18 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542)

จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-50,000 บาท มีสัดส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 67.32 มีเพียงร้อยละ 26.73 ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีมากกว่า 50,000 บาท สำหรับผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 10,000 บาท มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 4.49) จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีฐานะในระดับปานกลางเท่านั้น

เมื่อคำนวณหาค่า Gini coefficient ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงการกระจายรายได้ของครัวเรือน โดยค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่าสัมประสิทธิ์เข้าใกล้ 0 มาก จะแสดงให้เห็นถึงการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันมาก จากการศึกษาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ จีนี เท่ากับ 0.434 ซึ่งแสดงว่าการกระจายรายได้อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีเท่าใดนัก (รูปที่ 4.2 และตารางที่ 4.51)

ร้อยละของรายได้สะสม

ร้อยละของครัวเรือนสะสม

รูปที่ 4.2 Lorenz Curve

ที่มา : ตารางที่ 4.51

$$\text{Gini Coefficient} = 1 - 2 \left[\sum_i^n (f_i - f_{i-1}) (y_{i-1}) + 1/2 \sum_i^n (f_i - f_{i-1}) (y_i - y_{i-1}) \right]$$

f_i = ร้อยละของความถี่สะสมของจำนวนครัวเรือนซึ่งมีพื้นที่ระดับ i

y_i = ร้อยละของความถี่สะสมของพื้นที่ทั้งหมดของครัวเรือนซึ่งมีรายได้ที่ระดับ i

$i = 1, 2, 3, \dots, n$

n = จำนวนชั้นของพื้นที่

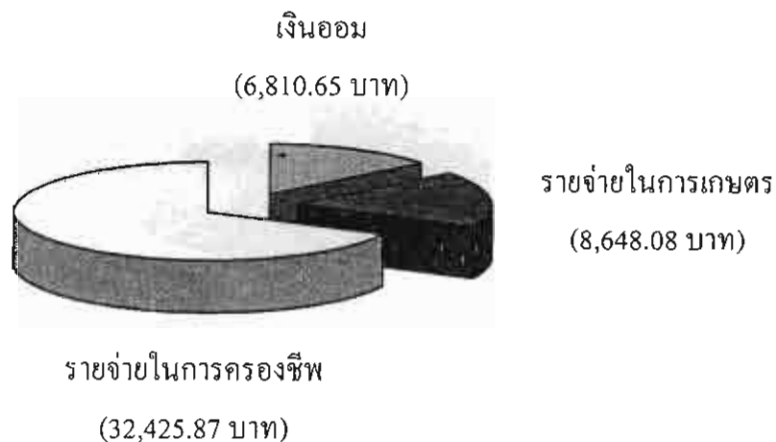
รูปที่ 4.3 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 47,884.60 บาท

4.19 รายจ่ายและประเภทของรายจ่าย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งรายจ่ายของครัวเรือนออกเป็น 2 ประเภทคือ รายจ่ายในการเกษตร และรายจ่ายในการครองชีพ รายจ่ายในการเกษตรคือ รายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจกรรมทางด้านการเกษตรทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ตาม ส่วนรายจ่ายในการครองชีพเป็นรายจ่ายที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและไม่เกี่ยวข้องกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นกับกิจกรรมการเกษตร

ในปี 2538 พบว่าครัวเรือนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 62,926.24 บาทต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542) แต่จากการศึกษา พบว่ามีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 41,073.95 บาทต่อปี ซึ่งต่ำกว่าในปี 2538 ประมาณ 0.5 เท่า เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ของครัวเรือนโดยเฉลี่ยลดลง สมาชิกในครัวเรือนจึงจำเป็นต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายในการครองชีพ ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 78.95 ของรายจ่ายทั้งหมด ส่วนรายจ่ายในการเกษตรมีสัดส่วนต่ำกว่ารายจ่ายในการครองชีพประมาณ 1 ใน 5 หากเฉลี่ยเป็นรายจ่ายต่อเดือนเท่ากับ 3,422.83 บาท และเมื่อเฉลี่ยต่อหัวแล้วมีรายจ่ายเดือนละ 658.24 บาท สำหรับรายจ่ายที่สำคัญที่สุดของครัวเรือนคือค่าซื้อข้าวและอาหาร ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 32.43 ของรายจ่ายทั้งหมดในครัวเรือน (ตารางที่ 4.52)

เมื่อพิจารณาถึงระดับรายจ่ายในครัวเรือน พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้จ่ายเงินอยู่ระหว่าง 10,001-40,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 67.32 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และครัวเรือนที่ใช้จ่ายต่ำสุดใช้เงินไม่เกิน 5,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 4.53)

รูปที่ 4.4 รายจ่ายและเงินออมเฉลี่ยต่อครัวเรือน

4.20 รายได้สุทธิ

รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนเกิดจากการนำรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนหักด้วยรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน เท่ากับ 6,810.65 บาท หรือหากคิดเป็นรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 1,309.74 บาท (ตารางที่ 4.54)

จากการจำแนกรายได้สุทธิต่อครัวเรือนออกเป็นแต่ละระดับ พบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยติดลบมีร้อยละ 28.71 ส่วนที่เหลือเป็นครัวเรือนที่มีรายได้สุทธิไม่ติดลบ และในจำนวนนี้ครัวเรือนที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5,001-20,000 บาทต่อปี มีจำนวนสูงถึงร้อยละ 27.72 (ตารางที่ 4.55)

4.21 ภาวะหนี้สิน

จากการศึกษาภาวะหนี้สินของครัวเรือน ณ วันสำรวจพบว่าจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 81.19 (ตารางที่ 4.56) โดยแต่ละครัวเรือนมีหนี้สินติดค้างจำนวน 26,430.99 บาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อ 17 ปีที่แล้ว (2525) จำนวนครัวเรือนเกษตรมีหนี้สินเพียงร้อยละ 10.03 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2529) จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ได้เพิ่มสูงขึ้นมากกว่า 8 เท่าตัว โดยหนี้สินส่วนใหญ่ร้อยละ 43.56 เป็นหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รองลงมาได้แก่ การกู้ยืมจากญาติพี่น้อง และพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 23.76 และ 18.81 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.57 และ 4.58)

หากพิจารณาเฉพาะการกู้ยืมเงินในรอบปี พบว่าครัวเรือนที่กู้ยืมเงินมาใช้มีถึงร้อยละ 64.36 มีเพียงร้อยละ 35.64 เท่านั้นที่ไม่ได้กู้ยืม สำหรับปริมาณเงินกู้ยืมเฉลี่ยต่อครัวเรือน

เท่ากับ 10,931.27 บาท แหล่งกู้ยืมที่สำคัญยังคงเป็น ธกส. ญาติพี่น้อง พ่อค้า และเพื่อนบ้าน เช่นเดิม (ตารางที่ 4.59 4.60 และ 4.61) หากจำแนกตามปริมาณเงินที่ขอกู้ยืมแล้วพบว่าครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน ขอกู้ยืมเงินต่ำกว่า 25,000 บาท มีถึงร้อยละ 78.46 ของครัวเรือนที่ขอกู้เงินทั้งหมด (ตารางที่ 4.62)

เงินกู้ที่แต่ละครัวเรือนกู้ยืมมาถูกนำไปใช้นอกการเกษตรถึงร้อยละ 58.72 ของปริมาณเงินกู้ทั้งหมด โดยนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการครองชีพ ซึ่งใช้ไปกับการบริโภค สร้างบ้านใหม่ และซื้อรถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น ส่วนเงินที่กู้ยืมมาเพื่อใช้ในการเกษตรมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 41.28 เท่านั้น (ตารางที่ 4.63) ทั้ง ๆ ที่เงินกู้จาก ธกส. มีวัตถุประสงค์ให้ใช้ในการกิจกรรมด้านการเกษตร แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่กลับไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของการนำเงินไปใช้

4.22 การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มที่ประชากรในครัวเรือนเป็นสมาชิกของกลุ่มมากที่สุดได้แก่ กลุ่มธุรกิจทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย ธกส. และสหกรณ์การเกษตร โดยเฉพาะ ธกส.จำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 49.50 สำหรับครัวเรือนที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 37.62 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวมเงินไว้เป็นค่าทำศพเมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งถึงแก่กรรม ในส่วนของกลุ่มแม่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นกิจกรรมภายในครัวเรือน เช่น ทอผ้า ทอเสื่อ ทำหมอน และอื่น ๆ มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 23.76 สำหรับกลุ่มอื่น ๆ มีสัดส่วนไม่มากนัก (ตารางที่ 4.64)

4.23 ความช่วยเหลือที่ได้รับ

เนื่องจากครัวเรือนที่มีผู้ดกงานอันเนื่องมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจควรเป็นครัวเรือนที่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ในเรื่องการอบรมวิชาชีพ การได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน การได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร คำแนะนำในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการมีบัตรประกันสุขภาพ จากการศึกษาถึงความช่วยเหลือที่ได้รับพอสรุปได้ดังนี้

4.23.1 การได้รับการอบรมวิชาชีพ

จำนวนครัวเรือนที่เคยได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยร้อยละ 13.86 เท่านั้น ส่วนที่เหลือไม่เคยได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพเลย (ตารางที่ 4.65) สำหรับหลักสูตรที่เคยฝึกอบรมมาแล้วและแต่ละครัวเรือนได้นำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ การทำความสะอาดบ้าน การดูแลสุขภาพ การพัฒนาหมู่บ้าน การประกอบอาชีพการเกษตร การป้องกันยาเสพติด การตัดเย็บเสื้อผ้า และช่างไฟฟ้า เป็นต้น -

4.23.2 การได้รับเงินช่วยเหลือ

ครัวเรือนที่มีผู้ตกงานไม่เคยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินถึงร้อยละ 96.04 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีฐานะอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี เพราะมีบุตรหลานที่ไปรับจ้างทำงานส่งเงินมาให้เป็นประจำ สำหรับครัวเรือนที่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินทั้งหมดมาจากหน่วยงานของรัฐ โดยไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานเอกชนเลย (ตารางที่ 4.66)

4.23.3 การได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

ครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเคยได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 91.09 โดยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ และปุ๋ย เป็นต้น (ตารางที่ 4.67)

4.23.4 การได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพ

ครัวเรือนที่มีผู้ตกงานส่วนใหญ่ร้อยละ 90.09 ไม่เคยได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพเลย มีเพียงร้อยละ 9.91 เท่านั้นที่เคยได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพ คำแนะนำส่วนใหญ่เป็นคำแนะนำในการประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยมีเกษตรกรตำบล เกษตรอำเภอ เป็นผู้ให้คำแนะนำ นอกจากนี้ในบางกรณีมีพัฒนากร และเกษตรกิจเกษตรเป็นผู้ให้ความรู้ในด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า และการแปรรูปอาหาร (ตารางที่ 4.68)

4.23.5 การทำบัตรประกันสุขภาพ

เนื่องจากรัฐได้ให้ความสำคัญกับปัญหาในด้านสุขภาพอนามัยตลอดจนคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกลมากขึ้น จึงได้มีการจัดทำบัตรประกันสุขภาพโดยครั้งแรกได้จัดให้ในแต่ละครัวเรือนมีบัตรประกันสุขภาพจำนวน 1 บัตร และเสียค่าบริการปีละ 500 บาท หากสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครัวเรือนเจ็บป่วยก็สามารถเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของรัฐได้เลยโดยไม่ต้องเสียค่าบริการเพิ่มเติมอีก จากการที่มีบัตรประกันสุขภาพเพียงใบเดียว ทำให้ไม่สะดวกในการนำไปใช้และบางครั้งเกิดการสูญหาย ปัจจุบันนี้จึงได้เปลี่ยนแปลงการทำบัตรประกันสุขภาพ โดยสมาชิกของครัวเรือนแต่ละคนต้องมีบัตรประกันสุขภาพเป็นของตนเองคนละ 1 บัตร โดยเสียค่าบริการปีละ 100 บาท และสามารถเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของรัฐได้เหมือนเดิม จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนที่มีบัตรประกันสุขภาพมีถึงร้อยละ 84.16 มีเพียงร้อยละ 15.84 เท่านั้นที่ไม่มีบัตรประกันสุขภาพ (ตารางที่ 4.69) ซึ่งรัฐยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องรณรงค์ให้สมาชิกในครัวเรือนมีบัตรประกันสุขภาพครบหมดทุกคน

4.24 การได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ถนน น้ำดื่ม น้ำใช้ และไฟฟ้า สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาในชนบทได้ จากการศึกษาถึงปัจจัยพื้นฐานของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานพอสรุปได้ดังนี้

4.24.1 ถนน

ถนนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับใช้เดินทางไปยังอำเภอและจังหวัดหรือระหว่างหมู่บ้านใกล้เคียง ในที่นี้ถนนหมายถึงเส้นทางที่ประชาชนหรือชาวบ้านสามารถใช้เดินทางติดต่อซึ่งกันและกันได้ทุกฤดูกาล จากการศึกษาพบว่าถนนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ลาดยาง และลูกรัง แต่โดยทั่ว ๆ ไปพบว่าถนนส่วนใหญ่มีสภาพค่อนข้างดี และผู้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในหมู่บ้านสร้างบ้านห่างจากถนนไม่เกิน 10 เมตร มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 70.30 มีเพียงร้อยละ 29.70 เท่านั้นที่ตั้งบ้านเรือนห่างจากถนนเกิน 10 เมตร แต่ไม่เกิน 1,000 เมตร (ตารางที่ 4.70)

4.24.2 น้ำดื่ม

ครัวเรือนมากกว่าครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 55.45 มีการเก็บน้ำฝนไว้บริโภคในฤดูแล้ง และครัวเรือนบางส่วนได้ใช้น้ำดื่มจากบ่อน้ำตื้นถึงร้อยละ 30.69 เหตุที่ประชากรนิยมบริโภคน้ำจากบ่อน้ำตื้นเพราะเห็นว่าน้ำจากบ่อน้ำตื้นมีรสชาติดี สำหรับครัวเรือนที่ใช้น้ำประปา น้ำบาดาล และน้ำจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อบริโภค รวมกันมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย คือร้อยละ 13.86 เท่านั้น (ตารางที่ 4.71) ทั้งนี้เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เห็นว่ารสชาติของน้ำประปาและน้ำบาดาลไม่อร่อย ในส่วนน้ำดื่มจากห้วย หนอง คลอง บึง สระ ประชากรในหมู่บ้านเห็นว่าเป็นน้ำที่ไม่ค่อยสะอาดจึงไม่นิยมบริโภค

4.24.3 น้ำใช้

สำหรับแหล่งน้ำใช้ในดูแลของครัวเรือนมาจากน้ำประปา ร้อยละ 49.50 รองลงมาได้แก่บ่อน้ำตื้น และน้ำบาดาล คิดเป็นร้อยละ 23.76 และ 13.86 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.72) ส่วนที่เหลือเป็นการนำน้ำจากแหล่งอื่น ๆ มาใช้ ในปัจจุบันหลายหมู่บ้านมีน้ำประปาใช้ แต่คุณภาพของน้ำประปายังมีความสะอาดไม่เพียงพอ โดยเฉพาะน้ำประปาที่ได้จากน้ำบาดาล ถึงแม้จะไม่มีเชื้อโรคเจือปนแต่น้ำก็มีคุณภาพไม่ดีในด้านของรสชาติและมีสนิมเหล็กปนอยู่ หรือในบางครั้งหากนำน้ำจากสระหรือคลองมาทำน้ำประปาก็ก็น่าจะจากการตกตะกอนหรือการกรองและการฆ่าเชื้อโรค

4.24.4 ไฟฟ้า

จากการศึกษาครัวเรือนที่มีผู้ตกงานในเรื่องของการใช้ไฟฟ้าพบว่าครัวเรือนเกือบทั้งหมดมีไฟฟ้าใช้ คิดเป็นร้อยละ 98.02 มีเพียงแค่ 2 ครัวเรือนเท่านั้นที่ไม่มีไฟฟ้าใช้เพราะตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างจากสายไฟฟ้าหลักของหมู่บ้าน และหากต้องการเดินสายไฟฟ้าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง (ตารางที่ 4.73)

4.25 การรับข่าวสาร

การรับรู้ข่าวสารของหัวหน้าครัวเรือนผ่านสื่อที่สำคัญ 3 ชนิดด้วยกันคือ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ จากการศึกษพบว่าหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 49.50 นิยมดูโทรทัศน์เพียงอย่างเดียว รองลงมาได้แก่ การฟังทั้งวิทยุและโทรทัศน์ ร้อยละ 30.69 สำหรับการอ่านหนังสือพิมพ์อย่างเดียวมีสัดส่วนน้อยมาก ไม่ถึงร้อยละ 1 เป็นที่น่าสังเกตว่ามีหัวหน้าครัวเรือนถึงร้อยละ 4.95 ไม่ใช้สื่อสารใด ๆ เลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อวิทยุหรือโทรทัศน์ และในบางครั้งเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพเพราะตนเองสามารถขอดูได้จากเพื่อนบ้าน (ตารางที่ 4.74)

4.26 การใช้เวลาว่าง

เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้รายได้ของครัวเรือนในส่วนที่บุตรหลานส่งมาให้ลดลงอย่างมาก ดังนั้นจึงใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปหาอาหารตามธรรมชาติ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 58.42 ของการใช้เวลาว่างจากการทำกิจกรรมอื่น ๆ อาหารตามธรรมชาติที่ไปหาได้แก่ ปลา ปู กุ้ง หอย เห็ด และหน่อไม้ เป็นต้น บางครั้งหากหาได้มากเกินการบริโภคของครัวเรือนก็นำส่วนที่เหลือไปขายในหมู่บ้านหรือที่ตลาด บางครัวเรือนที่มีฐานะดีก็อยู่บ้านพักผ่อนเลย ๆ โดยไม่ทำอะไร คิดเป็นร้อยละ 19.80 ส่วนที่เหลือเป็นการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ทำงานหัตถกรรม เป็นต้น (ตารางที่ 4.75)

4.27 ปัญหาของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน

จากการศึกษาครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจถึงปัญหาที่ตนกำลังประสบอยู่ สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ส่วนคือ ปัญหาทั่วไป และปัญหาในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งสรุปได้ดังนี้

4.27.1 ปัญหาทั่วไป

ปัญหาทั่วไปเรียงตามลำดับความสำคัญมีดังนี้คือ

- (1) ไม่มีรายได้
- (2) ว่างงานไม่มีงานทำ
- (3) มีหนี้สินมาก

สำหรับปัญหาอื่น ๆ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 4.76)

4.27.2 ปัญหาทางการเกษตร

สำหรับครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร และมีปัญหาทางการเกษตร สามารถเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

- (1) ไม่มีน้ำทำนาเนื่องจากฝนแล้ง
- (2) ขาดแคลนเงินลงทุน
- (3) ปุ๋ยมีราคาแพง

ส่วนปัญหาอื่น ๆ ทางเกษตรที่เกิดขึ้นมีไม่ถึงร้อยละ 10 (ตารางที่ 4.77)

4.28 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน

4.28.1 ทำให้สมาชิกของครัวเรือนตกงาน

จากการศึกษาถึงจำนวนสมาชิกที่สิ้นสุดการเรียนแล้วและไปรับจ้างทำงานทุกประเภทในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ๆ ยกเว้นภายในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ พบว่ามีจำนวนโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 0.93 คน (คำนวณจากตารางที่ 4.14) แต่จากการศึกษาครั้งแรก แต่ละครัวเรือนมีสมาชิกไปทำงานรับจ้างที่อื่นที่ไม่ใช่ในจังหวัดที่ตนเองมีภูมิลำเนาจำนวน 1.72 คน จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่ามีคนตกงานเพิ่มขึ้นถึง 0.79 คนต่อครัวเรือน

4.28.2 ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลง

ดังได้กล่าวแล้วว่ารายได้ที่สำคัญของครัวเรือนมาจากรายได้นอกการเกษตร โดยเฉพาะจากการรับจ้างและบุตรหลานส่งมาให้ จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจมีความรุนแรงมากกว่าปีที่ผ่านมา เพราะบางคนถูกเลิกจ้างทำงานและจำเป็นต้องอพยพกลับไปอยู่กับครอบครัวที่ชนบท และพบว่าแต่ละครัวเรือนได้รับเงินที่บุตรหลานส่งมาให้จำนวน 10,135.55 บาทต่อปี (ตารางที่ 4.48) จากจำนวน 0.93 คนที่ออกไปทำงานที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ ผลจากการศึกษาครั้งแรกมีรายได้ต่อครัวเรือน 18,745.32 บาท จากจำนวน 1.72 คนที่ออกไปทำงาน

จึงทำให้รายได้ของแต่ละครัวเรือนลดลงไปถึง 8,609.77 บาทต่อปี อย่างไรก็ตามรายได้ที่ลดลงดังกล่าวเป็นตัวเลขประมาณการในรอบปีเท่านั้น ทั้งนี้เพราะในส่วนของผู้ที่ตกงานแล้วกลับมาอยู่บ้านอาจจะกลับไปหางานใหม่ทำอีกก็ได้

4.28.3 ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน

โดยปกติทั่ว ๆ ไป อัตราการย้ายออกจากครัวเรือนควรจะมากกว่าอัตราการย้ายเข้าครัวเรือน แต่จากการศึกษาพบว่า มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากกรุงเทพมหานครหรือจากจังหวัดอื่น ๆ กลับสู่ภูมิลำเนาของตนเองเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการย้ายเข้าเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงถึง 1.00 คน ในขณะที่มีการย้ายออกเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพียง 0.51 คน เท่านั้น (ตารางที่ 4.17)

4.28.4 ภาวะทางด้านจิตใจ

สมาชิกของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน มีภาวะจิตใจที่ต่างไปจากคนปกติทั่วไป กล่าวคือ บุคคลที่ทำงานกับโรงงานหรือบริษัทมานาน และไม่เคยมคิดเลยว่าตนเองจะถูกให้ออกจากงาน แต่บริษัทหรือโรงงานมีความจำเป็นต้องให้ออก จึงรู้สึกท้อแท้ หงุดหงิด จิตใจเศร้าหมอง มีความทุกข์ ใบหน้าหมองคล้ำ และในบางครั้งเมื่ออพยพกลับมาอยู่บ้านเดิมซึ่งสมาชิกภายในครัวเรือนเดิมมีมากอยู่แล้ว ก็ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท บางคนก็เป็นทุกข์เนื่องจากเกรงว่าจะไม่มีเงินเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และค่าส่งเสียบุตรเรียนหนังสือ

4.28.5 ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น

เนื่องจากปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นปัจจัยการผลิตที่มีการนำเข้าในอัตราที่สูง ดังนั้นเมื่อรัฐบาลใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทที่ลอยตัวจึงทำให้ราคาปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีราคาสูงขึ้นไปด้วย โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีมีราคาสูงถึงกระสอบละ 400-500 บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับสูตรของปุ๋ย จึงเป็นผลทำให้รายจ่ายทางด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้มีราคาต่ำ จึงทำให้เกษตรกรบางส่วนขาดทุนจากการทำนา

4.28.6 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง

โดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเท่ากับ 41,073.95 บาทต่อปี (ตารางที่ 4.52) หากอัตราเงินเพื่อเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 8.30 (ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2541) ทำให้ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็น 44,483.09 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ซึ่งกระทบต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครัวเรือนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะทุกคนจำเป็นต้องซื้อของในราคาที่แพงขึ้น

4.28.7 ปัญหาทางสังคม

จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้มีคนตกงาน รายได้ที่ได้รับไม่พอกับค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดปัญหาแก่สังคมและชุมชน มีการปล้นจี้ ลักขโมย มากขึ้น และในบางครั้งเมื่อไม่มีงานทำก็ทำให้กลุ่มใจ จึงได้ซื้อสุรามาดื่ม เมื่อเมาแล้วก็เกิดการทะเลาะวิวาท เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้น รัฐจำเป็นต้องเข้ามาแก้ไขอย่างเร่งด่วน เช่น ให้มีการจ้างงานในชนบทเพิ่มขึ้น ทุกคนจะได้มีงานทำและมีรายได้

4.29 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญ

ในหัวข้อนี้เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญบางตัว เช่น เพศกับอาชีพ เพศกับระดับการศึกษา เพศกับประเภทของงานรับจ้าง เพศกับสถานที่ทำงานรับจ้าง อาชีพหลักและอายุ เพศและการเคลื่อนย้ายแรงงาน เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

4.29.1 เพศกับอาชีพหลัก

ประชากรในครัวเรือนที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและสิ้นสุดการเรียนรู้แล้ว ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีอาชีพหลักที่สำคัญคือการเกษตร ทั้งนี้เพราะโรงงานอุตสาหกรรมและบริษัทต่าง ๆ ประสบกับภาวะขาดทุนและบางแห่งขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน จึงจำเป็นต้องปิดกิจการ และไม่สามารถจ้างแรงงานเพิ่มเติมได้ ทำให้ผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานทั้งหญิงและชายจำเป็นต้องทำงานอยู่ในภาคการเกษตร เมื่อพิจารณาเฉพาะหัวหน้าครัวเรือน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง ประกอบอาชีพทางการเกษตรมากกว่าอาชีพอื่น ๆ (ตารางที่ 4.78 และ 4.79)

4.29.2 เพศกับระดับการศึกษา

ผลจากการศึกษาพบว่าประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วทั้งเพศชายและเพศหญิง มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ เพศหญิงที่ไม่ได้รับการศึกษา มีสัดส่วนมากกว่าเพศชาย แต่โดยส่วนใหญ่ทั้งสองเพศจบการศึกษาแค่ชั้นประถมศึกษาเท่านั้น (ตารางที่ 4.80 และ 4.81)

4.29.3 เพศกับประเภทของงานรับจ้าง

งานรับจ้างที่สำคัญคือรับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งมีสัดส่วนที่สูงที่สุดทั้งเพศชายและเพศหญิง แต่สัดส่วนของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สำหรับงานรับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้างและรับเหมาก่อสร้างมีสัดส่วนของเพศชายที่ทำงานดังกล่าวนี้มากกว่าเพศหญิง (ตารางที่ 4.82 และ 4.83)

4.29.4 เพศกับสถานที่ทำงานรับจ้าง

ความแตกต่างกันระหว่างเพศและสถานที่ทำงานรับจ้าง พบว่าเพศชายไปทำงานรับจ้างในจังหวัดอื่น ๆ มากกว่าเพศหญิง เพศหญิงชอบทำงานภายในจังหวัดที่ตนเองมีภูมิลำเนาอยู่ (ตารางที่ 4.84 และ 4.85)

4.29.5 อาชีพหลักและอายุ

เมื่อมีอายุมากขึ้น สัดส่วนของผู้ที่ทำการเกษตรจะเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งถึงอายุ 50 ปี หลังจาก 50 ปีไปแล้ว อาชีพทำการเกษตรจะลดลง ในส่วนของอาชีพรับจ้างเมื่ออายุเพิ่มขึ้นสัดส่วนของการรับจ้างก็จะลดลงโดยตลอด (ตารางที่ 4.86 และ 4.87)

4.29.6 เพศและการเคลื่อนย้ายแรงงาน

ประชากรในครัวเรือนที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้านและไปหางานทำที่อื่น โดยเฉพาะที่กรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 56.86 โดยเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง สำหรับการเคลื่อนย้ายไปทำงานในจังหวัดอื่นในภาคอีสาน และภาคอื่น ๆ รวมทั้งไปทำงานต่างประเทศ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 4.88) สำหรับผู้ที่ย้ายออกไปนอกหมู่บ้านส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.59 ไปทำงานรับจ้าง โดยมีสัดส่วนของเพศชายและเพศหญิงที่ไปทำงานรับจ้างใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 4.89)

4.30 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

จากตารางที่ 4.90 4.91 4.92 4.93 4.94 4.95 4.96 และ 4.97 สามารถสรุปได้ดังนี้

- รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนไม่แตกต่างกันตามขนาดของที่ดินของตนเอง ($p > 0.05$)
- รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนไม่แตกต่างกันตามขนาดของครัวเรือน ($p > 0.05$)
- รายได้จากการรับจ้างแตกต่างกันตามชนิดของงานรับจ้าง ($p < 0.0001$)
- รายได้จากการรับจ้างแตกต่างกันตามสถานที่ที่ไปทำงาน ($p < 0.0001$)
- รายได้จากการรับจ้างแตกต่างกันตามระดับการศึกษา ($p < 0.0001$)
- ค่าใช้จ่ายในการเกษตรไม่แตกต่างกันตามขนาดที่ดินของตนเอง ($p > 0.05$)
- ค่าใช้จ่ายในการครองชีพไม่แตกต่างกันตามขนาดของครัวเรือน ($p > 0.05$)
- หนี้สินไม่แตกต่างกันตามขนาดของครัวเรือน ($p > 0.05$)

4.31 สรุป

เนื่องจากการศึกษาผลกระทบต่อผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเหนือ ได้ทำการศึกษามาครั้งหนึ่งแล้ว ในรายงานฉบับนี้เป็นการศึกษาครั้งที่ 2 โดยครั้งแรกได้ทำการศึกษาใน 4 จังหวัดคือ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ และสกลนคร (1 พฤษภาคม 2540 – 30 เมษายน 2541) (พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติ และคณะฯ, 2542) ส่วนในครั้งที่ 2 ได้ทำการศึกษาใน 4 จังหวัดคือ จังหวัดสุรินทร์ ยโสธร มุกดาหาร และชัยภูมิ (1 พฤษภาคม 2541 – 30 เมษายน 2542) ดังนั้นจึงได้สรุปประเด็นสำคัญของผลการศึกษาทั้ง 2 ครั้งดังต่อไปนี้

(1) จำนวนประชากรในครัวเรือนเฉลี่ย จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกันคือ อยู่ระหว่าง 5-6 คนต่อครัวเรือน

(2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ มากกว่าร้อยละ 85.00 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่านั้น ส่วนประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือประมาณ 3 ใน 4

(3) อาชีพหลักที่สำคัญของประชากรในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นอาชีพการเกษตร ร้อยละ 60.22 และรับจ้างทั่วไปร้อยละ 20.43 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่สัดส่วนของอาชีพหลักทางการเกษตรมีเพียงร้อยละ 40.90 แต่อาชีพรับจ้างทั่วไปมีถึงร้อยละ 44.68 เนื่องจากประชากรในครัวเรือนบางคนตกงานจากที่อื่นและกลับมาอยู่บ้าน และไม่สามารถหางานอื่น ๆ ทำได้ จึงจำเป็นต้องขวนขวายหางานที่พอจะทำได้ นั่นคือการทำเกษตรซึ่งครอบครัวมีพื้นฐานในการทำเกษตรอยู่ก่อนแล้ว

(4) จำนวนวันทำงานต่อปีของประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานของครัวเรือน คือ 144.36 วัน แต่ผลจากการศึกษาครั้งแรกจำนวนวันทำงานต่อคนต่อปีของประชากรในครัวเรือนที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน คือ 190.55 วัน จำนวนวันทำงานต่อคนต่อปีของประชากรในครัวเรือนในการศึกษาทั้ง 2 ครั้งไม่สามารถที่จะนำมาเปรียบเทียบกันได้เพราะเป็นการศึกษาในพื้นที่ที่ต่างกัน สัดส่วนการประกอบอาชีพ เช่น การเกษตรและการรับจ้างก็แตกต่างกัน หรืออาจเป็นเพราะงานที่ทำมีน้อยลง

(5) จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกนอกหมู่บ้านทั้งชั่วคราวและถาวรเฉลี่ยต่อครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกัน คืออยู่ระหว่าง 0.4-0.5 คน

(6) หัวหน้าครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 70.00 มีคู่สมรสแล้วมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ยังเป็นโสด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง 2 ครั้ง

(7) จำนวนบุตรเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งอยู่ระหว่าง 4-5 คน ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายของรัฐที่แนะนำให้แต่ละครัวเรือนมีบุตรไม่เกิน 2 คน

(8) ในทุก ๆ 17 ครัวเรือนมีคนพิการจำนวน 1 คน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกคือ ทุก ๆ 14 ครัวเรือนมีคนพิการ 1 คน ส่วนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังพบว่าในทุก ๆ 2 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน แต่จากการศึกษาครั้งแรกทุก ๆ 4 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน

(9) ลักษณะของบ้านที่ครัวเรือนที่มีผู้ดงงานอาศัยอยู่ จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง มีลักษณะที่คล้ายกันคือส่วนใหญ่ปลูกบ้านไม้ชั้นเดียวได้ลุนสูงพื้นดิน รองลงมาได้แก่บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้พื้นซีเมนต์

(10) พื้นที่ดินถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งแรกคือ ถือครองมากกว่า 15.00 ไร่ต่อครัวเรือน โดยมีสัดส่วนพื้นที่ดินของตนเองมากกว่าพื้นที่ดินที่ผู้อื่นให้ใช้ทำประโยชน์

(11) จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 70.00 (ทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง) โดยปลูกข้าวเกือบทั้งหมด ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียว ซึ่งผลผลิตเฉลี่ยก่อนข้างต่ำคือ 247.43 กก.ต่อไร่ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรก คือ 299.84 กก.ต่อไร่ ทั้งนี้เนื่องจากในรอบปีที่ทำการศึกษาครั้งที่ 2 เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงทำให้ข้าวได้ปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอ จึงส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าวต่อไร่ลดลง

(12) สัตว์เลี้ยงของครัวเรือนที่สำคัญ จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งยังคงเป็น กระบือ โค สุกร เป็ด และไก่ กระบือเป็นสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้งาน ส่วนสัตว์ที่เหลืออีก 4 ชนิด เลี้ยงไว้เพื่อขายและบริโภคในครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็ดและไก่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก

(13) รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 47,884.60 บาท หรือเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนเท่ากับ 767.38 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการเกษตร ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 73,352.45 บาท สาเหตุเพราะราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายมีราคาตกต่ำ ประกอบกับรายได้ที่ผู้อื่นส่งมาให้มีสัดส่วนที่ลดลงมาก เนื่องจากบุตรหลานของครัวเรือนที่มีผู้ดงงาน ถูกลดเงินเดือนและค่าจ้าง

(14) รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 41,073.75 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 62,563.18 บาท โดยรายจ่ายที่สำคัญของครัวเรือนจากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง คือ รายจ่ายเกี่ยวกับค่าซื้อข้าวและอาหารในครัวเรือน สาเหตุที่รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีของการศึกษาครั้งที่ 2 ลดลงมาก เนื่องจากรายได้ที่แต่ละครัวเรือนได้รับลดลง จึงจำเป็นต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

(15) รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 6,810.65 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 10,789.27 บาท ทั้งนี้เนื่องจากรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีของการศึกษาครั้งที่ 2 ต่ำกว่านั่นเอง

(16) จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง พบว่าครัวเรือนที่เป็นหนี้มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80.00 ของครัวเรือนทั้งหมด และยังมีหนี้สินติดค้างอยู่ 26,430.99 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีหนี้สินติดค้าง 38,598.16 บาท

(17) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม จากผลการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ธกส. และกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจทางการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ และสหกรณ์การเกษตร เป็นหลัก

(18) ในเรื่องของความช่วยเหลือจากรัฐ จากการศึกษาพบว่าเคยได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน การฝึกอบรมอาชีพและคำแนะนำในการประกอบอาชีพน้อยมาก ตรงกันข้ามได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การเกษตร และบัตรประกันสุขภาพมาก (การทำบัตรประกันสุขภาพนั้นเป็นสิ่งที่รัฐบาลได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือมาก่อนที่จะเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจแล้ว) แต่จากการศึกษาครั้งแรกส่วนใหญ่ไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

(19) ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ถนน น้ำดื่ม น้ำใช้ และไฟฟ้า จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งพบว่า ถนนและไฟฟ้ามีความสะดวกพอควร แต่น้ำดื่มและน้ำใช้ยังขาดแคลนในบางพื้นที่

(20) การรับรู้ข่าวสารของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ส่วนใหญ่นิยมดูโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาได้แก่การฟังวิทยุ สำหรับการอ่านสิ่งพิมพ์มีน้อยมาก

(21) ปัญหาทั่วไปในปัจจุบันที่สำคัญเรียงตามลำดับที่หัวหน้าครัวเรือนระบุคือ ไม่มีรายได้ ว่างงาน ไม่มีงานทำ และมีหนี้สินมาก ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกในบางปัญหาคือ ว่างงาน ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ และหนี้สินมาก ส่วนปัญหาการเกษตรที่สำคัญ เรียงตามลำดับ มีลักษณะคล้ายคลึงกันในการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ได้แก่ ไม่มีน้ำทำนาเนื่องจากฝนไม่ตก ขาดแคลนเงินลงทุน และปุ๋ยมีราคาแพง

(22) ผลกระทบที่เกิดจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งมีดังนี้คือ ทำให้ประชากรในครัวเรือนดกงาน รายได้ของครัวเรือนลดลง ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จิตใจเศร้าหมอง และก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา เช่น การปล้นจี้ ลักขโมย

(23) การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมด กับขนาดของที่ดินของตนเอง กับขนาดของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการเกษตรกับขนาดที่ดินของตนเอง ค่าใช้จ่ายในการครองชีพกับขนาดของครัวเรือน และหนี้สินกับขนาดของครัวเรือนไม่แตกต่างกัน ส่วนความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างกับชนิดของงานรับจ้าง กับสถานที่ไปทำงาน กับระดับการศึกษา แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.1 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนครอบครัวที่อยู่ในบ้าน

จำนวนครอบครัว	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
1 ครอบครัว	15	16	13	9	53 (52.48)
2 ครอบครัว	10	15	6	6	37 (36.63)
3 ครอบครัว	1	2	3	2	8 (7.92)
4 ครอบครัว	1	1	0	1	3 (2.97)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
จำนวนครอบครัวเฉลี่ย ในบ้าน 1 หลัง	1.56	1.65	1.55	1.72	1.61

ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามเพศ

เพศ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ชาย	2.37	2.79	2.36	2.78	2.58 (49.71)
หญิง	2.52	2.91	2.41	2.44	2.62 (50.29)
รวม	4.89	5.70	4.77	5.22	5.20 (100.00)

ตารางที่ 4.3 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนคนในครัวเรือน

จำนวนคนในครัวเรือน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
2	1	0	1	1	3 (2.97)
3	5	4	4	6	19 (18.81)
4	6	7	6	1	20 (19.80)
5	7	6	6	2	21 (20.79)
6	5	6	1	2	14 (13.86)
7	1	5	1	2	9 (8.91)
8	1	2	3	2	8 (7.92)
9	0	3	0	2	5 (4.95)
10	0	1	0	0	1 (0.99)
มากกว่า 10	1	0	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.4 จำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 15	30	51	27	24	132 (25.14)
15-64	100	130	71	65	366 (69.72)
65 ขึ้นไป	2	13	7	5	27 (5.14)
รวม	132	194	105	94	525 (100.00)
อัตราผู้เป็นภาระ (ร้อยละ)	32.00	49.23	47.89	44.62	43.44

ตารางที่ 4.5 อัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราเพิ่มตามธรรมชาติ (ต่อพันคน)

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
อัตราการเกิด	37.88	46.39	28.57	21.28	36.19
อัตราการตาย	7.58	10.31	0.00	0.00	5.71
อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	30.30	36.08	28.57	21.28	30.48

ตารางที่ 4.6 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่ได้รับการศึกษา	5	0	3	0	8 (7.92)
ประถมศึกษา	21	32	17	16	86 (85.15)
มัธยมศึกษาตอนต้น	1	1	1	2	5 (4.95)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	0	0	1	0	1 (0.99)
ปวช. ปวส.	0	1	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.7 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	สุรินทร์	ยโสธร -	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม* (ร้อยละ)
ไม่ได้รับการศึกษา	7	3	6	2	18 (4.84)
ประถมศึกษา	69	106	57	51	283 (76.08)
มัธยมศึกษาตอนต้น	14	14	7	6	41 (11.02)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	6	2	6	20 (5.38)
ปวช. ปวส. หรือเทียบเท่า	2	3	1	2	8 (2.15)
ปริญญาตรีสายสังคมศาสตร์	0	1	0	0	1 (0.27)
ปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์	0	1	0	0	1 (0.27)
รวม	98	134	73	67	372 (100.00)

* ไม่รวมผู้ที่กำลังศึกษาและยังไม่เข้าเรียน 153 คน

ตารางที่ 4.8 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีอาชีพ	10	27	6	9	52 (13.98)
การเกษตร	59	80	46	39	224 (60.22)
ค้าขาย	0	2	2	5	9 (2.42)
ประกอบกิจการส่วนตัว	0	3	0	1	4 (1.08)
รับจ้างทั่วไป	29	17	18	12	76 (20.43)
ลูกจ้างรัฐ	0	5	1	1	7 (1.88)
รวม	98	134	73	67	372 (100.00)

ตารางที่ 4.9 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามอาชีพรอง

อาชีพรอง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีอาชีพรอง	72	81	36	37	226 (60.75)
การเกษตร	4	5	4	3	16 (4.30)
ค้าขาย	0	0	1	0	1 (0.27)
ประกอบกิจการส่วนตัว	2	2	1	0	5 (1.34)
รับจ้างทั่วไป	20	45	31	26	122 (32.80)
อื่น ๆ เช่น หัตถกรรม	0	1	0	1	2 (0.54)
รวม	98	134	73	67	372 (100.00)

ตารางที่ 4.10 จำนวนประชากรจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา

การเปลี่ยนแปลงอาชีพ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ	103	153	92	74	422 (80.38)
มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ	29	41	13	20	103 (19.62)
รวม	132	194	105	94	525 (100.00)

ตารางที่ 4.11 จำนวนวันทำงานเฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
จำนวนวันทำงานในอาชีพหลัก	120.68	114.68	126.71	126.17	120.68 (83.60)
จำนวนวันทำงานในอาชีพรอง	14.73	21.59	32.64	32.25	23.68 (16.40)
รวม	135.41	136.27	159.35	158.42	144.36 (100.00)

ตารางที่ 4.12 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามการทำงานรับจ้าง

การทำงานรับจ้าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
มีการทำงานรับจ้าง	50	68	51	39	208 (55.91)
ไม่ได้ทำงานรับจ้าง	48	66	22	28	164 (44.09)
รวม	98	134	73	67	372 (100.00)

ตารางที่ 4.13 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วที่มีการทำงานรับจ้างจำแนกตาม
ประเภทของงานรับจ้าง

ประเภทของงานรับจ้าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
รับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร	12	32	25	12	81 (38.94)
รับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้าง	17	8	8	13	46 (22.12)
รับเหมางานก่อสร้าง	3	0	0	1	4 (1.92)
รับจ้างงานแม่บ้าน	4	0	1	0	5 (2.40)
ลูกจ้างร้านอาหาร	0	1	1	3	5 (2.40)
ลูกจ้างในโรงงาน	6	7	5	4	22 (10.58)
อาชีพให้บริการ	0	0	4	0	4 (1.92)
ลูกจ้างในร้านค้า	0	0	1	1	2 (0.96)
พนักงานบริษัท	2	6	1	0	9 (4.33)
ขับรถรับจ้าง	1	3	4	1	9 (4.33)
ลูกจ้างรัฐ	1	5	1	1	8 (3.85)
รับจ้างอื่น ๆ เช่นบรรจุนม ช่างไฟฟ้า หัตถกรรม	4	6	0	3	13 (6.25)
รวม	50	68	51	39	208 (100.00)

ตารางที่ 4.14 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วที่มีการทำงานรับจ้างจำแนกตาม
สถานที่ทำงานรับจ้าง

สถานที่ทำงานรับจ้าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนา	25	41	31	17	114 (54.81)
จังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2	1	0	2	5 (2.40)
กรุงเทพมหานคร	13	24	13	19	69 (33.17)
ภาคกลาง	8	1	6	1	16 (7.69)
ภาคตะวันออก	1	1	0	0	2 (0.96)
ต่างประเทศ	1	0	1	0	2 (0.96)
รวม	50	68	51	39	208 (100.00)

ตารางที่ 4.15 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วที่มีการทำงานรับจ้างจำแนกตามช่วงเวลาไปทำงาน

ช่วงเวลาไปทำงานรับจ้าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
หลังเก็บเกี่ยว	2	4	6	5	17 (8.17)
ทำตลอดทั้งปี	9	16	12	4	41 (19.71)
ไม่แน่นอน	39	48	33	30	150 (72.12)
รวม	50	68	51	39	208 (100.00)

ตารางที่ 4.16 ร้อยละของอัตราการย้ายถิ่น

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
อัตราการย้ายออกถาวร	3.78	3.09	5.71	3.19	3.81
อัตราการย้ายออกชั่วคราว	3.03	5.67	7.62	8.51	5.91
อัตราการย้ายเข้าถาวร	8.33	7.22	2.86	8.51	6.86
อัตราการย้ายเข้าชั่วคราว	10.61	10.83	19.05	10.64	12.38

ตารางที่ 4.17 จำนวนผู้ย้ายถิ่นเฉลี่ยต่อครัวเรือน

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
ย้ายออกถาวร	0.19	0.18	0.27	0.17	0.20
ย้ายออกชั่วคราว	0.15	0.32	0.36	0.44	0.31
ย้ายเข้าถาวร	0.41	0.41	0.14	0.44	0.36
ย้ายเข้าชั่วคราว	0.52	0.62	0.91	0.56	0.64

ตารางที่ 4.18 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามความสัมพันธ์
กับหัวหน้าครัวเรือน

ความสัมพันธ์กับ หัวหน้าครัวเรือน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
หัวหน้าครัวเรือน	0	0	5	1	6 (11.76)
ภรรยาหัวหน้าครัวเรือน	0	0	1	1	2 (3.92)
ลูกชาย	5	7	1	3	16 (31.37)
ลูกสาว	4	4	3	1	12 (23.53)
ลูกเขย ลูกสะใภ้	0	3	3	2	8 (15.69)
อื่น ๆ	0	3	1	3	7 (13.73)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.19 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามเพศ

เพศ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ชาย	5	12	9	9	35 (68.63)
หญิง	4	5	5	2	16 (31.37)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.20 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ประถมศึกษา	2	15	12	9	38 (74.51)
มัธยมศึกษาตอนต้น	4	0	1	0	5 (9.80)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2	2	1	0	5 (9.80)
ปวช. ปวส. หรือเทียบเท่า	1	0	0	1	2 (3.92)
ปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์	0	0	0	1	1 (1.96)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.21 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอายุ

อายุ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 15 ปี	0	3	1	3	7 (13.73)
15-64 ปี	9	14	13	8	44 (86.27)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.22 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามแหล่งที่ไปอยู่

แหล่งที่ไปอยู่	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนา	0	5	1	5	11 (21.57)
จังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2	2	0	0	4 (7.84)
กรุงเทพมหานคร	5	8	10	6	29 (56.86)
ภาคเหนือ	1	0	0	0	1 (1.96)
ภาคกลาง	1	2	0	0	3 (5.88)
ภาคตะวันออก	0	0	1	0	1 (1.96)
ต่างประเทศ	0	0	2	0	2 (3.92)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.23 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพที่ไปทำ

อาชีพ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีอาชีพ	0	1	2	2	5 (9.80)
กำลังเรียนหรือยังไม่เข้าเรียน	2	2	0	1	5 (9.80)
การเกษตร	0	4	0	0	4 (7.84)
รับจ้างทั่วไป	7	10	12	7	36 (70.60)
ลูกจ้างรัฐ	0	0	0	1	1 (1.96)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.24 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
โสด	2	1	0	0	3 (2.97)
แต่งงาน	20	27	20	13	80 (79.21)
หม้าย	5	6	2	4	17 (16.83)
หย่าร้าง	0	0	0	1	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.25 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการเคยใช้วิธีการคุมกำเนิด

การคุมกำเนิด	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
เคยใช้	21	30	18	14	83 (82.18)
ไม่เคยใช้	6	4	4	4	18 (17.82)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.26 จำนวนครัวเรือนที่เคยใช้วิธีการคุมกำเนิดจำแนกตามวิธีการที่เคยใช้

วิธีการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ทำหมันชาย	1	0	1	0	2 (2.41)
ทำหมันหญิง	5	14	2	3	24 (28.92)
กินยา	3	15	8	8	34 (40.97)
ฉีดยา	9	1	5	2	17 (20.48)
ห่วงอนามัย	3	0	0	1	4 (4.82)
ถุงยางอนามัย	0	0	1	0	1 (1.20)
ฝังเข็ม	0	0	1	0	1 (1.20)
รวม	21	30	18	14	83 (100.00)

ตารางที่ 4.27 อัตราการอยู่รอดของบุตรของหัวหน้าครัวเรือน

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือน ที่ยังมีชีวิตอยู่	89	135	89	69	382 (84.70)
จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือน ที่ตายไปแล้ว	12	12	16	1	41 (9.09)
จำนวนบุตรที่ตายก่อนคลอด (แท้ง)	10	3	7	8	28 (6.21)
รวม	111	150	112	78	451 (100.00)
จำนวนบุตรเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน	4.11	4.41	5.09	4.33	4.46

ตารางที่ 4.28 จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายจำแนกตามอายุขณะที่ตาย

ช่วงอายุ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 1 ปี	5	8	9	0	22 (53.66)
1-5 ปี	0	0	1	0	1 (2.44)
6-10 ปี	1	0	3	0	4 (9.76)
11-20 ปี	0	0	0	0	0 (0.00)
มากกว่า 20 ปี	6	4	3	1	14 (34.15)
รวม	12	12	16	1	41 (100.00)

ตารางที่ 4.29 จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายจำแนกตามสาเหตุการตาย

สาเหตุการตาย	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
มาลาเรีย	0	1	7	0	8 (19.51)
ไข้เลือดออก	0	1	0	0	1 (2.44)
โรกระบบทางเดินอาหาร	0	1	0	0	1 (2.44)
โรคตับ	0	0	0	1	1 (2.44)
โรคคอติบ	0	0	1	0	1 (2.44)
โรคหัวใจ	0	0	1	0	1 (2.44)
โรคเอดส์	0	0	1	0	1 (2.44)
โรคมะเร็ง	3	0	0	0	3 (7.32)
อุบัติเหตุ	1	3	0	0	4 (9.76)
ไม่ทราบสาเหตุการตาย	7	6	6	0	19 (46.34)
อื่น ๆ	1	0	0	0	1 (2.44)
รวม	12	12	16	1	41 (100.00)

ตารางที่ 4.30 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนคนพิการ

จำนวนคนพิการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีคนพิการ	27	29	22	17	95 (94.06)
1 คน	0	5	0	1	6 (5.94)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
จำนวนคนพิการเฉลี่ยต่อครัวเรือน	0.00	0.15	0.00	0.06	0.06

ตารางที่ 4.31 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังในครัวเรือน

จำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง	15	24	14	11	64 (63.37)
1 คน	9	7	7	6	29 (28.71)
2 คน	3	3	1	1	8 (7.92)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
จำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง เฉลี่ยต่อครัวเรือน	0.56	0.38	0.41	0.44	0.45

ตารางที่ 4.32 จำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำแนกตามชนิดโรค

ชนิดโรคเรื้อรัง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม* (ร้อยละ)
โรคหัวใจ	1	2	1	0	4 (8.89)
โรกระบบทางเดินอาหาร	0	6	2	0	8 (17.78)
โรกระบบทางเดินหายใจ	0	1	1	1	3 (6.67)
โรคประสาท	3	0	0	0	3 (6.67)
โรคเบาหวาน	1	1	3	5	10 (22.22)
วัณโรค	1	1	0	0	2 (4.45)
โรคมะเร็ง	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคไตโรค	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคความดัน	1	0	1	0	2 (4.45)
โรคไต	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคกระดูกงอก	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคกล้ามเนื้ออักเสบ	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคโลหิตจาง	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคภูมิแพ้	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคเอดส์	0	1	0	0	1 (2.22)
โรคปวดตามข้อ	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคอัมพฤกษ์	0	0	0	2	2 (4.45)
โรคตา	0	0	1	0	1 (2.22)
ไม่ทราบชนิดของโรค	0	1	0	0	1 (2.22)
รวม	15	13	9	8	45 (100.00)

* บางรายเป็นมากกว่า 1 โรค

ตารางที่ 4.33 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะส้วม

ลักษณะส้วม	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ส้วมซึม	24	32	22	17	95 (94.06)
ไม่มีส้วม	3	2	0	1	6 (5.94)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.34 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะบ้านที่พักอาศัย

ลักษณะบ้าน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
1. บ้านไม้ชั้นเดียวได้ถุนสูงพื้นดิน	8	14	9	11	42 (41.58)
2. บ้านไม้ชั้นเดียวติดพื้น (พื้นดิน)	0	1	0	1	2 (1.98)
3. บ้านไม้ชั้นเดียวติดพื้น (พื้นไม้)	4	0	0	2	6 (5.94)
4. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น พื้นซีเมนต์	10	15	7	3	35 (34.65)
5. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น พื้นไม้	1	0	0	1	2 (1.98)
6. บ้านก่อด้วยอิฐบล๊อคชั้นเดียว พื้นซีเมนต์	3	4	6	0	13 (12.87)
7. บ้านก่อด้วยอิฐบล๊อคชั้นเดียวพื้นดิน	1	0	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.35 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามชนิดของหลังคาบ้าน

ชนิดของหลังคาบ้าน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
กระเบื้อง	5	4	0	2	11 (10.89)
สังกะสี	22	30	21	15	88 (87.13)
หญ้าแฝก	0	0	1	1	2 (1.98)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.36 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามมูลค่าบ้านถ้าสร้างใหม่ในขนาดและลักษณะเช่นเดิม

มูลค่าบ้าน (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 5,000	2	1	1	1	5 (4.95)
5,001 - 10,000	1	0	0	1	2 (1.98)
10,001 - 20,000	1	1	3	2	7 (6.93)
20,001 - 30,000	0	3	2	1	6 (5.94)
30,000 - 40,000	4	2	2	1	9 (8.91)
40,001 - 50,000	4	0	3	2	9 (8.91)
50,001 - 100,000	6	16	7	6	35 (34.65)
100,001 - 150,000	5	4	1	0	10 (9.90)
150,001 - 200,000	2	2	1	1	6 (5.94)
200,001 - 250,000	1	0	1	0	2 (1.98)
250,001 - 300,000	0	4	0	1	5 (4.95)
มากกว่า 300,000	1	1	1	2	5 (4.95)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
มูลค่าบ้านเฉลี่ยต่อหลัง	95,833.33	122,588.24	83,863.64	110,833.33	104,905.94

ตารางที่ 4.37 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการถือครองบ้าน

ลักษณะการถือครอง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
เป็นบ้านของตนเอง	27	33	22	18	100 (99.01)
อาศัยผู้อื่นอยู่โดยไม่เสียค่าเช่า	0	1	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.38 พื้นที่ดินถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการถือครอง (ไร่)

ลักษณะการถือครองที่ดิน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ที่ดินของตนเอง	9.07	14.32	8.42	13.56	11.50 (74.58)
ที่ดินที่ผู้อื่นให้ใช้ประโยชน์					
• เช่า	5.33	1.71	0.36	3.83	2.76 (17.89)
• ผู้อื่นให้ทำฟรี	1.04	1.62	1.36	0.22	1.16 (7.53)
รวม	15.44	17.65	10.14	17.61	15.42 (100.00)

ตารางที่ 4.39 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามขนาดพื้นที่ดินของตนเอง (ไม่รวมที่ดินบริเวณบ้าน)

ขนาดพื้นที่ดินของตนเอง (ไร่)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	9	6	7	3	25 (24.75)
1-5	3	5	3	4	15 (14.85)
6-10	5	5	6	1	17 (16.83)
11-20	7	9	4	5	25 (24.75)
21-30	2	6	1	4	13 (12.87)
31-40	0	2	1	1	4 (3.96)
41-50	1	1	0	0	2 (1.98)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.40 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ดินของตนเอง

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนพื้นที่ดิน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เปลี่ยนแปลง	21	24	16	12	73 (72.28)
ที่ดินลดลง	4	6	4	5	19 (18.81)
เพิ่มขึ้น	2	4	2	1	9 (8.91)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
พื้นที่ดินที่ลดลงเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีที่ดินลดลง (ไร่)	12.00	18.50	28.25	17.60	18.95
พื้นที่ดินที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีที่ดินเพิ่มขึ้น (ไร่)	23.50	6.75	6.50	4.00	10.11

ตารางที่ 4.41 จำนวนพื้นที่ดิน (ไร่) ที่ลดลงจำแนกตามเหตุผลที่ลดลง

เหตุผล	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม *	(ร้อยละ)
ขาย	36	23	0	63	122	(33.89)
ถูกโกง	8	0	0	0	8	(2.22)
แบ่งมรดก	4	88	113	25	230	(63.89)
รวม	48	111	113	88	360	(100.00)

* คราวเรือนหนึ่ง ๆ มีหลายเหตุผล

ตารางที่ 4.42 จำนวนพื้นที่ดิน (ไร่) เพิ่มขึ้นจำแนกตามเหตุผลที่เพิ่มขึ้น

เหตุผล	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม *	(ร้อยละ)
ซื้อเพิ่ม	43	7	0	0	50	(54.95)
ได้รับมรดก	4	20	13	4	41	(45.05)
รวม	47	27	13	4	91	(100.00)

* คราวเรือนหนึ่ง ๆ มีหลายเหตุผล

ตารางที่ 4.43 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการทำการเกษตร

การทำการเกษตร	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ทำการเกษตร	21	30	17	13	81	(80.20)
ไม่ได้ทำการเกษตร	6	4	5	5	20	(19.80)
รวม	27	34	22	18	101	(100.00)

ตารางที่ 4.44 จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชชนิดต่าง ๆ

ชนิดพืช	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ*)
ข้าวเหนียว	1	30	17	12	60	(74.07)
ข้าวเจ้า	21	18	4	7	50	(61.73)
อ้อย	0	0	2	0	2	(2.47)
มันสำปะหลัง	0	0	3	0	3	(3.70)
ถั่วลิสง	0	0	2	0	2	(2.47)
พืชอื่นๆ เช่น ปอ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียว พริก และฟักเขียว	0	2	0	3	5	(6.17)

* ร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่ทำการเกษตร

ตารางที่ 4.45 ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืช (กก.)

ชนิดพืช	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
ข้าวเหนียว	140.00	250.83	175.00	308.06	247.43
ข้าวเจ้า	183.90	264.40	327.63	351.38	225.71
อ้อย	0	0	8,000.00	0	8,000.00
มันสำปะหลัง	0	0	2,200.00	0	2,200.00
ถั่วลิสง	0	0	115.00	0	115.00

ตารางที่ 4.46 จำนวนครัวเรือนที่มีสัตว์แต่ละชนิด ณ วันสำรวจ

ชนิดสัตว์	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
โค	7	4	4	1	16 (15.84)
กระบือ	8	10	3	1	22 (21.78)
สุกร	3	1	0	0	4 (3.96)
เป็ด	7	6	3	4	20 (19.80)
ไก่	13	23	9	9	54 (53.47)

ตารางที่ 4.47 จำนวนสัตว์แต่ละชนิดเฉลี่ยต่อครัวเรือน ณ วันสำรวจ

ชนิดสัตว์	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด	เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีสัตว์
โค	1.15	0.62	0.55	0.17	0.66	4.17
กระบือ	0.85	0.53	0.23	0.17	0.49	2.25
สุกร	0.19	0.29	0.00	0.00	0.15	3.78
เป็ด	4.52	1.18	0.82	6.33	2.91	14.77
ไก่	7.30	9.68	5.68	7.67	7.81	14.61

ตารางที่ 4.48 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ (บาท)

แหล่งที่มาของรายได้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	ร้อยละ
1. รายได้จากการเกษตร	13,120.41	7,594.72	6,526.14	16,580.57	10,440.66	(21.81)
• ข้าว	5,674.37	4,243.83	1,242.50	6,205.56	4,322.11	(9.03)
• พืชไร่	0.00	58.83	3,118.18	7,222.22	1,986.15	(4.15)
• ไม้ผลและ ไม้ยืนต้น	100.73	26.47	95.47	188.90	90.30	(0.19)
• ผัก	0.00	52.94	65.45	1,888.89	368.71	(0.77)
• สัตว์	7,030.01	3,212.95	2,004.54	1,019.44	3,579.20	(7.47)
• ไหม	315.30	0.00	0.00	55.56	94.19	(0.20)
2. รายได้นอกการเกษตร	43,432.87	28,525.33	24,825.90	60,728.90	37,443.94	(78.19)
• รับจ้าง	22,528.81	10,440.00	9,344.09	13,813.89	14,034.24	(29.31)
• หัตถกรรม	0.00	147.06	145.45	386.67	150.10	(0.31)
• ค้าขาย	962.96	2,179.41	3,400.00	28,277.78	6,771.29	(14.14)
• เงินเดือน	1,037.04	0.00	0.00	0.00	277.23	(0.58)
• ผู้อื่นส่งมาให้	12,064.81	9,036.50	7,531.82	12,500.00	10,135.55	(21.17)
• ค่าเช่า	0.00	0.00	181.82	0.00	39.60	(0.08)
• เสียงโชค	904.07	163.53	545.45	1,700.56	718.61	(1.50)
• ค่าชดเชยจากการถูกเลิกจ้างทำงาน	2,518.52	3,100.00	0.00	1,333.33	1,954.45	(4.08)
• นำเงินออกมาใช้	3,414.81	3,176.47	0.00	1,777.78	2,299.01	(4.80)
• หาของป่าเผาถ่าน	1.85	17.65	295.45	338.89	131.19	(0.27)
• หมอไสยศาสตร์	0.00	0.00	3,272.73	0.00	712.87	(1.49)
• อื่นๆ เช่น เงินสงเคราะห์คนชรา เบี้ยประชุมกรรมการ และค่าบริการต่างๆ	0.00	264.71	109.09	600.00	912.87	(0.46)
รวม	56,553.28	36,120.32	31,352.05	77,309.47	47,884.60	(100.00)
เฉลี่ยต่อคน/เดือน	963.75	528.07	547.73	1,234.19	767.38	

ตารางที่ 4.49 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายได้ของครัวเรือน

ระดับรายได้ (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ต่ำกว่า 1,000	1	0	0	0	1	(0.99)
1,001 - 3,000	0	0	0	0	0	(0.00)
3,001 - 5,000	0	0	0	1	1	(0.99)
5,001 - 10,000	0	2	2	0	4	(3.96)
10,001 - 20,000	6	2	9	2	19	(18.81)
20,001 - 30,000	3	11	1	1	16	(15.84)
30,001 - 40,000	5	9	4	2	20	(19.80)
40,001 - 50,000	2	4	2	5	13	(12.87)
50,001 - 75,000	3	3	3	2	11	(10.89)
75,000 - 100,000	4	3	1	3	11	(10.89)
มากกว่า 100,000	3	0	0	2	5	(4.95)
รวม	27	34	22	18	101	(100.00)

ตารางที่ 4.50 รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)

ประเภทรายจ่าย	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
• รายจ่ายในการเกษตร	9,240.00	8,293.62	4,018.59	14,088.00	8,648.08	(21.05)
• รายจ่ายในการครองชีพ	39,511.67	22,238.91	27,094.05	47,555.89	32,425.87	(78.95)

ตารางที่ 4.51 จำนวนครัวเรือนสะสมและรายได้สะสม จำแนกตามช่วงรายได้ของครัวเรือน
ที่มีผู้ตกงาน

ช่วงรายได้ (บาท)	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือนสะสม	ร้อยละของ ครัวเรือน สะสม	รายได้ รวมในแต่ละ ช่วง	รายได้ สะสม	ร้อยละของ รายได้สะสม
<20,001	24	24	23.76	308,380	308,380	6.38
20,001-40,000	37	61	60.40	1,117,371	1,425,751	29.48
40,001-60,000	20	81	80.20	952,860	2,378,611	49.18
60,001-80,000	5	86	85.15	341,085	2,719,696	56.23
80,001-100,000	10	96	95.05	861,108	3,580,804	74.04
100,001-120,000	1	97	96.04	110,103	3,690,907	76.32
140,001-160,000	1	98	97.03	142,000	3,832,907	79.25
180,001-200,000	1	99	98.02	193,400	4,026,307	83.25
260,001-280,000	1	100	99.01	272,038	4,298,345	88.88
520,001-540,000	1	101	100.00	538,000	4,836,345	100.00

ตารางที่ 4.52 รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีจำแนกตามประเภทรายจ่าย (บาท)

ประเภทรายจ่าย	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
1. รายจ่ายในการเกษตร	9,240.00	8,293.62	4,018.59	14,088.00	8,648.08	(21.05)
• ค่าจ้างแรงงานคน	1,937.78	793.53	581.82	2,038.89	1,275.25	(3.10)
• ค่าจ้างแรงงานเครื่องจักร	1,140.78	1,172.94	1,184.09	2,291.67	1,366.15	(3.33)
• ค่าจ้างแรงงานสัตว์	0.00	58.82	45.45	0.00	29.70	(0.07)
• ค่าอาหารสัตว์	1,530.67	1,164.71	90.91	800.00	963.64	(2.35)
• ค่าพันธุ์พืช	0.00	3.94	250.00	555.56	154.79	(0.38)
• ค่าปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี	3,276.30	2,231.91	1,294.09	2,325.56	2,323.51	(5.65)
• ค่ายาปราบศัตรูพืช	63.52	57.94	43.18	122.22	67.67	(0.16)
• ค่าซื้อและซ่อมแซมอุปกรณ์	347.22	2,331.92	321.36	290.56	999.61	(2.44)
• ค่าภาษีและค่าดอกเบี้ย	599.30	301.44	180.41	2,274.66	706.37	(1.72)
• ค่าเช่าที่ดิน	344.44	176.47	27.27	555.56	256.44	(0.62)
• ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ขำระหนี้ ธกส.	0.00	0.00	0.00	2,833.33	504.95	(1.23)
2. รายจ่ายในการครองชีพ	39,511.67	22,238.91	27,094.05	47,555.89	32,425.87	(78.95)
• ค่าซื้อข้าวและอาหารในครัวเรือน	16,494.45	9,766.80	10,913.18	18,205.56	13,318.92	(32.43)
• ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าไฟฟ้า	2,120.37	2,880.65	1,656.82	4,244.22	2,653.84	(6.46)
• ค่าผงซักฟอก สบู่ ยาสีฟัน	1,812.93	1,737.35	1,624.64	2,197.78	1,815.06	(4.42)
• ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	2,252.96	1,086.18	1,428.27	1,711.11	1,583.98	(3.86)
• ค่าอาหารและพาหนะเมื่อไปนอกบ้าน	325.78	500.65	265.45	732.67	444.02	(1.08)
• ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	574.07	834.12	599.55	1,005.56	744.06	(1.81)
• ค่าก่อสร้างและซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	2,222.22	61.76	3,727.27	444.44	1,505.94	(3.67)
• ค่ารักษาพยาบาล	2,925.19	452.94	1,004.55	2,777.78	1,648.32	(4.01)
• ค่าใช้จ่ายตามประเพณี	3,855.56	1,813.97	1,772.73	1,837.22	2,354.90	(5.73)
• ค่าสุรา บุหรี่	1,139.00	1,512.97	1,008.18	1,796.67	1,353.60	(3.30)
• ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโชค	427.70	373.53	306.82	1,066.67	497.01	(1.21)
• ค่าบันเทิงเริงรมย์	18.52	17.65	0.00	11.11	12.87	(0.03)
• ค่าเช่าที่อยู่อาศัย	755.56	0.00	0.00	0.00	201.98	(0.49)
• ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	263.29	0.00	272.22	137.15	(0.33)
• ค่าส่งลูกไปต่างประเทศ	3,703.30	0.00	0.00	0.00	989.99	(2.41)
• ค่าน้ำประปา	50.74	162.35	109.18	348.44	154.09	(0.38)
• ค่าที่ดิน	0.00	294.12	0.00	0.00	99.01	(0.24)
• ผ่อนรถยนต์และมอเตอร์ไซด์	555.56	377.65	800.00	10,724.44	2,361.19	(5.75)
• ค่าประกันชีวิต	0.00	0.00	302.14	0.00	65.81	(0.16)
• ขำระหนี้เงินกู้	277.78	0.00	1,384.36	180.00	407.88	(0.99)
• ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ซ่อมรถและซื้อตู้เย็น	0.00	102.94	190.90	0.00	76.24	(0.19)
รวม	48,751.67	30,532.53	31,112.64	61,643.89	41,073.95	(100.00)

ตารางที่ 4.53 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายจ่ายในครัวเรือน

ระดับรายจ่าย (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
3,001 - 5,000	0	0	0	1	1 (0.99)
5,001 - 10,000	0	1	2	0	3 (2.97)
10,001 - 20,000	5	10	5	2	22 (21.78)
20,001 - 30,000	7	9	9	2	27 (26.73)
30,001 - 40,000	4	9	2	4	19 (18.81)
40,001 - 50,000	4	2	0	5	11 (10.89)
50,001 - 75,000	3	1	3	2	9 (8.91)
75,001 - 100,000	2	2	0	0	4 (3.96)
มากกว่า 100,000	2	0	1	2	5 (4.95)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.54 รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน	56,553.28	36,120.32	31,352.05	77,309.47	47,884.60
รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน	48,751.67	30,532.53	31,112.64	61,643.89	41,073.95
รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน	7,801.61	5,587.79	239.41	15,665.58	6,810.65
รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อหัว	1,595.42	978.60	50.09	3,001.07	1,309.74

ตารางที่ 4.55 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี

รายได้สุทธิ (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ติดลบ	11	9	6	3	29 (28.71)
1 - 500	2	3	4	2	11 (10.89)
501 - 1,000	1	4	1	0	6 (5.94)
1,001 - 2,000	0	3	2	0	5 (4.95)
2,001 - 3,000	0	1	0	0	1 (0.99)
3,001 - 4,000	0	2	0	2	4 (3.96)
4,001 - 5,000	1	2	0	0	3 (2.97)
5,001 - 10,000	2	2	5	1	10 (9.90)
10,001 - 20,000	3	4	4	7	18 (17.82)
20,001 - 30,000	2	2	0	0	4 (3.96)
30,001 - 40,000	2	1	0	0	3 (2.97)
40,001 - 50,000	0	0	0	2	2 (1.98)
มากกว่า 50,000	3	1	0	1	5 (4.95)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.56 จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ณ วันสำรวจ

การเป็นหนี้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
เป็นหนี้	24	25	16	17	82 (81.19)
ไม่เป็นหนี้	3	9	6	1	19 (18.81)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.57 ปริมาณหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ณ วันสำรวจจำแนกตามแหล่งเงินกู้ (บาท)

แหล่งเงินกู้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ธกส.	9,181.48	10,955.88	11,590.91	13,333.33	11,043.56	(41.78)
ธนาคารพาณิชย์	1,111.11	0.00	0.00	444.44	376.24	(1.42)
สหกรณ์ต่าง ๆ	3,888.89	1,176.47	454.55	21,722.22	5,405.94	(20.45)
พ่อค้า	14,833.33	44.12	1,318.27	611.11	4,376.24	(16.56)
ญาติ	5,262.22	2,529.41	2,277.27	1,277.78	2,981.98	(11.28)
เพื่อนบ้าน	688.89	0.00	2,590.91	3,500.00	1,372.28	(5.20)
กองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	1,605.55	264.71	818.18	1,000.00	874.75	(3.31)
รวม	36,571.48	14,940.00	19,050.00	41,888.89	26,430.99	(100.00)

ตารางที่ 4.58 จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ณ วันสำรวจจำแนกตามแหล่งเงินกู้

แหล่งเงินกู้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม*	(ร้อยละ **)
ธกส.	10	17	8	9	44	(43.56)
ธนาคารพาณิชย์	1	0	0	1	2	(1.98)
สหกรณ์ต่าง ๆ	4	1	1	7	13	(12.87)
พ่อค้า	11	2	4	2	19	(18.81)
ญาติ	6	10	6	2	24	(23.76)
เพื่อนบ้าน	6	0	4	4	14	(13.86)
กองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	5	2	3	2	12	(11.88)

* บางครัวเรือนกู้มากกว่า 1 แห่ง

** ร้อยละของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 4.59 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้ยืมเงินในปี 2541

การกู้ยืม	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
กู้	16	20	15	14	65	(64.36)
ไม่กู้	11	14	7	4	36	(35.64)
รวม	27	34	22	18	101	(100.00)

ตารางที่ 4.60 จำนวนเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในปี 2541 จำแนกตามแหล่งเงินกู้ (บาท)

แหล่งเงินกู้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ธกส.	5,874.07	3,955.88	4,090.91	9,166.67	5,426.73	(49.64)
สหกรณ์ต่าง ๆ	555.56	0.00	454.55	4,500.00	1,049.50	(9.60)
พ่อค้า	4,415.93	155.88	1,318.18	444.44	1,599.31	(14.63)
ญาติ	799.26	1,900.00	2,531.82	1,277.78	1,632.48	(14.93)
เพื่อนบ้าน	896.30	264.71	681.82	2,111.11	853.47	(7.81)
กองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	50.00	0.00	818.18	1,000.00	369.80	(3.39)
รวม	12,591.11	6,276.47	9,895.46	18,500.00	10,931.27	(100.00)

ตารางที่ 4.61 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ ในปี 2541

แหล่งเงินกู้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม*	(ร้อยละ**)
ธกส.	6	10	5	7	28	(27.72)
สหกรณ์ต่าง ๆ	1	0	1	4	6	(5.94)
พ่อค้า	6	2	4	2	14	(13.86)
ญาติ	5	9	8	2	24	(23.76)
เพื่อนบ้าน	5	4	2	3	14	(13.86)
กองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	1	0	3	2	6	(5.94)

* บางครัวเรือนกู้มากกว่า 1 แห่ง

** ร้อยละของครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 4.62 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้เงินจำแนกตามปริมาณเงินกู้ในปี 2541

ปริมาณเงินกู้ (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
1 - 5,000	5	7	4	1	17	(26.15)
5,001 - 10,000	3	5	4	1	13	(20.00)
10,001 - 25,000	2	7	4	8	21	(32.31)
25,001 - 50,000	4	1	3	3	11	(16.92)
50,001 - 75,000	2	0	0	1	3	(4.62)
รวม	16	20	15	14	65	(100.00)

ตารางที่ 4.63 ปริมาณเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้เงินกู้ (บาท)

การใช้เงินกู้	สุรินทร์	บึงสามพัน	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ใช้เพื่อการเกษตร	5,022.22	3,387.65	2,704.55	8,083.33	4,512.67	(41.28)
ใช้นอกการเกษตร	7,568.89	2,888.82	7,190.91	10,416.67	6,418.61	(58.72)
รวม	12,591.11	6,276.47	9,895.46	18,500.00	10,931.28	(100.00)

ตารางที่ 4.64 จำนวนครัวเรือนที่มีประชากรในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ

กลุ่มต่าง ๆ	สุรินทร์	บึงสามพัน	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม*	(ร้อยละ**)
กลุ่มลูกค้า ธกส.	12	22	8	8	50	(49.50)
กลุ่มลูกค้าธนาคารพาณิชย์	0	6	2	1	9	(8.91)
กลุ่มลูกค้าสหกรณ์การเกษตร	7	5	5	10	27	(26.73)
กลุ่มเกษตรกร	2	3	2	2	9	(8.91)
กลุ่มแม่บ้าน	7	2	7	8	24	(23.76)
กลุ่มสตรี	4	1	1	4	10	(9.90)
กลุ่มเยาวชน	5	2	1	2	10	(9.90)
กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน	5	2	2	3	12	(11.88)
กลุ่มฌาปนกิจ	4	8	13	13	38	(37.62)
กลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน	0	2	1	0	3	(2.97)
กลุ่มอื่นๆเช่น กลุ่มผู้สูงอายุ ธนาคารข้าว และกลุ่มลูกค้าบริษัทเอกชน	2	1	2	1	6	(5.94)

* แต่ละครัวเรือนเป็นสมาชิกได้หลายกลุ่ม

** ร้อยละของครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 4.65 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนหลักสูตรวิชาชีพที่เคยอบรม

จำนวนหลักสูตรที่เคยอบรม	สุรินทร์	บึงสามพัน	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ไม่เคยอบรม	25	27	19	16	87	(86.14)
หลักสูตร	2	7	3	2	14	(13.86)
รวม	27	34	22	18	101	(100.00)

ตารางที่ 4.66 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับความช่วยเหลือเรื่องเงิน

การได้รับเงินช่วยเหลือ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เคยได้รับ	27	31	21	18	97 (96.04)
เคยได้รับจากหน่วยงานรัฐ	0	3	1	0	4 (3.96)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.67 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

การได้รับความช่วยเหลือ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เคยได้รับ	3	2	2	2	9 (8.91)
เคยได้รับ	24	32	20	16	92 (91.09)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.68 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพ

การได้รับคำแนะนำ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เคยได้รับ	25	30	20	16	91 (90.09)
เคยได้รับ	2	4	2	2	10 (9.91)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.69 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการมีบัตรประกันสุขภาพ

การมีบัตรประกันสุขภาพ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
มี	21	29	18	17	85 (84.16)
ไม่มี	6	5	4	1	16 (15.84)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.70 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระยะห่างจากบ้านถึงถนนที่ใช้ได้ทุกฤดูกาล

ระยะห่าง (เมตร)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เกิน 10 เมตร	15	30	15	11	71 (70.30)
11 - 20	7	4	3	2	16 (15.84)
21 - 30	0	0	0	2	2 (1.98)
31 - 40	0	0	1	0	1 (0.99)
41 - 50	2	0	2	2	6 (5.94)
51 - 100	1	0	0	1	2 (1.98)
101 - 200	0	0	1	0	1 (0.99)
401 - 500	1	0	0	0	1 (0.99)
501 - 1,000	1	0	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.71 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามแหล่งน้ำดื่มที่ใช้ในฤดูแล้ง

แหล่งน้ำดื่ม	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
น้ำประปา	1	3	3	0	7 (6.93)
น้ำฝน	7	29	3	17	56 (55.45)
บ่อน้ำบาดาล	2	0	0	1	3 (2.97)
บ่อน้ำตื้น	14	1	16	0	31 (30.69)
ห้วย หนอง คลอง บึง สระ	1	0	0	0	1 (0.99)
อื่นๆ เช่น ชี้อาการถ ที่นำมาจำหน่าย	2	1	0	0	3 (2.97)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.72 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามแหล่งน้ำใช้ในฤดูแล้ง

แหล่งน้ำ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
น้ำประปา	4	22	12	12	50 (49.50)
น้ำฝน	0	2	0	0	2 (1.98)
น้ำบาดาล	10	3	0	1	14 (13.86)
บ่อน้ำตื้น	7	7	9	1	24 (23.76)
ห้วย หนอง คลอง บึง สระ	6	0	1	4	11 (10.89)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.73 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการมีไฟฟ้าใช้

การมีไฟฟ้าใช้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
มี	26	34	22	17	99 (98.02)
ไม่มี	1	0	0	1	2 (1.98)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.74 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้สื่อสารมวลชน

ลักษณะการใช้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ฟังวิทยุอย่างเดียว	0	0	3	0	3 (2.97)
ดูโทรทัศน์อย่างเดียว	12	17	10	11	50 (49.50)
อ่านหนังสือพิมพ์อย่างเดียว	1	0	0	0	1 (0.99)
ทั้งวิทยุและโทรทัศน์	11	10	6	4	31 (30.69)
ทั้งโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์	1	1	0	1	3 (2.97)
ทั้ง 3 อย่าง	2	4	1	1	8 (7.92)
ไม่ใช้สื่อสารใด ๆ	0	2	2	1	5 (4.95)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.75 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้เวลาว่าง

ลักษณะการใช้เวลาว่าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
พักผ่อน (ไม่ทำอะไร)	9	4	2	5	20 (19.80)
ดูโทรทัศน์	0	1	0	1	2 (1.98)
หาอาหารตามธรรมชาติ	12	21	17	9	59 (58.42)
เลี้ยงหลาน	3	2	0	0	5 (4.95)
ทำงานหัตถกรรม	2	3	1	1	7 (6.93)
อื่น ๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ ทำสวนครัว และทำงานบ้าน	1	3	2	2	8 (7.92)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.76 ปัญหาทั่วไปของครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน

ปัญหา	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม* (ร้อยละ**)
ว่างงานไม่มีงานทำ	7	3	1	2	13 (12.87)
ไม่มีรายได้	9	15	12	7	43 (42.57)
หนี้สินมาก	2	5	2	1	10 (9.90)
สุขภาพไม่ดี	2	0	1	1	4 (3.96)
อื่น ๆ เช่น รายได้น้อยและ ขาดแคลนข้าวบริโภค	2	1	1	1	5 (4.95)

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ร้อยละของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 4.77 ปัญหาในการทำการเกษตร

ปัญหา	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม*	(ร้อยละ**)
ไม่มีน้ำทำนา	8	14	8	5	35	(43.21)
ปุ๋ยแพง	4	6	1	3	14	(17.28)
โรคและแมลงศัตรูพืช	1	2	0	1	4	(4.94)
ขาดแคลนเงินลงทุน	3	5	4	3	15	(18.52)
ผลผลิตราคาต่ำ	2	0	1	0	3	(3.70)
ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง	3	1	1	1	6	(7.41)
อื่นๆ เช่น ขาดแคลนเทคโนโลยี และขาดพันธุ์ข้าว	0	1	0	0	1	(1.23)

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร (81 ครัวเรือน)

ตารางที่ 4.78 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและสิ้นสุดการเรียนรู้แล้วจำแนกตามอาชีพหลักและเพศ

อาชีพหลัก	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	10	5.81	23	13.53	33	9.65
การเกษตร	105	61.05	110	64.71	215	62.87
ค้าขาย	3	1.74	5	2.94	8	2.34
ประกอบกิจการส่วนตัว	3	1.74	1	0.59	4	1.17
รับจ้างทั่วไป	45	26.16	30	17.65	75	21.93
ลูกจ้างรัฐ	6	3.50	1	0.59	7	2.05
รวม	172	100.00	170	100.00	342	100.00

ตารางที่ 4.79 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วจำแนกตามอาชีพหลักและเพศ

อาชีพหลัก	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	6	7.23	5	27.78	11	10.89
การเกษตร	53	63.86	9	50.00	62	61.39
ค้าขาย	3	3.61	0	0.00	3	2.97
ประกอบกิจการส่วนตัว	1	1.20	1	5.55	2	1.98
รับจ้าง	15	18.07	3	16.67	18	17.82
รับราชการ	5	6.03	0	0.00	5	4.95
รวม	83	100.00	18	100.00	101	100.00

ตารางที่ 4.80 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและสิ้นสุดการศึกษาแล้วจำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ระดับการศึกษา	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีการศึกษา	5	2.91	9	5.29	14	4.09
ประถมศึกษา	125	72.67	133	78.24	258	75.44
มัธยมศึกษาตอนต้น	24	13.95	16	9.41	40	11.70
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10	5.81	10	5.88	20	5.85
ปวช. ปวส. หรือเทียบเท่า	7	4.07	1	0.59	8	2.34
ปริญญาตรีสายสังคมศาสตร์	1	0.58	0	0.00	1	0.29
ปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์	0	0.00	1	0.59	1	0.29
รวม	172	100.00	170	100.00	342	100.00

ตารางที่ 4.81 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วจำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ระดับการศึกษา	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีการศึกษา	5	6.03	3	16.67	8	7.92
ประถมศึกษา	71	85.54	15	83.33	86	85.15
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	6.03	0	0.00	5	4.95
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	1.20	0	0.00	1	0.99
ปวช. ปวส. หรือเทียบเท่า	1	1.20	0	0.00	1	0.99
รวม	83	100.00	18	100.00	101	100.00

ตารางที่ 4.82 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้าง
จำแนกตามประเภทของงานรับจ้างที่ทำและเพศ

ประเภทของงาน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร	40	32.79	40	47.62	80	38.83
รับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้าง	31	25.41	14	16.67	45	21.84
รับเหมาก่อสร้าง	4	3.28	0	0.00	4	1.94
รับจ้างงานแม่บ้าน	1	0.82	4	4.77	5	2.43
ลูกจ้างร้านอาหาร	2	1.64	3	3.57	5	2.43
ลูกจ้างในโรงงาน	10	8.20	12	14.29	22	10.68
อาชีพให้บริการ	2	1.64	2	2.38	4	1.94
ลูกจ้างในร้านค้า	1	0.82	1	1.19	2	0.97
พนักงานบริษัท	7	5.74	2	2.38	9	4.37
ขับรถรับจ้าง	9	7.38	0	0.00	9	4.37
ลูกจ้างรัฐ	7	5.74	1	1.19	8	3.88
รับจ้างอื่น ๆ	8	6.56	5	5.95	13	6.32
รวม	122	100.00	84	100.00	206	100.00

ตารางที่ 4.83 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้างจำแนกตามประเภท
ของงานรับจ้างที่ทำและเพศ

ประเภทของงาน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร	22	40.74	4	50.00	26	41.94
รับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้าง	13	24.07	0	0.00	13	20.97
รับเหมาก่อสร้าง	2	3.70	0	0.00	2	3.23
รับจ้างงานบ้าน	1	1.85	1	12.50	2	3.23
ลูกจ้างในโรงงาน	0	0.00	2	25.50	2	3.23
อาชีพให้บริการ	3	5.56	0	0.00	3	4.83
พนักงานบริษัท	1	1.85	0	0.00	1	1.61
ลูกจ้างในร้านค้า	3	5.56	0	0.00	3	4.83
รับราชการ	6	11.11	0	0.00	6	9.68
รับจ้างอื่น ๆ	3	5.56	1	12.50	4	6.45
รวม	54	100.00	8	100.00	62	100.00

ตารางที่ 4.84 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้างจำแนกตามสถานที่
ทำงานและเพศ

สถานที่	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดนี้	34	62.96	6	75.00	40	64.52
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	1	1.85	0	0.00	1	1.61
กรุงเทพฯ	15	27.78	2	25.00	17	27.42
ภาคกลาง	3	5.56	0	0.00	3	4.84
ภาคตะวันออก	1	1.85	0	0.00	1	1.61
รวม	54	100.00	8	100.00	62	100.00

ตารางที่ 4.85 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้าง
จำแนกตามสถานที่ทำงานและเพศ

สถานที่	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดนี้	60	49.18	53	63.09	113	54.85
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	2	1.64	3	3.57	5	2.43
กรุงเทพฯ	49	40.16	19	22.62	68	33.01
ภาคกลาง	9	7.38	7	8.33	16	7.77
ภาคตะวันออก	2	1.64	0	0.00	2	0.97
ภาคใต้	0	0.00	2	2.38	2	0.97
รวม	122	100.00	84	100.00	206	100.00

ตารางที่ 4.86 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วจำแนกตามอาชีพหลัก
และอายุ

อาชีพหลัก	15-30		31-40		41-50		51-64		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	25	17.01	1	1.61	1	1.49	6	9.09	33	9.65
การเกษตร	77	52.38	42	67.74	51	76.12	45	68.18	215	62.86
ค้าขาย	4	2.72	1	1.61	0	0.00	3	4.55	8	2.34
ประกอบกิจการส่วนตัว	1	0.68	2	3.23	0	0.00	1	1.52	4	1.17
รับจ้าง	38	25.85	16	25.81	12	17.91	9	13.64	75	21.93
ลูกจ้างรัฐ	2	1.36	0	0.00	3	4.48	2	3.03	7	2.05
รวม	147	100.00	62	100.00	67	100.00	66	100.00	342	100.00

ตารางที่ 4.87 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วจำแนกตามอาชีพหลักและอายุ

อาชีพหลัก	น้อยกว่า 30		31-40		41-50		51-60		61 ขึ้นไป		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	0	0.00	0	0.00	1	3.03	1	3.57	9	42.86	11	10.89
การเกษตร	3	50.00	9	69.23	23	69.70	17	60.72	10	47.62	62	61.39
ค้าขาย	1	16.67	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	9.52	3	2.94
ประกอบกิจการส่วนตัว	0	0.00	1	7.69	0	0.00	1	3.57	0	0.00	2	1.98
รับจ้างทั่วไป	2	33.33	3	23.08	6	18.18	7	25.00	0	0.00	18	17.82
รับราชการ	0	0.00	0	0.00	3	9.09	2	7.14	0	0.00	5	4.95
รวม	6	100.00	13	100.00	33	100.00	28	100.00	21	100.00	101	100.00

ตารางที่ 4.88 จำนวนประชากรที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามแหล่งที่ไปอยู่และเพศ

สถานที่	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดนี้	5	14.29	6	37.50	11	21.57
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	4	11.43	0	0.00	4	7.84
กรุงเทพฯ	23	65.70	6	37.50	29	56.86
ภาคเหนือ	0	0.00	1	6.25	1	1.96
ภาคกลาง	1	2.86	2	12.50	3	5.88
ภาคตะวันออก	1	2.86	0	0.00	1	1.96
ต่างประเทศ	1	2.86	1	6.25	2	3.98
รวม	35	100.00	16	100.00	51	100.00

ตารางที่ 4.89 จำนวนประชากรที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพที่ไปทำและเพศ

สถานที่	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	4	11.43	1	6.25	5	9.80
กำลังเรียน	4	11.43	1	6.25	5	9.80
การเกษตร	2	5.71	2	12.50	4	7.84
รับจ้าง	25	71.43	11	68.75	36	70.59
รับราชการ	0	0.00	1	6.25	1	1.97
รวม	35	100.00	16	100.00	51	100.00

ตารางที่ 4.90 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนจำแนกตามขนาดที่ดินของตนเอง

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	4	28754490220	7188622555	1.9367	.1105
Within Groups	96	3.56331E+11	3711778491		
Total	100	3.85085E+11			

ตารางที่ 4.91 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนจำแนกตามขนาดของครัวเรือน

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	3590007305	1795003652	.4611	.6319
Within Groups	98	3.81495E+11	3892808348		
Total	100	3.85085E+11			

ตารางที่ 4.92 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างจำแนกตามชนิดของงานรับจ้าง

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	12	26934394614	2244532885	7.8915	.0000
Within Groups	195	55462672163	284423959.8		
Total	207	82397066777			

ตารางที่ 4.93 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างจำแนกตามสถานที่
ไปทำงาน

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	5	17026071401	3405214280	10.5223	.0000
Within Groups	202	65370995376	323618789		
Total	207	82397066777			

ตารางที่ 4.94 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างจำแนกตามระดับการศึกษา

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	6	6631895163	1105315861	5.4949	.0000
Within Groups	518	1.04197E+11	201151746.1		
Total	524	1.10828E+11			

ตารางที่ 4.95 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเกษตรจำแนกตามขนาดที่ดิน
ของตนเอง

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	3	1148036165	382678721.7	2.6376	.0561
Within Groups	72	10446193953	145086027.1		
Total	75	11594230118			

ตารางที่ 4.96 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายในการครองชีพจำแนกตามขนาดของครัวเรือน

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	1423658016	711829007.9	.4410	.6446
Within Groups	98	1.58172E+11	1613998068		
Total	100	1.59595E+11			

ตารางที่ 4.97 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของหนี้สินจำแนกตามขนาดของครัวเรือน

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	2732428975	1366214487	1.2289	.2971
Within Groups	98	1.08951E+11	1111747234		
Total	100	1.11684E+11			

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ของจังหวัดที่ทำการศึกษา สภาพของผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อเปรียบ เทียบกับการศึกษาก่อนหน้านี้

วิธีการศึกษาดำเนินการโดยการสอบถามข้อมูลเฉพาะของผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤต เศรษฐกิจจำนวน 101 คน และตามไปสอบถามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเหล่านี้ด้วย โดยการสุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ สุรินทร์ บัณฑิต มุกดาหารและ ชัยภูมิ ใน 8 อำเภอ 16 ตำบล และ 70 หมู่บ้าน ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

5.1.1 สภาพเศรษฐกิจและมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

5.1.1.1 สภาพเศรษฐกิจของทุกจังหวัดที่ทำการศึกษาได้ขยายตัวตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรม การค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ได้มีส่วนสำคัญในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ มวลรวมของแต่ละจังหวัด อย่างไรก็ตาม การเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชากร และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรยังขึ้นอยู่กับปลูกพืชหลักไม่กี่ชนิด เช่น ข้าว เหมียว ข้าวเจ้า มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด หอม กระเทียม พริก และผักต่าง ๆ เป็นต้น การเกษตรส่วนมากยังต้องขึ้นอยู่กับน้ำฝน การเกษตรฤดูแล้งมีน้อยมาก เนื่องจากขาดแหล่งน้ำ ประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ ราคาขายไม่แน่นอน ไม่มีอำนาจต่อรอง อาชีพรับจ้างทั่วไปในหมู่บ้านมีไม่มากนัก ทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำและยากจน ดังนั้นประชากรจึง นิยมไปทำงานที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง บางคนไปทำงานต่างประเทศ

5.1.1.2 มาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน การอพยพไปทำงานนอกหมู่บ้าน ทำให้มีรายได้ ส่งกลับมาให้กับครอบครัวในชนบท แต่ในปัจจุบันภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจทำให้มีการเลิกจ้างงานซึ่ง เกิดขึ้นทั่วไปในสถานประกอบการต่าง ๆ และได้ส่งผลกระทบต่อแรงงานเหล่านี้ทำให้ถูกเลิกจ้าง กลายเป็นคนตกงาน และต้องกลับคืนสู่ชนบท มาเป็นคนว่างงานในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามภาครัฐบาล ได้มีมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าวทุกจังหวัด ซึ่งมีทั้ง

มาตรการระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว มาตรการดังกล่าวได้แก่ มาตรการไทยช่วยไทย มาตรการจ้างงานในชนบท มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว มาตรการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ มาตรการส่งเสริมการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม มาตรการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ มาตรการจ้างงานชั่วคราวสำหรับผู้มีการศึกษา เป็นต้น

5.1.2 สภาพของผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

สภาพของผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจนี้ได้เคยทำการศึกษามาครั้งหนึ่งแล้วในปี พ.ศ.2541 การศึกษานี้จึงเป็นการเปรียบเทียบ ซึ่งผลการศึกษาได้พบประเด็นที่น่าสนใจคือ

(1) ผู้ตกงานส่วนใหญ่ยังคงเป็นวัยหนุ่มสาว และเป็นชายมากกว่าหญิง มีอายุระหว่าง 15-34 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิงจบระดับประถมศึกษาประมาณ 4 ใน 6 มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาไม่แตกต่างกันทั้ง 2 ครั้ง แต่จากการศึกษาครั้งแรก เพศชายมีการศึกษาสูงกว่าเพศหญิง ช่วงอายุน้อยมีการศึกษาสูงกว่าช่วงอายุมากเช่นเดียวกัน ผู้ตกงานมากกว่าครึ่งสมรสแล้วและเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สำหรับการหย่าร้างและเป็นหม้ายจากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

(2) ก่อนตกงานผู้ตกงานส่วนใหญ่ทำงานธุรกิจบริการ โรงงานอุตสาหกรรม และงานก่อสร้าง ซึ่งสลับที่กับการศึกษาครั้งแรก คือ โรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ และงานก่อสร้าง ตามลำดับที่คล้ายคลึงกันคือ เพศหญิงชอบทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าเพศชาย และเพศชายชอบทำงานด้านธุรกิจบริการและงานก่อสร้าง ช่วงอายุ 15-44 ปี นิยมทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ และงานก่อสร้าง ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพศหญิงและเพศชายชอบทำงานในกรุงเทพฯและปริมณฑลเท่า ๆ กัน แต่การศึกษาครั้งแรกเพศหญิงชอบทำงานในกรุงเทพฯ มากกว่าเพศชายญาติพี่น้องและเพื่อนเป็นผู้แนะนำให้ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ สำหรับอัตราค่าจ้างส่วนใหญ่เป็นรายวัน ได้รับค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 176.83 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (วันละ 190.83 บาท)

(3) สัญญาก่อนถูกเลิกจ้างส่วนใหญ่เป็นการให้พนักงานคนอื่นออก ลดค่าจ้างหรือเงินเดือน แจ่งล่วงหน้า และยกเลิกการทำงานล่วงหน้า ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาครั้งแรก คือส่วนใหญ่เป็นการลดค่าจ้าง ให้พนักงานคนอื่นออก และลดชั่วโมงการทำงาน

(4) วิธีการที่นายจ้างเลิกจ้างคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งแรกคือ การใช้กลยุทธ์ให้ลาออกเอง เพื่อไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย ส่วนใหญ่ไม่มีการจ่ายค่าชดเชย และไม่มีการเรียกร้องจากคนตกงาน

(5) ความรู้สึกของผู้ตกงานคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งแรก คือเกือบครึ่งรู้สึกเฉย ๆ เพราะเตรียมใจไว้แล้ว ส่วนใหญ่ไม่ได้ปรึกษากับใครเมื่อตกงาน

(6) อาชีพที่ทำและรายได้หลังตกงานเมื่อผู้ตกงานกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน พบว่า มากกว่าครึ่งทำอาชีพเกษตร ผู้ที่ยังไม่มีอาชีพมีเพียง 1 ใน 4 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่กว่าครึ่งยังไม่มีอาชีพและทำการเกษตรเพียง 1 ใน 3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อาชีพการเกษตรสามารถรองรับผู้ตกงานได้บางส่วน เพราะบางครอบครัวมีที่ดินน้อยหรือไม่มีที่ดินเลย และงานรับจ้างในท้องถิ่นไม่ค่อยมี เมื่อตกงานกลับมาหมู่บ้าน ทำให้ผู้ตกงานมีรายได้ลดลงอย่างมาก โดยได้รับค่าจ้างทั้งการเกษตรและนอกการเกษตรเพียงวันละ 85 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (วันละ 100 บาท) คือยิ่งวิกฤตเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ยังมีผู้ตกงานมากขึ้น แม้จะได้รับค่าจ้างต่ำก็ยังจำเป็นต้องทำเพื่อความอยู่รอด

(7) การปรับตัวระหว่างถูกเลิกจ้าง จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เกือบครึ่งอยู่บ้านเฉย ๆ และเกือบ 3 ใน 4 ไม่ได้สมัครงานใด ๆ เลย ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าการศึกษาครั้งแรก แต่ญาติพี่น้องก็ยังให้กำลังใจช่วยเหลือเรื่องเงินและช่วยหางานให้

(8) การติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เกือบทั้งหมดไม่ได้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด ๆ อย่างไรก็ตามผู้ตกงานกว่าครึ่งก็ยังต้องการให้รัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยหางานให้ทำ รองลงไปที่ต้องการเงินกู้มาลงทุน

(9) ความชอบในแหล่งที่ทำงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ กว่าครึ่งยังชอบทำงานในท้องถิ่น เพราะได้ดูแลครอบครัว ค่าใช้จ่ายไม่มาก แต่ก็ยังชอบไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร และภาคกลาง เพราะมีแหล่งงานและรายได้ดีกว่า

(10) งานส่วนใหญ่ที่ต้องการทำ จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ โรงงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง และธุรกิจบริการ

(11) เมื่อเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปี จำแนกตามตัวแปรที่สำคัญคือ เพศ อายุ การศึกษา งานที่ทำ หลังสุด และสถานที่ทำงานหลังสุด ปรากฏว่าจากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งไม่แตกต่างกัน

5.1.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน

(1) จำนวนประชากรในครัวเรือนเฉลี่ย 5-6 คนต่อครัวเรือน ซึ่งใกล้เคียงกันทั้ง 2 ครั้งที่ทำการศึกษา

(2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ มากกว่าร้อยละ 85.00 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนจบระดับประถมศึกษาในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ประมาณ 3 ใน 4

(3) อาชีพหลักที่สำคัญของประชากรในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตรร้อยละ 60.22 สูงกว่าอาชีพรับจ้างทั่วไปคือ ร้อยละ 20.43 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่มีอาชีพหลักการเกษตรเพียงร้อยละ 40.90 และอาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 44.68 เนื่องจากมีคนตกงานมากขึ้นที่กลับสู่ภูมิลำเนา

(4) จำนวนวันทำงานต่อปีของประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานของครัวเรือนคือ 144.36 วัน ซึ่งมีจำนวนวันทำงานต่ำกว่าการศึกษาในครั้งแรกที่มีวันทำงาน 190.55 วัน การที่จำนวนวันทำงานต่อปีของประชากรในครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมาก เพราะเป็นการศึกษาในพื้นที่ต่างกัน สัดส่วนการประกอบอาชีพแตกต่างกันหรืองานที่ทำมีน้อยลง

(5) จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกนอกหมู่บ้านทั้งชั่วคราวและถาวรเฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ระหว่าง 0.4-0.5 คน ซึ่งใกล้เคียงกันทั้ง 2 ครั้งที่ทำการศึกษา

(6) หัวหน้าครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 70.00 มีคู่สมรสแล้ว ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง 2 ครั้ง

(7) จำนวนบุตรเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษทั้ง 2 ครั้งอยู่ระหว่าง 4-5 คน

(8) ในทุก ๆ 17 ครัวเรือนมีคนพิการจำนวน 1 คน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษครั้งแรก คือทุก 14 ครัวเรือนมีคนพิการ 1 คน ส่วนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังพบว่า ในทุก ๆ 2 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน แต่จากการศึกษครั้งแรกทุก ๆ 4 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง 1 คน

(9) ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวได้ถูกสูงพื้นดิน รองลงมาได้แก่บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้พื้นซีเมนต์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันในการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง

(10) พื้นที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งแรกคือ ถือครองมากกว่า 15.00 ไร่ต่อครัวเรือน โดยมีสัดส่วนพื้นที่ของตนเองมากกว่าพื้นที่ของผู้อื่นที่ให้ใช้ทำประโยชน์

(11) จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร จากการศึกษทั้ง 2 ครั้ง มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 70.00 (ทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง) ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียว มีผลผลิตเฉลี่ยค่อนข้างต่ำคือ 247.43 กก.ต่อไร่ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษครั้งแรกคือ 299.88 กก.ต่อไร่ เนื่องจากเกิดภาวะฝนแล้ง จึงส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าวทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดลง

(12) สัตว์เลี้ยงของครัวเรือน จากการศึกษทั้ง 2 ครั้ง กระบือยังเป็นสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน ส่วนโค สุกร เป็ด และไก่ เลี้ยงไว้เพื่อขาย และบริโภคในครัวเรือน

(13) รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 47,883.60 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษครั้งแรกที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 73,352.45 บาท เนื่องจากราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายมีราคาตกต่ำ และรายได้ที่ส่งกลับบ้านลดลงเนื่องจากถูกลดเงินเดือน ค่าจ้าง หรือตักงาน

(14) รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 41,073.75 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษครั้งแรกที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 62,563.18 บาท เนื่องจากรายได้แต่ละครัวเรือนที่ได้รับลดลง จึงจำเป็นต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

(15) รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 6,810.65 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษครั้งแรกที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 10,789.27 บาท

(16) จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ครว้เรือนมีหนี้สินมากกว่าร้อยละ 80.00 ของครว้เรือนทั้งหมด โดยแต่ละครว้เรือนมีหนี้สิน คิดค่า 26,430.99 บาทต่อครว้เรือน ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีหนี้สินคิดค่าครว้เรือนละ 38,598.16 บาท

(17) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของครว้เรือนที่มีผู้ดกงาน ซึ่งคล้ายคลึงกันในการศึกษาทั้ง 2 ครั้งคือ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ธกส. และกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจทางการเงิน

(18) ความช่วยเหลือที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ พบว่าได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน และการฝึกอบรมอาชีพและคำแนะนำในการประกอบอาชีพน้อยมาก ตรงกันข้ามได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การเกษตร และบัตรประกันสุขภาพมาก แต่จากการศึกษาครั้งแรกส่วนใหญ่ไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

(19) ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ถนน น้ำดื่ม น้ำใช้ และไฟฟ้า จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง นับว่าถนนและไฟฟ้ามีความสะดวกพอสมควร แต่น้ำดื่มและน้ำใช้ยังขาดแคลนบางพื้นที่

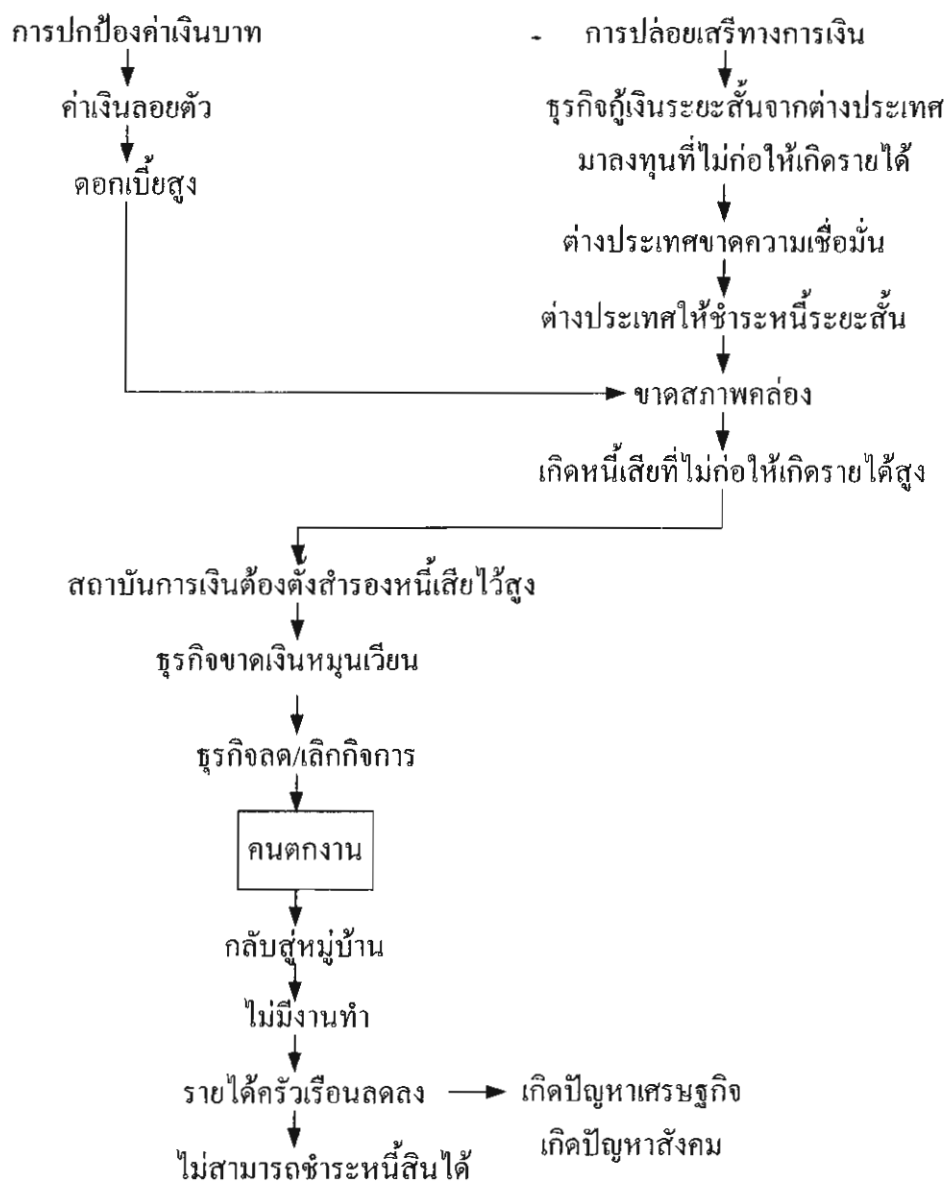
(20) การรับรู้ข่าวสารของหัวหน้าครว้เรือนส่วนใหญ่นิยมดูโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การฟังวิทยุ ส่วนการอ่านหนังสือพิมพ์มีน้อยมาก ซึ่งคล้ายคลึงกันในการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง

(21) ปัญหาทั่วไปที่สำคัญเรียงตามลำดับ คือ ไม่มีรายได้ ว่างาน ไม่มีงานทำ และหนี้สินมาก ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกในบางลำดับคือ ว่างาน ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ และหนี้สินมาก ส่วนปัญหาการเกษตรพบว่าในการศึกษาทั้ง 2 ครั้งคล้ายคลึงกัน คือ ไม่มีน้ำทำนา ขาดแคลนเงินลงทุน และปุ๋ยมีราคาแพง

(22) ผลกระทบต่อครว้เรือนที่มีผู้ดกงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งคือ ทำให้ประชากรในครว้เรือนดกงาน รายได้ลดลง เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน ค่าใช้จ่ายในครว้เรือนสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูง จิตใจเศร้าหมอง ก่อให้เกิดปัญหาสังคม

(23) การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมด กับขนาดของที่ดินของตนเอง กับขนาดของครว้เรือน ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเกษตรกับขนาดที่ดินของตนเอง ค่าใช้จ่ายในการครองชีพกับขนาดของครว้เรือน และหนี้สินกับขนาดของครว้เรือนไม่แตกต่างกัน ส่วนความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างกับชนิดงานรับจ้าง กับสถานที่ไปทำงาน กับระดับการศึกษา แตกต่างกัน

สรุปสาเหตุของการตกงานในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

(1) การกระจายอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานไปสู่ภูมิภาคยังมีความจำเป็นและควรสนับสนุนต่อไป เพื่อเป็นการสร้างงานให้แก่ประชากรในชนบท และลดการย้ายถิ่นของแรงงานเข้าสู่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นการลดปัญหาความแออัดและเกิดชุมชนยากจนในเมือง อย่างไรก็ตามควรจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพอนามัยของประชากรด้วย

(2) รัฐควรสนับสนุนการพัฒนาภาคเกษตรกรรม เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำทางการเกษตร พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ดี การขยายเขตชลประทานที่เหมาะสม การอบรมความรู้ในการทำเกษตรแบบยั่งยืน การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ และเน้นการผลิตพืชผลที่ปลอดภัยปลอดสารพิษ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มสหกรณ์ การรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ สุดท้ายคือ สนับสนุนการตั้งสภาการค้าสินค้าเกษตร การจัดตั้งตลาดกลางและตลาดซื้อขายล่วงหน้า

(3) รัฐควรกระจายการศึกษาไปสู่ชนบท เพื่อให้ประชากรในวัยเรียนมีโอกาสเรียนสูงขึ้น รวมทั้งการพัฒนาฝีมือแรงงาน และการให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำไปลงทุนด้วย

(4) รัฐควรส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชากรในชุมชนได้มีส่วนร่วมและสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่พอเพียงและยั่งยืน ช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนของตน นำไปสู่การพัฒนาประชาคมต่อไป

(5) รัฐควรมีมาตรการที่รัดกุมและโปร่งใสต่อการติดตามประเมินผลในการกู้เงินต่างประเทศ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานและปัญหาสังคมอย่างแท้จริง

(6) รัฐควรผลักดันให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อแก่ผู้จะไปทำงานในต่างประเทศให้มากขึ้น และในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพราะการกู้ยืมเงินจากนายทุนเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้แรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศอย่างถูกกฎหมาย

(7) ขยายการส่งแรงงานไทยไปต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น เช่น ประเทศอิสราเอล ได้หว่านถั่วป่น และบรูนี ตลอดจนลดเงื่อนไขและขั้นตอนในการเดินทางไปทำงานให้น้อยลง และอำนวยความสะดวกพร้อมทั้งช่วยเหลือแรงงานไทยในต่างประเทศ

(8) ให้ทุกรัฐบาล ทบวง กรม ที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ เพิ่มสัดส่วนของการจ้างแรงงานเพื่อทดแทนเครื่องจักรหรือวัสดุให้มากขึ้นจากเดิมที่กำหนดไว้ ร้อยละ 30 ของงบประมาณที่ได้รับ ส่วนการใช้จ่ายงบประมาณที่ผ่านมาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ๆ ละประมาณ 100,000 บาท (งบมิยาซาวา) งบประมาณส่วนใหญ่เป็นค่าวัสดุและแรงงานเครื่องจักร ซึ่งงบประมาณที่แต่ละหมู่บ้านได้รับไม่ได้ช่วยเหลือคนตกงานที่แท้จริงอย่างเต็มที่

(9) ผลักดันแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายจาก พม่า กัมพูชา ลาว ที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย และสร้างปัญหาทางด้านสังคม และสาธารณสุข เนื่องจากปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีมานานแล้ว หากเป็นไปได้ควรให้แรงงานต่างด้าวขึ้นทะเบียนอย่างถูกกฎหมายทั้งหมดก่อน แล้วจึงค่อย ๆ ทอยผลักดันออกไปในแต่ละปี แล้วค่อยนำแรงงานไทยเข้าไปทดแทน

(10) เนื่องจากประเทศไทยยังมีที่ดินว่างเปล่าที่อยู่ในมือของนายทุนหรือผู้ที่ไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ หากเป็นไปได้รัฐควรมีนโยบายให้ผู้ตกงานได้เช่าและนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

(11) รัฐควรผลักดันให้เกิดการปรับโครงสร้างของระบบการผลิตในภาคอุตสาหกรรมโดยเน้นการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมบางประเภท ที่ใช้แรงงานมาก มาตั้งในภูมิภาคให้มากขึ้น เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้า เครื่องหนัง เป็นต้น -

(12) ส่งเสริมให้มีระบบการรับงานจากโรงงานอุตสาหกรรมไปทำที่บ้าน เช่น การถักแหวน ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำดอกไม้ประดิษฐ์ต่าง ๆ การประกอบไฟราว และการปักเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นสิ่งที่รัฐบาลได้ดำเนินการแล้ว และเห็นสมควรที่จะให้รัฐบาลได้ดำเนินการต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างถาวรยั่งยืนตลอดไป จนถือเป็นวิถีชีวิตของชุมชนในที่สุด และควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

(1) รัฐควรส่งเสริมภาคเอกชนเร่งผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูง แต่ต้นทุนต่ำ และเน้นการผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาด ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย เพื่อสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้

(2) รัฐควรเร่งปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เช่น ภาษีรายได้ การค้า มูลค่าเพิ่ม ที่ดิน มรดก ส่งออก และนำเข้า เป็นต้น

(3) รัฐควรพัฒนาระบบการศึกษาอุดมให้มีความคล่องตัวมากขึ้น โดยให้โอกาสแก่บุตรหลานเกษตรกรได้มีการศึกษาที่สูงขึ้น สถาบันการศึกษาของรัฐต้องเป็นการศึกษาแบบรัฐสวัสดิการมิใช่เป็นแบบธุรกิจ

(4) รัฐควรส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของตนเอง เพื่อที่จะสามารถนำความรู้ในท้องถิ่นแก้ปัญหาของชุมชนของตนเองได้อย่างแท้จริง

(5) รัฐ เอกชน และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

(6) รัฐ เอกชน และประชาชน ควรร่วมกันสร้างฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ในลักษณะเศรษฐกิจแบบพอเพียง มีความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

(7) รัฐและเอกชน ควรที่จะให้ข้อมูลและเสนอแนะแหล่งทำงาน รวมทั้งให้คำปรึกษาเพื่อลดปัญหาทางด้านสังคม

(8) ควรเน้นให้ต่างชาติมาลงทุนระยะยาวเท่านั้น มิฉะนั้นจะเกิดการนำเงินมาลงทุนเพื่อการเก็งกำไรระยะสั้น ๆ ซึ่งไม่ก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ หรือการจ้างงาน

(9) รัฐไม่ควรเปิดโอกาสให้ต่างชาติมาครอบครองธุรกิจการเงินหรือรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ เพราะมูลค่าหุ้นต่ำมาก และรัฐยังเสียรายได้จากการอุ้ม NPL ของธุรกิจการเงินต่างชาติ ทำให้นักลงทุนต่างชาติได้รับกำไรมหาศาลในช่วงสั้น ๆ ประกอบกับการมีเสรีทางการเงินทำให้เงินตราไหลออกนอกประเทศง่ายขึ้น

(10) กฎระเบียบหรือกฎหมายที่เอื้ออำนวยให้นักลงทุนต่างชาติมากเกินไป จะนำไปสู่การล่มสลายทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเขาไม่ได้ตั้งใจมาลงทุนหรือช่วยเหลืออย่างแท้จริง ทุกอย่างขึ้นกับผลประโยชน์ทั้งสิ้น การเติบโตของธุรกิจกลุ่มนี้แม้จะทำให้ตัวชี้วัดบางตัวดีขึ้น เสมือนเศรษฐกิจของประเทศกำลังฟื้นตัว แต่ความเป็นจริงธุรกิจส่วนใหญ่ยังมีการปิดกิจการและเลิกจ้างอยู่เรื่อย ๆ นำไปสู่การตกงานเพิ่มขึ้น ฉะนั้นรัฐจะต้องพิจารณาเรื่องนี้ให้รอบคอบมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กองประเมินผลการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2541)
เส้นความยากจนและการใช้ประโยชน์. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- ชุติมา คำปู้ย. (2535). ศูนย์กลางทางการเงิน : โอกาสและความเป็นไปได้. สรุปข่าวธุรกิจ ธนาคาร
กสิกรไทย, 23(3).
- ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2541). ดัชนีราคาผู้บริโภคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: สำนักงาน.
- บุญเลิศ ตั้งจิตเจริญ, & พรณรงค์ ประเสริฐศรี. (ม.ป.ป.). ผลกระทบของการเจรจาการค้าหลายฝ่าย
รอบอุรุกวัย ต่อภาคการเกษตรของไทย. หน่วยการเกษตรฝ่ายวิชาการ สำนักงานเศรษฐกิจ
การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติ. (2526). รายงานการประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบท พ.ศ.2525-2526
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____, ไพฑูรย์ คัชมาตย์, วรวิทย์ หิรัญรักษ์ & เพียรศักดิ์ ภักดี. (2542) ผลกระทบต่อผู้ตกงาน
จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2541). การคาดประมาณประชากรของ
ประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544.
กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- ... สถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดของประเทศไทย 1990-1996 [<http://www.nesdb.go.th/>].
20 กรกฎาคม 2542.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ. (2541). ข้อมูลการตลาดจังหวัดชัยภูมิ ประจำปี 2540. ชัยภูมิ:
สำนักงาน.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร. (2541). ข้อมูลการตลาดจังหวัดมุกดาหาร ประจำปี 2540.
มุกดาหาร: สำนักงาน.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร. (2541). ข้อมูลการตลาดจังหวัดยโสธร ประจำปี 2540. ยโสธร:
สำนักงาน.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์. (2541). ข้อมูลการตลาดจังหวัดสุรินทร์ ประจำปี 2540. สุรินทร์:
สำนักงาน.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2529). สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2529/30.

กรุงเทพฯ: สำนักงาน.

_____. (2542). สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2540/41.

กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด

เจ.เอ็น.ที..

สำนักงานสถิติจังหวัดชัยภูมิ. (2540). สมุดรายนงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ:

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร. (2540). สมุดรายนงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ:

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติจังหวัดยโสธร. (2540). สมุดรายนงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ:

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติจังหวัดสุรินทร์. (2540). สมุดรายนงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ:

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Tassane Tangpattanasiri, Nongnoot Boonsanjanapanij and Wichit Poonpattanasub. (1997).

Monetary Policy in Thailand. An Decational Paper on Economic Issues.

Khon Kaen: Bank of Thailand Northeastern Region Branch, (pp101-139).